T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

SÜHEYL Ü NEV-BAHÂR'DAKİ KELİME GRUPLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
FATİH OCAK

TEZ DANIŞMANI
YARD. DOÇ. DR. SADİ H. NAKİBOĞLU

NİĞDE-2006

ÖZET

Bu çalışmada "Süheyl ü Nev-bahâr" adlı eserin kelime grupları incelenmiştir. Eserin yazarı belli değildir, 1350 yılında Hoca Mes'ud ile yeğeni İzzeddin tarafından Farsçadan tercüme edilmiştir. Giriş bölümünde eserin tercümesini yapan Hoca Mes'ud ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde kelime grupları hakkında genel bilgiler verilmiş ve ortaya konan farklı sınıflamalardan bir tanesi seçilmiştir. Çalışmacı tarafından eserde belirlenen kelime grupları, fişleme yoluyla kayıt altına alınmıştır ve tespit edilen bu kelime grupları;

iyelik grubu,
isim tamlaması (belirtili, belirtisiz ve zincirleme isim tamlamaları),
sıfat tamlaması,
sıfat-fiil grubu,
zarf-fiil grubu,
isim-fiil grubu,
ünlem grubu,
edat grubu,
unvan grubu,
birleşik fiil grubu,
tekrar grubu,
bağlama grubu,
sayı grubu,
birleşik isim,
aitlik grubu,
isnat grubu,
yükleme grubu,
yaklaşma grubu,
bulunma grubu,
uzaklaşma grubu,
vasıta grubu

olarak belirlenen sınıflamalardan birisine yerleştirilmiştir. İnceleme yapılırken, herhangi bir gruba dahil olan kelime grupları, alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

ABSTRACT

In this study, word phrases in the working named Süheyl ü Nevbahâr were examined. The writer of the working is not known and the working was translated from the Persian language by Hoca Mes'ud and his nephew Izzeddin in 1350. In the introduction of the study, the knowledges about Hoca Mes'ud who was the translator of the working were given.

In the first section, the general knowledges about the word phrases were given and one of the classification is chosen from the various classifications were made before. The word phrases determined by the researcher were registered by the card indexes and these determined word phrases were put into the classification chosen before as;

possessive group,
nominal group (determinative, undeterminative and associated nominal groups)
adjective group,
partisip group,
gerundium group,
substantive verb group,
interjection group,
particle group,
title group,
verb phrase group,
repetation group,
conjuctional group,
numeral group,
composed nominal group,
possessive suffix (possessive groups made by suffix –ki)
ascribed group,
accusative group,
dative group,
locative group,
ablative group,

instrumental group. In the study, word phrases that were put into the somewhere of the classification were ordered as organized by the alphabetic order.

ÖNSÖZ

Türkiye Türkçesi ve Türk dilinin tarihi seyri içinde kullanılan pek çok farklı diller üzerinde pek çok çalışma yapılmıştır ve hala da bu çalışmalara devam edilmektedir. Bu çalışmalar özellikle biçimbilgisi ağırlıklı olup, kullanılan dillerde yapılan farklı eserlerin taranması ile dönemin biçimbilgisine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Geçmişe yönelik yapılan bu çalışmaların pek çoğu, Türkiye Türkçesinin biçimbilgisini de aydınlatma yolundaki kilometre taşlarındandır.

Dil ve dil kuralları insanların hayatındaki yeniliklerle gelişir ve değişir. Türk dili de bu gelişimi ve değişimi şüphesiz yaşamıştır. Gelişme sırasında olaylar basitten karmaşığa, parçadan bütüne doğru ilerlemektedir. Dilin yapısını çözümlemenin en mantıklı yolu basitten karmaşığa, parçadan bütüne doğru incelemektir. Türk dili ile ilgili yapılan sözdizimi çalışmalarında da amaç, bütünün temeli oluşturan parçaya ulaşabilmektir.

Bu amaca yönelik olarak, Eski Anadolu Türkçesinin baş yapıtlarından Süheyl ü Nev-bahâr adlı eserin incelenmesini uygun gördük. Eserdeki kelime gruplarının tahlilleri şüphesiz hem Türkiye Türkçesindeki kelime gruplarını da aydınlatmada hem de dönemin dil yapısı ve özellikle de Eski Anadolu Türkçesinin cümle yapısı hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olacaktır.

Çalışmada karşılaşılan güçlüklerin giderilmesinde yardımlarını esirgemeyen danışmanım Yard. Doç. Dr. Sadi H. Nakiboğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

NİĞDE-2006 FATİH OCAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iv
İÇİNDEKİLER v
KISALTMALAR vii
METİNDE KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ viii

GİRİŞ
HOCA MES'UD'UN HAYATI, EDEBİ KİŞİĞİ, ESERLERİ 1
1. KELİME GRUPLARI 2
1. 1. KELİME GRUBU İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER 2
1. 2. KELİME GRUBU KAVRAMININ ADLANDIRLIMASI VE SINIFLANDIRILMASI 8
2. İNCELEME 11
2. 1. İYELİK GRUBU VE İSİM TAMLAMARI 11
2. 1. 1. İyelik Grubu 16
2. 1. 1. 1. Tamlayanı Teklik I. Şahıs Olan İyelik Grupları 16
2. 1. 1. 2. Tamlayanı Teklik II. Şahıs Olan İyelik Grupları 17
2. 1. 1. 3. Tamlayanı Teklik III. Şahıs Olan İyelik Grupları 17
2. 1. 1. 4. Tamlayanı Çokluk I. Şahıs Olan İyelik Grupları 19
2. 1. 1. 5. Tamlayanı Çokluk II. Şahıs Olan İyelik Grupları 20
2. 1. 1. 6. Tamlayanı Çokluk III. Şahıs Olan İyelik Grupları 20
2. 1. 2. Belirtili İsim Tamlaması 22
2. 1. 2. 1. Tamlayan ile Tamlananı Yer Değiştirmiş Belirtili İsim Tamlaması 29
2. 1. 3. Belirtisiz İsim Tamlaması 30
2. 1. 4. Zincirleme İsim Tamlaması 39
2. 2. SIFAT TAMLAMASI 42
2. 3. SIFAT-FİİL GRUBU(PARTİSİPLER/İSİM-SIFAT FİİL GRUBU) 74
2. 4. ZARF-FİİL GRUBU(GERUNDİUMLAR) 82
2. 5. İSİM-FİİL GRUBU 95
2. 6. ÜNLEM GRUBU 101
2. 7. EDAT GRUBU 106
2. 8. UNVAN GRUBU 118
2. 9. BİRLEŞİK FİİL GRUBU 122
2. 10. TEKRAR GRUBU 144
2. 11. BAĞLAMA GRUBU 150
2. 12. SAYI GRUBU 162
2. 13. BİRLEŞİK İSİM 164
2. 14. AİTLİK GRUBU 167
2. 15. KISALTMA GRUPLARI 168
2. 15. 1. İsnat Grubu 168
2. 15. 2. Yükleme Grubu 172
2. 15. 3. Yaklaşma Grubu 174
2. 15. 4. Bulunma Grubu 177
2. 15. 5. Uzaklaşma Grubu 180
2. 15. 6. Vasıta Grubu 183
SONUÇ 184

KAYNAKLAR **186**
ÖZGEÇMİŞ **188**

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser

AKM : Atatürk Kültür Merkezi

Alm. : Almanca

B'li İ.T. : Belirtili isim tamlaması

B'siz İ.T.: Belirtisiz isim tamlaması

TDK : Türk Dil Kurumu

vd. : Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler

Fr. : Fransızca

İng. : İngilizce

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Prof. Dr. : Profesör doktor

s./ss. : Sayfa/sayfalar

T. İ. T. : Takısız isim tamlaması

tn. : Tamlanan

ty. : Tamlayan

TDAY : Türk dili araştırmaları yıllığı

vb. : ve benzeri/ve benzerleri

Yay. : Yayınları

Z.İ.T. : Zincirleme isim tamlaması

METİNDE KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

Elif	a/e	أ ,آ
Be	b	ب
Pe	p	پ
Te	t	ت
Se	s	ث
Ce	c	ج
Çe	ç	چ
Ḥa	ḥ	ح
Ḫı	ḫ	خ
Dal	d	د
Ẕel	ẕ	ذ
Ra	r	ر
Ze	z	ز
Sin	s	س
Şın	ş	ش
Ṣad	ṣ	ص
Ḍat	ḍ	ض
Ṭı	ṭ	ط
Ẓı	ẓ	ظ
ʿAyn	ʿ	ع
ġayn	ġ	غ
fe	f	ف
Ḳaf	ḳ	ق
Kef	k	ك
Lam	l	ل
Mim	m	م
Nun	n	ن
Vav	v	و
He	h	ه
Lâm elif		لا
Ye	y	ى, ي

GİRİŞ

HOCA MES‘UD’UN HAYATI, EDEBİ KİŞİĞİ, ESERLERİ

14. yüzyılın önemli şairlerinden biri Hoca Mes’ud bin Ahmed’dir. Şairin hayatı hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Elde bulunan ünlü eseri Süheyl ü Nev-bahâr’dır. Yüzyılın varlığı bilinen önemli tercüme eserlerinden olan Süheyl ü Nev-bahâr 1350 yılında Farsçadan tercüme edilmiştir. Eser 5000 beyit üzerinde olup aruzun “Şehname vezni” olarak bilinen fe’ûlün / fe’ûlün / fe’ûlün / fe’ûl kalıbıyla yazılmıştır. Mesnevi olan Süheyl ü Nevbahâr’ın ilk 1000 beyiti şairin yeğeni, geri kalan 4568 beyiti ise Hoca Mes’ud tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Hoca Mes’ud, ayrıca mesnevinin beyit aralarına yerleştirdiği gazellerle esere edebi uslubunu katarak onu yalnızca bir tercüme eser görünümünden çıkarmıştır. Öte yandan Süheyl ü Nev-bahâr’ın asıl şairi bilinmediğinden ve eserin Farsça orjinali elde bulunmadığından Hoca Mes’ud’un çeviri sırasında eserin aslına ne ölçüde sadık kaldığı belli değildir. Süheyl ü Nev-bahâr’ın Berlin Devlet Kütüphanesi’nde bulunan en eski tarihli yazma nüshası harekeli olup J. H. Mordthmann tarafından 1925 yılında Almanya’da tıpkıbasım olarak yayımlanmıştır (Mordthmann, *Suheil und Nevbahar*, Hannover 1925). Ayrıca, eser üzerinde iki ayrı doktora çalışması yapılmış olup her iki çalışma da basılmıştır. Tahsin Banguoğlu, doktora çalışmasında eseri dil yönünden incelemiş ve bu çalışma 1938’de Almanya’da Leipzig’de yayımlanmıştır (*Tahsin Banguoğlu, Altosmanische Sprachstudien zu Süheyl ü Nev-bahâr*, Breslau 1938). İkinci doktora çalışması ise Cem Dilçin tarafından yapılmış olup, bu çalışmada da Cem Dilçin Süheyl ü Nev-bahâr’ın yeni yazıya çevirisini vermiş ve eseri edebi yönden incelemiştir. Bu çalışma da yayımlanmıştır (Mes’ud bin Ahmed, *Süheyl ü Nev-bahâr*, İnceleme-Metin-Sözlük, Cem Dilçin, AKM. Yay. Ank. 1991).

Hoca Mes’ud’un ayrıca İranlı ünlü mutasavvıf Sadî’nin *Bostan*’ından seçerek Türkçeye çevirdiği *Ferheng-nâme-i Sâdî*, 1922-24 yılları arasında Veled İzbudak ve Kilisli Muallim Rıfat(Bilge) tarafından bastırılmıştır. Gerek *Süheyl ü Nev-bahâr*’dan gerekse *Ferhengnâme*’den Hoca Mes’ud’un İran edebiyatını yakından tanıyan ve iyi Farsça bilen usta bir şair olduğunu anlıyoruz.[1]

[1] Mine Mengi. (2000). Eski Türk Edebiyatı Tarihi. Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 81-82.

1. KELİME GRUPLARI

1. 1. KELİME GRUBU İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Birden fazla kelimenin belirli şartlara bağlı kalarak bir araya getirilmesiyle oluşturulan kelime grupları, Türk dili alanında çalışan gramerciler tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

"Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar içinde yan yana gelen kelimeler topluluğudur.

Türkçede varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketler, kelime ve kelime gruplarıyla karşılanır. İki dil birliği arasındaki fark, kelime grubunun bir kelimeler topluluğu oluşudur.
Kelime grupları;

1. Tek kelime ile karşılanamayan varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketleri karşılar. Meselâ, "ipek böceği, fotoğraf makinesi, telefon etmek, kör olmak" gibi varlık ve hareket isimlerinin dilimizde tek kelimelik karşılıkları yoktur.

2. Varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketleri, anlamlarını genişleterek, belirterek, pekiştirerek, niteleyerek karşılar.

"Çocuk, / çiçeği / arkadaşına / uzattı." cümlesini , "Küçük çocuk, / elindeki kır çiçeklerini / çok sevdiği arkadaşına / uzattı." şeklinde varlıkların niteliklerini belirterek ifade edebiliriz." [2].

Vecihe Hatiboğlu kelime gruplarını : "(Groupe de mots, Kelime birlikleri), kavramları, en verimli şekilde dile getirmek için başvurulan kolaylıklardır." şeklinde tanımlamıştır.

[2] Leylâ Karahan. (1999). Türkçede Söz Dizimi – Cümle Tahlilleri. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 11.

Hatiboğlu: "Kelime gruplarının en küçüğü iki kelime ile kurulur, en büyüğü ise, on kelimeye kadar çıkan deyiş ve cümlelerdir.

Burada ele alınacak gruplar, gramerin kelime sınıfları ile ilgili olan grupları (isim, sıfat tamlamaları veya isim, sıfat, edat, zarf grubu gibi gruplar) değildir. Bu gruplara giren kelimeler arasında kalıplaşma yoktur, aradaki ilgi her kelime ile kurulabilir. Aşağıda ele alınacak olan gruplara giren kelimeler arasında az çok kalıplaşma vardır. Bu çeşit kelime grupları şunlardır:

I. Birleşik Kelimeler, II. Terimler, III.Deyimler (Tekerlemeler - Ayaklar), IV. Bilmeceler, V. Atasözleri, VI. Vecizeler, VII. Argo."[3].

Muharrem Ergin : "Tek tek kelimelerin karşıladığı nesnelerin ve hareketlerin çeşitli vasıfları, hususiyetleri, cepheleri, şartları vardır. O nesneleri ve hareketleri bu çeşitli yönleri ile daha geniş olarak ifade etmek için tek kelimeden daha geniş dil birliklerine ihtiyaç duyulur. Öte yandan tek kelimenin karşıladığı nesnelerden ve hareketlerden daha büyük, daha geniş nesneler ve hareketler vardır ki onları tek tek kelimeler karşılayamazlar, onların tek kelime olarak karşılıkları, adları yoktur; ancak tek kelimeden daha geniş dil birlikleri ile ifade edilebilir, adlandırılabilirler. İşte tek kelime ile karşılanabilen nesneleri ve hareketleri daha geniş olarak ifade etmek veya tek kelimenin karşıladığı nesnelerden ve hareketlerden daha geniş dil birlikleri olan kelime gruplarına baş vurulur.

Kelime grubu birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve mânâsında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir. Kelime grubu için birden fazla kelime birtakım kaidelerle belirli bir düzen içinde yan yana getirilir. Böylece belirli bir düzen kurulduğu için kelime grubunun yapısında bir bütünlük bulunur. Kelime grubundaki bütünlük bilhassa mânâ bakımından göze çarpar. Kelime grubu tek bir nesneyi veya hareketi birlikte karşılayan kelimeler topluluğu demektir. Kelime grubunun kullanılışında da bu bütünlük kendisini gösterir. Kelime grubu kelimelerle ve diğer kelime grupları ile bir bütün halinde münâsebete geçtiği gibi, cümlelerle de bir bütün hâlinde iştirak eder. Bu arada tek bir kelime gibi çekime tâbi tutulur, sona gelen işletme eki bütün grubu şumulü içine alır.

[3] Vecihe Hatiboğlu. (1963). "Kelime Grupları ve Kuralları." TDAY-Belleten, 151(234):203-244.

Kelime grupları nesneleri ve hareketleri daha geniş olarak veya geniş nesneleri ve hareketleri belirtmek için kullanıldıklarına göre bunlar birer *belirtme grupları*'dır. Tek bir nesneyi veya hareketi belirtmek için bu gruplar içinde yan yana gelen, birbirine bağlayan kelimeler, bir iş birliği yapar, birbirlerine yardım eder, birbirlerini tamamlar. Bir belirtme, bir yardım, bir tamlama esası üzerine kurulan kelime gruplarında umumiyetle belirten belirtilen, tamlayan tamlanan, tâbi olan tâbi olunan, asıl yardımcı olmak üzere iki unsur bulunur."[4].

H. İbrahim Delice: "Birden çok kelimeden oluşan, yapısında ve anlamında bir bütünlük bulunan, cümle ve cümlemsi içinde tek cümle öğesi; kelime öbeği içinde bütün hâlinde yardımcı veya temel öğe olarak işlem gören ve bir kelime türü (isim, sıfat, zamir, edat vb.) yerine kullanılan söz dizileridir : *Leylâ / ile / Mecnûn, bin / altı yüz, kış / a kadar, beyaz / gül* gibi."

Delice, *kelime öbekleri* başlığı altında ele aldığı kelime gruplarını basit bir şemayla ifade etmiştir[5]:

KELİME ÖBEĞİ	YARDIMCI ÖĞE / TEMEL ÖĞE kırmızı / kalem TEMEL ÖĞE / YARDIMCI ÖĞE / TEMEL ÖĞE Leyla / ile / Mecnun TEMEL ÖĞE / TEMEL ÖĞE yavaş / yavaş TEMEL ÖĞE / YARDIMCI ÖĞE Bak- / -ıp durmak

Tahsin Banguoğlu, kelime gruplarını *Kelimelerin Öbeklenmesi* başlığı altında incelemiş ve bu hususta : "Sözü geliştirmek üzere kelimeler öbeklenirler, kavramlar arasında derece derece ilişkiler meydana getirirler. Böylece tek kavramdan anlatmaya doğru giderler. Bunlara *kelime öbekleri* (groupe de mot) diyoruz. Kimi kelime öbekleri kavramları daha yakından belirtmeye yararlar. Dilde işleyişleri ayrı, bazan da aynı kelimeler birbirlerini belirtmek üzere yaklaşırlar. Bir adın öbürünü belirtmesi, adlara

[4] Muharrem Ergin. (1999). Türk Dil Dilbilgisi. Bayrak Yayınları, İstanbul, s. 374.
[5] H. İbrahim Delice. (2003). Türkçe Sözdizimi. Kitabevi, İstanbul, s. 17.

sıfatların, sıfatlara ve fiillere zarfların gelmesi, adların takılar alması gibi : *kuşun kanadı, doğru yol, az tuzlu, geç kalmak, yardım için.*" açıklamasını yapmıştır[6].

Alaeddin Mehmedoğlu : "İki veya daha çok bağımsız kelimenin anlam ve gramer açısından birleşmesine kelime grubu denir.
Kelime grupları eşya ve olayların birleşik adlarını bildirir. Kelime gruplarını kapsayan kelimelerin birbiriyle alâkası ve onların ifade ettiği anlam özelliklerine göre kelime grupları ikiye ayrılır :

1. Bağımsız kelime grupları,
2. Kalıplaşmış kelime grupları."[7].

Nurettin Koç, kelime gruplarını *Sözcük Öbekleri* başlığı altında incelemiş ve : "Birden çok sözcükten oluşan ve tümcenin yüklem, özne ya da tümleci olan dizime *öbek* (Alm. Gruppe; Fr. groupe, İng. group) denir.

Nasıl tümcenin temel (zorunlu) ve yardımcı (zorunlu olamayan) kurucuları varsa; öbeğin de bir temel kurucusu, bir ya da birkaç yardımcı kurucusu vardır. Çağdaş anlayışa göre, öbekler, temel kurucularına göre ad alırlar." şeklinde açıklamıştır[8].

Kaya Bilgegil kelime gruplarını : "Birden ziyade kelimeden meydana geldiği halde, cümledeki görevi bakımından bir tek kelimeden farksız olan, gerektiği takdirde, yine bir kelime imiş gibi çekim eki alabilen isim soyundan kelimelerin teşkil ettiği birleşik sözlere *tâyin grupları* diyoruz."şeklinde açıklamıştır[9].

Zeynep Korkmaz kelime grubunu: "Cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere birden çok kelimenin belirli kurallar ile yan yana getirilmesinden oluşan, yapı ve anlamdaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir nesne veya hareketi karşılayan ve herhangi bir yargı bildirmeyen kelimeler topluluğu" olarak tanımlamıştır[10].

---

[6] Tahsin Banguoğlu. (2004). Türkçenin Grameri. TDK Yay., Ankara, s. 496.
[7] Alaeddin Mehmedoğlu. (2001). Türk Dilinde Bağımsız Birleşik Cümle Söz Dizimi. Aşiyan Yay., Adapazarı, s. 22.
[8] Nurettin Koç. (1996). Yeni Dilbilgisi. İnkılâp Kitabevi, İstanbul, s. 419.
[9] Kaya Bilgegil. (1982). Türkçe Dilbilgisi. Dergâh Yay., İstanbul, s. 115.
[10] Zeynep Korkmaz. (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü. TDK Yay., Ankara, s. 100.

Hikmet Dizdaroğlu kelime grupları yerine *sözcük öbekleri* tabirini kullanır ve: " Sözcük öbeği, çeşitli anlam ve yapı ilişkileriyle bir araya gelen sözcüklerden oluşmuş dil bilgisi birliğidir. Sözcük öbekleri yapı ve anlam bakımlarından bir bütündür. Öbeğin yapısını değiştiremeyiz; karşıladığı kavram ya da nesne, ancak o kalıp içinde anlatılabilir... Tümcenin yapısal ve anlamsal oluşumunda sözcük öbeklerinin rolü büyüktür... Ad tamlamalarıyla sıfat tamlamaları da aslında birer sözcük öbeğidir. Ancak, belirli yapısal özellikleri bulunduğu için, ad tamlaması ve sıfat tamlaması diye adlandırıyoruz." şeklinde açıklamıştır[11].

Buraya kadar verilen tanımlardan yola çıkarak kelime grubunun tanımını: "Bir varlığı, kavramı, niteliği, durumu veya hareketi karşılayan ve belirli kurallar içinde yan yana gelen kelimeler topluluğudur." şeklinde yapabiliriz.

Kelime gruplarının özelliklerini Leylâ Karahan şu şekilde sıralamıştır :

a) Kelime grupları, cümle ve diğer kelime grupları içinde, tek kelime gibi, isim, sıfat, zarf ve fiil görevi yapar.

b) Kelimelerin grup içindeki sıralanışı kurallıdır. Görev bakımından birbirine denk olmayan unsurların bulunduğu bir kelime grubunda ana unsur, genellikle grubunun sonundadır. *yemyeşil ovalar* ve *kuş sesleri* tamlamalarında, grubun ana unsurları olan *ovalar* ve *sesleri* kelimeleri sonda, yardımcı unsurları olan *yemyeşil* ve *kuş* kelimeleri ise baştadır. Fiile dayalı gruplarda bu düzen, aynı zamanda hareketin oluş sırasını gösterir. "gülü koparıp koklayınca" kelime grubunda, *kopar-* fiili, *kokla*-fiilinden önce gerçekleştiği için, başta bulunmaktadır. Sadece birleşik fiille edat grubunda, ana unsur başta bulunur. Bu gruplarda ikinci unsur, bir çekim unsurudur.

c) Kelime gruplarında unsurların sırası, konuşma ve şiir dilinde bozulabilir.

ç) Kelime gruplarının diğer kelime ve kelime gruplarıyla ilişkisi grubun sonundaki çekim ekleriyle sağlanır. Çekim eki, bağlandığı kelimeye değil, o kelime grubuna aittir.

d) İkiden fazla kelimeli kelime gruplarında iç içe geçmiş, birbirini tamamlayan başka kelime grupları bulunur.

[11] Hikmet Dizdaroğlu. (1976). Tümcebilgisi. Kalite Basımevi, Ankara, ss. 34-35.

e) Kelime gruplarının vurgusu, grubun yapısına göre değişir. Vurgu, başta, sonda veya sondan bir önceki kelime üzerinde olabilir. Bazı gruplarda, bütün unsurların vurgusu aynıdır[12].

[12] Karahan, a.g.e., ss. 11-13.

1. 2. KELİME GRUBU KAVRAMININ ADLANDIRILMASI VE SINIFLANDIRILMASI

Kelime grupları için M. Ergin, L. Karahan, İ. Cemiloğlu, E. Yaman, S. Güneş, Z. Korkmaz ve V. Hatipoğlu *kelime grubu* kavramını kullanırken; T. Banguoğlu *belirtme öbeği*, J. Deny *kelime öbeği*, K. Bilgegil *belirtme grupları*, H. Dizdaroğlu *sözcük öbekleri*, A. Topaloğlu, B. Vardar, D. Aksan, T. N. Gencan, H. Ediskun, N. Koç *öbek* terimini kullanmıştır[13].

Ayrıca M. Metin Karaörs, H. İbrahim Usta, A. Mehmedoğlu *kelime grubu*, H. İbrahim Delice *kelime öbeği* terimlerini kullanmışlardır.

Biz bu çalışmamızda *kelime grubu* terimini kullanacağız. Kelime gruplarının sınıflandırılmasında da farklı görüşler vardır:

Leylâ Karahan kelime gruplarını: 1. İsim tamlaması, 2. Sıfat tamlaması, 3. Sıfat fiil grubu, 4. Zarf fiil grubu, 5. İsim fiil grubu, 6. Tekrar grubu, 7. Edat grubu, 8.Bağlama grubu, 9. Unvan grubu, 10. Birleşik isim, 11. Ünlem grubu, 12. Sayı grubu, 13. Birleşik fiil, 14. Kısaltma grupları (a. İsnat grubu, b. Yükleme grubu, c. Yaklaşma grubu, d. Uzaklaşma grubu, e. Vasıta grubu) olarak on dört başlıkta ele almıştır[14].

Tahir Nejat Gencan, kelime grupları için ayrı bir bölüm ayırmayıp, sadece "ad takımı, sıfat takımı, birleşik eylemler ve öbekleşmiş eylemler"den bahseder[15].

Muharrem Ergin, kelime gruplarını: 1. Tekrarlar(aynen tekrarlar, eş mânalı tekrarlar, zıt mânalı tekrarlar, ilâveli tekrarlar), 2. Bağlama grubu, 3. Sıfat tamlaması, 4. iyelik grubu ve isim tamlaması, 5. Âitlik grubu, 6. Birleşik isim, 7. Birleşik fiil, 8. Unvan grubu, 9.

---

[13] Sevgi Altıntoprak (Gündoğmuş). (2000). Yahya Kemal'in Manzum Eserlerinde Kelime Grupları: Yapılışları ve Kullanışları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 13.
[14] Karahan, a.g.e., ss. 13-39
[15] Tahir Nejat Gencan. (1979). Dilbilgisi. Ankara, ss. 158-167.

Ünlem grubu, 10. Sayı grubu, 11. Edat grubu, 12.İsnat grubu, 13. Genitif, datif, lokatif, ablatif grupları, 14. Fiil grupları, 15. Partisip(Sıfat-fiil) grubu, 16. Gerundium(Zarf-fiil) grubu, 17.Akkuzatif grubu başlıkları altında ele almıştır[16].

Tahsin Bonguoğlu, kelime gruplarını: A) Belirtme öbekleri, B) Yargı öbekleri olarak iki kısma ayırır. Belirtme öbeklerini: "Ad takımları, Sıfat takımları, Zarf öbekleri, Takı öbekleri, Çekim öbekleri, Bağlam öbekleri, Yanaşma takımları, Katma öbekleri" olarak ele almaktadır[17].

M. Metin Karaörs, kelime gruplarını: "1. Tekrar (ikilemeler) grubu, 2. Bağlama grubu, 3. Sıfat tamlaması, 4. İyelik grubu ve isim tamlaması, 5. Aitlik grubu, 6. Birleşik isim, 7. Birleşik fiil, 8. Unvan grubu, 9. Ünlem grubu, 10. Sayı grubu, 11. Edat grubu, 12. Kısaltma grupları (a. İsnat grubu, b. İlgi (genetif) grubu, c. Yaklaşma (datif) grubu, 13. Fiil grubu, d. Bulunma (lokatif) grubu, e. Uzaklaşma (ablatif) grubu, f. Yapma (akkuzatif) grubu), 14. Sıfat-fiil (partisip) grubu, 15. Zarf-fiil (gerindium) grubu, 16. Kısalmış (klişeleşmiş) gruplar." şeklinde tasnif etmiştir[18].

H. İbrahim Usta Kelime gruplarını yapılarına göre tasnif etmiştir:

1. Birinci Tip: Düz (Kurallı) Kelime Grupları: belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, sıfat tamlaması, ünlem grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, isim-fiil grubu.

2. İkinci Tip: Ters (Devrik) Kelime Grupları: edat grubu, unvan grubu, birleşik fiil.

3. Üçüncü Tip: Eş Değerli Kelime Grupları: tekrar grubu, bağlama grubu, sayı grubu.

4. Dördüncü Tip: Kısaltma Grupları: iyelikli kısaltma grubu, belirtmeli kısaltma grubu, yönelmeli kısaltma grubu, kalmalı kısaltma grubu, çıkmalı kısaltma grubu, vasıtalı kısaltma grubu [19].

Biz çalışmamızda; "İyelik Grubu, İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Sıfat-fiil Grubu, Zarf-fiil Grubu, İsim-fiil Grubu, Ünlem Grubu, Edat Grubu, Unvan Grubu, Birleşik Fiil

[16] Ergin, a.g.e., ss. 374-397.
[17] Banguoğlu, a.g.e., ss. 497-519.
[18] M. Metin Karaörs. (1993). Türkçenin Sözdizimi ve Cümle Tahlilleri. Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, ss. 1-35.
[19] H. İbrahim Usta. (2000). Kuruluşları Bakımından Eski Anadolu Türkçesinde Kelime Grupları. Ankara, ss. 22-24.

Grubu, Tekrar Grubu, Bağlama Grubu, Sayı Grubu, Birleşik İsim, Aitlik Grubu, İsnat Grubu,Yükleme Grubu, Yaklaşma Grubu, Bulunma Grubu, Uzaklaşma Grubu, Vasıta Grubu”sınıflandırılmasını kullanacağız.

2. İNCELEME

2. 1. İYELİK GRUBU VE İSİM TAMLAMARI

"Bir isim unsurunun, iyelik sistemi içinde bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubudur." şeklinde isim tamlamasının tanımını yapan Leylâ Karahan, isim tamlamasının özelliklerini şu şekilde sıralar:

a) İsim tamlamalarında birinci unsur, ikinci unsura ilgi hâli eki ile bağlanır. Bu hâl, zamirlerde ekli, isimlerde ise ekli ve eksizdir. Tamlamanın ikinci unsuru dâimâ iyelik eki taşır.

isim unsuru (+ ilgi eki) + isim unsuru + iyelik eki = isim tamlaması
köy + yol + u = köy yolu
ova + nın + yeşil + i = ovanın yeşili
biz + im + ses + (i)miz = bizim sesimiz

b) Bu tamlamada ana unsur, sonda bulunur. Birinci unsur tamlayan, ikinci unsur tamlanandır.

çoban / çeşmesi
ty tn

Karahan isim tamlamalarını: 1. Belirli isim tamlaması, 2. Belirsiz isim tamlaması olarak ikiye ayırmıştır. Takısız isim tamlamasını sıfat tamlaması olarak kabul eder. Ayrıca zincirleme isim tamlamalarına da değinmez. Bu tamlamaları belirli ve belirsiz isim tamlamaları içinde ele almıştır[20].

Bu grup iki isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Bir ismin mânâsının iyelik sistemi içinde başka bir isimle tamamlanması esasına dayanır. Bir nesnenin başka

[20] Karahan, a.g.e., ss. 13-20.

bir nesnenin parçası olduğunu, bir nesnenin başka bir nesneye ait bulunduğunu veya bir nesnenin başka bir nesne ile tamamlandığını ifade etmek için bu kelime grubuna baş vurulur. Grubu meydana getiren iki isim unsurundan biri tamlayan, biri tamlanan unsurdur. Tamlayan önce, tamlanan sonra gelir. İki unsur iyelik sistemiyle birbirine bağlanır ve grubun temelini iyelik ifadesi teşkil eder. Bu grup ekli bir birleşmedir. Tamlanan unsur dâima iyelik eki taşır. Tamlayan unsur ise dâima genitif hâlinde bulunur, fakat bu genitif bazan ekli, bazan eksiz olur. Demek ki iyelik grubu iyelik ekli bir isim unsuru ile genitif hâlinde bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur.

Ergin, isim tamlamalarını: 1. Belirli isim tamlaması, 2. Belirsiz isim tamlaması olarak ikiye ayırmıştır[21].

Tufan Demir, isim tamlamasını *ad tamlaması* diye adlandırır ve şu şekilde tanımını yapar: "Bir adın anlamı türlü anlam ilgileriyle tamamlanmak, belirtilmek istenirse o adın başına tamlayan bir ad getirilerek bir takım oluşturulur.

İki ad arasında çeşitli anlam ilgileri kurmak amacıyla oluşturulan bu takıma *ad tamlaması* denir. Bir ad tamlamasında tamlayan (ilk ad) yardımcı öğe, tamlanan (ikinci ad) asıl öğedir. Yardımcı öğeye belirten, asıl öğeye belirtilen de denir. Ad tamlamasında asıl anlam ikinci sözcüktedir. Birinci sözcük onu belirtir ve sınırlar."

Demir, ad takımlarını, tamlayanla tamlanan arasındaki alam ilişkilerine ve aldıkları eklere göre şu çeşitlere ayırmıştır: 1. Belirtili ad tamlaması, 2. Belirtisiz ad tamlaması, 3. Takısız ad tamlaması, 4. Zincirleme ad tamlaması[22].

Eskilerin terkîb-i izâfî diye tanımladıkları iyelik, tahsis, tür, cins bildirmek amacıyla iki veya daha çok isimden kurulan yüklemsiz sözdizimidir. İsim tamlaması yerine bağlama takımı, izâfet, isim takımı, ad takımı, âidlik ilgisi, ad tamlaması, ad tümlemesi gibi terimler de kullanılmıştır[23]:

B'li. İT	=İSİM + İLGİ / İSİM + İYELİK
B'liz. İT	=İSİM / İSİM + İYELİK

[21] Ergin, a.g.e., s. 381.
[22] Tufan Demir. (2004) Türkçe Dilbilgisi. Kurmar Basın Yayın Dağıtım, Ankara, ss. 277-284.
[23] Delice, a.g.e., s. 37.

TİT	=İSİM / İSİM
ZİT	=İSİM (+ İLGİ), İSİM(+ İLGİ) / İSİM(+İYELİK), İSİM(+İLGİ) / İSİM(+İYELİK), İSİM(+İYELİK)

Ediskun: "İki isim arsında iyelik ilgisi kurmak amacıyla oluşturulan takıma *isim takımı* denir. İsim takımlarında yardımcı, tamamlayıcı öğeye, yani birinci isme *belirten* ya da *tamlayan*; ana öğeye, yani ikinci isme *belirtilen* ya da *tamlanan* denir."

Ediksun, isim takımı diye adlandırdığı isim tamlamalarını ikiye ayırmıştır: 1. Belirtili isim takımları, 2. Belirtisiz isim takımları. Bu başlıklarla ele aldığı isim takımlarına zincirleme isim takımını da eklemiştir[24].

Atabay vd., "Adın bir başka adla kurduğu öbeğe *tamlama* diyoruz. Ad tamlası, aşağı yukarı bütün dil bilgisi yapıtlarında aynıdır. Yalnız değişik adlandırmalarla anlatılmışlardır. Adın bir başka adla tamlama kurması ya ek getirilerek ya da eksiz olarak gerçekleşir. Tamlamada birinci sözcük *tamlayan*, ikinci sözcük de *tamlanan*dır.

Adın bir başka adla kurduğu birlik dört türlüdür: 1. Belirtili tamlama, 2. Belirtisiz tamlama, 3. Takısız tamlama, 4. Zincirleme tamlama[25]."

H. İbrahim Usta, isim tamlamasını : 1. Belirtili isim tamlaması, 2. Belirtisiz isim tamlaması olarak ikiye ayırmıştır[26].

Metin Karaörs, *iyelik grubu ve isim tamlaması* başlığı altında ele aldığı konu hakkında şu açıklamayı yapmıştır: "İki isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Bir nesnenin başka bir nesnenin parçası olduğunu, başka bir nesneye ait olduğunu, başka bir nesne ile tamamlandığını ifade etmek için iyelik grubu kurulur. Ekli bir birleşimdir. Tamlayan unsur ilgi halindedir. Tamlanan unsur ise mutlaka iyelik ekini taşır. Grubun temeli, iyelik ifadesinin meydana getirdiği bir birleşmedir. Tamlayan unsur ekli veya eksiz ilgi halindedir.

Bütün nesneler altı şahsın (üç teklik, üç çokluk) iyeliği, mülkiyeti altında olduklarından iyelik grubunun da altı şekli vardır.

---

[24] Haydar Ediskun. (2004). Türk Dilbilgisi. Remzi Kitabevi, İstanbul, ss. 114-123.
[25] Atabay vd. (2003). Sözcük Türleri. Paptya Yay., İstanbul, ss. 46-47.
[26] Usta, a.g.e., s. 30.

İyelik grubunda tamlayan unsur şahıs zamirlerinin ilgi halindeki şekilleridir. Teklik ve çokluk üçüncü şahıslarda tamlayan şahıs zamiri olabileceği gibi başka bir isim de olabilir. Teklik ve çokluk üçüncü şahıs zamirleri, birinci ve ikinci şahsın dışında her şeyi temsil edebileceğinden onun yerine her türlü isim geçebilir.

İyelik grubunun her iki unsurunun da isim olan şekline *isim tamlaması* denir. İyelik grubunda teklik ve çokluk üçüncü şahıs zamirleri birinci ve ikinci şahsın dışında her şahsın ve ismin yerine geçebileceğinden, tamlayan şahıs zamiri yerine isim olunca isim tamlaması meydana gelir. İsim tamlaması iyelik grubunun üçüncü şahsında şahıs zamiri yerine, isim kullanmaktan başka bir şey değildir.

İyelik grubunda zamir daima ekli ilgi hali şeklindedir. Grupta tamlayan, isim olursa, ekli veya eksiz ilgi hali şeklinde bulunabilir. İlgi hali ekli veya eksiz olarak iki türlü olduğundan isim tamlamasında tamlayan ismin ekli veya eksiz olarak ilgi halinde iki türlüsü bulunabilir. Ek ilgi halinde *belirlilik-geçicilik* eksiz ilgi halinde *belirsizlik-daimilik* ifadesi olduğundan isim tamlaması da *belirtili isim tamlaması*, *belirtisiz isim tamlaması* olarak iki şekle ayrılır. Ekli ilgide tamlayan belirli, tamlanana bağlanması geçicidir. Eksiz ilgide ise tamlayan belirsiz tamlayanın tamlayana bağlılığı ise daha kuvvetlidir."[27].

Tahsin Banguoğlu, isim tamlamalarını *ad takımı* olarak adlandırmış ve şu açıklamayı yapmıştır: "Kimin veya kim halindeki bir ada iyelik eki almış bir adın gelmesiyle ortaya çıkan kelime öbeğine *ad takımı* (rapport d'annexion) deriz.

Bir ad takımında *belirten* yalın veya katılma halindeki birinci ad *belirtilen* ise iyelik ekini almış olan ikinci addır (ev kapı-sı Ali-nin köpeğ-i). Kelime öbeğinde asıl anlam ikinci kelimeninkidir. Birinci kelime onu belirtir veya sınırlar. *Alinin köpeği Ali* değil, *köpektir*. *Ev kapısı* bir *kapı*dır. Burada birinci ada *katılan* (annexe), ikincisine *katkı alan* (fond) adını veririz. Buna göre *ev-in* katılan, *kapısı* katkı alan olur.

Eski Türkçede katılma hali daha çok kim hali ile verildiğinden adtakımı da daha çok katılanın yalın haliyle *(uçmak yolı taglar başı Kanım Kagan süsi)*, nadir olarak kimin haliyle *(yalñuk-uñ neñ-i künün karşı-sı Türk budun-uñ il-in töri-sin)* kurulmaktadır.

[27] Karaörs, a.g.e., ss. 10-16.

Dilimizde kimin hali yaygınlaşmış, açıkça belirtme işleyişi kazanmış, dolayısıyla kimin hali ile yapılan adtakımları kim haliyle yapılanlardan açık anlam farkıyla yarılmıştır. Böylece Yeni Türkçede iki türlü adtakımı meydana gelmiştir: 1. Belirli adtakımı (annexion déterminée) *çocuğ-un oyuncak-ı,* 2. Belirsiz adtakımı (annexion indéterminée) *çocuk oyuncağ-ı*."[28].

Nurettin Koç, isim tamlamalarını *ad tamlaması* başlığı altında incelemiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "*Ali'nin kitabı, öğrenci kitabı, demir kapı, Doktor Ahmet Bey, Sayın Bayan Ayşe Özçiçek* örneklerinde olduğu gibi, bir adın anlamının tam olarak belirtilmesi için bir başka ad ya da adlardan yararlanılır. Bu amaçla oluşturulan ad öbeklerine *ad tamlaması* denir.

Ad tamlamalarının dört türü vardır:
1. Belirtili ad tamlaması,
2. Belirtisiz ad tamlaması,
3. Eksiz (takısız) ad tamlaması,
4. Zincirleme ad tamlaması."[29].

Zülfikar: "İsim tamlamalarında tamlayan unsur ek alıp almamasına göre üç gruba ayrılır. Bunlar: *Belirli isim tamlaması, belirsiz isim tamlaması, zincirleme isim tamlaması*. Bazı dilciler dördüncü bir tamlama olarak *takısız isim tamlamasın*ı ilave ederler. Bu tamlamada tamlayan tamlananın neden yapıldığını ve neye benzediğini belirtir. Ayrıca her iki unsur da ek almadan birleşir. Gramercilerin çoğu ise bu tür tamlamaları sıfat tamlaması olarak kabul etmektedir[30]."

İsim tamlamarı, tek kelimeyle karşılanamayan varlık ya da kavramları karşılamak için iki ya da daha fazla ismin iyelik sistemi içerinde bir araya gelmesiyle kurulur. İncelediğimiz eserdeki isim tamlamalarını biz iyelik grubuyla birlikte dört ana başlık altında ele almayı uygun gördük.

---

[28] Banguoğlu, a.g.e., ss. 331-332.
[29] Koç, a.g.e., s. 429-430.
[30] Hamza Zülfikar. (1995). "Takısız Ad Tamlaması Sorunu." Türk Dili, 523: ss. 781-789.

2. 1. 1. İYELİK GRUBU

2. 1. 1. 1. Tamlayanı Teklik I. Şahıs Olan İyelik Grupları

benüm ʿādetüm	(9b-285/213)
benüm ʿaḳlum u hūşum	(50a-1647/305)
benüm ʿaynuma	(46a-1549/299)
benüm başuma	(63b-2014/330)
benüm bir sözüm	(17a-722/242)
benüm bu āh ile sözüm(ü) aġladuġum	(35a-1226/276)
benüm bu ölü gövdeme	(13b-398/221)
benüm cānuma	(14b-585/232)
benüm dilegüm	(38a-1324/283)
benüm düşdi naḳşum	(14b-609/234)
benüm göñlüm	(48b-1603/302)
benüm göynügüm	(64a-2022/331)
benüm ḥācetüm	(15a-656/237)
benüm ḥālümi	(59a-1886/322)
benüm hāşılum	(17b-732/242)
benüm hem oġlum hem iki gözüm hem canum	(29a-1053/264)
benüm ḳadrüm	(65b-2064/334)
benüm ḳatumda	(35a-1224/276)
benüm ḳırḳ gencüm	(14b-443/223)
benüm iʿtimādım	(7a-169/206)
benüm mezhebümde	(9b-271/212)
benüm oġlanum	(13a-390/220)
benüm ol ḥadüm	(29a-1048/264)
benüm oranum	(6b-153/205)
benüm raḥmetüm	(5b-117/202)

benüm sırrumı (33b-1182/273)
benüm sözüme (59b-1905/323)
benüm yigenüm (10a-299/214)

2. 1. 1. 2. Tamlayanı Teklik II. Şahıs Olan İyelik Grupları

senüñ bilüñ (47b-1580/301)
senüñ dirlügüñ (8b-236/210)
senüñ dostuñ (21a-820/248)
senüñ fikrüñe (57b-1850/319)
senüñ göñlüñ (51b-1690/308)
senüñ himmetüñde (57b-1854/320)
senüñ hükmüñ (20b-813/248)
senüñ ḳadr ü hürmetüñi (9b-265/212)
senüñ niʿmetüñ (65b-2064/334)
senüñ ola hükmüñde dahi elüñ (4b-93/201)
senüñ oldugın (40a-1382/287)
senüñ sımaya sözüñi (27b-1013/261)
senüñ ṭoġruyimiş sözüñ (35b-1245/277)
sinüñ sözüñ (38a-1318/282)

2. 1. 1. 3. Tamlayanı Teklik III. Şahıs Olan İyelik Grupları

anuñ ʿadliyile (13a-380/220)
aña vu anuñ al ü etbāʿına
daḫı ehl-i beytine eşyāʿına (7a-170/206)
anuñ adını (13a-384/220)
anuñ aġusın (14b-543/230)
anuñ aḥvālini (14b-447/224)
anuñ ʿaḳlı (10b-308/215)
anuñ al ü etbā‘ına (7a-170/206)
anuñ andı (38a-1318/282)
anuñ aṣlı vü ṭopraġı (14a-416/222)
anuñ atası (48a-1595/302)

anuñ baġı	(14b-482/226)
anuñ baḳışı	(23a-878/252)
anuñ bir gözüni	(15a-672/238)
anuñ birligine	(4a-74/199)
anuñ buyruġı	(3b-67/199)
anuñ çāresi	(14b-594/233)
anuñ çeşnisin	(34b-1216/275)
anuñ derisini	(5b-118/202)
anuñ didügin	(58a-1861/320)
anuñ düşmeni	(24a-912/255)
anuñ emri	(3b-65/199)
anuñ ʿışḳına	(49b-1637/305)
anuñ geldügini	(58a-1873/321)
anuñ gerdine	(31b-1123/269)
anuñ gitdügini	(17a-720/241)
anuñ gölgesin	(42a-1441/291)
anuñ göñli	(18b-761/244)
anuñ ġuṣṣası fikri	(13a-389/220)
anuñ ġuṣṣası	(13a-389/220)
anuñ ḥācetin	(13b-399/221)
anuñ ḥāli	(47b-1573/300)
anuñ ḫaznesi	(13a-382/220)
anuñ her birisi	(25a-939/256)
anuñ hikmeti	(3b-60/199)
anuñ ḥükmi vü şerʿi vü buyruġı	(5a-112/202)
anuñ ʿışḳına	(15a-670/238)
anuñ içdügini	(33a-1173/272)
anuñ iline	(20a-809/248)
anuñ ismi	(3a-45/197)
anuñ işi	(12b-378/219)
anuñ ḳarşusına	(49b-1636/304)
anuñ ḳaşın	(14b-622/235)
anuñ ḳayġusını	(14b-474/225)

anuñ ki ʿışḳ odı içinde yoḳ nider sözi	(35a-1225/276)
anuñ ḳudreti	(3b-60/199)
anuñ ḳutlu yüzini	(21a-831/249)
anuñ luṭfı	(1b-9/195)
anuñ niteligin	(2b-35/197)
anuñ odı	(63a-1998/329)
anuñ ol mübārek yüzin	(28a-1025/262)
anuñ rızḳı	(3a-43/197)
anuñ rüşvetü	(16a-213/209)
anuñ sevgüsi	(23a-889/253)
anuñ sözi	(23b-895/253)
anuñ ṣunʿına	(2b-30/197)
anuñ şānına	(6a-143/204)
anuñ şaylıġına	(49a-1619/303)
anuñ ṭapusına	(52b-1713/310)
anuñ ünini	(46b-1553/299)
anuñ vaṣfı	(5b-123/203)
anuñ viṣālini	(35a-1227/276)
anuñ yadı	(22b-864/251)
anuñ yolına	(20a-812/248)
anuñ yüzi	(45a-1516/296)
anuñ yüziñ	(27a-1006/261)
anuñ zülfi	(43b-1477/293)

2. 1. 1. 4. Tamlayanı Çokluk I. Şahıs Olan İyelik Grupları

bizüm ardumuzdan	(79a-2447/360)
bizüm ucumuzdan	(11b-339/217)
bizüm ḥücremüzden	(61b-1954/326)
bizüm ḳapuya	(51a-1678/307)
bizim ḳardaşumuz	(70b-2200/343)
bizüm sırrumuz	(55b-1798/316)
bizüm şāhumuz	(51b-1688/308)

bizüm ġuṣṣamuz	(64b-2037/332)
bizüm uyḫu kirpügümüze	(53a-1735/311)

2. 1. 1. 5. Tamlayanı Çokluk II. Şahıs Olan İyelik Grupları

sizüñ ḥükmüñüz	(29b-1060/265)
sizüñ resmüñüz	(106b-3254/416)

2. 1. 1. 6. Tamlayanı Çokluk III. Şahıs Olan İyelik Grupları

senüñ işlerüñ	(42b-1452/292)
anuñ muʿcizātları	(5a-107/202)

İyelik grubunda bazen tamlayan ile tamlananın yer değiştirdiği görümektedir. Bunun sebebi, şairin heceyi vezne uydurma endişesinden ileri geldiği düşünülmektedir. İncelediğimiz eserde de bu tür örnekler karşımıza çıkar:

adı anuñ	(50b-1671/307)
başumda benüm	(18a-749/243)
başuñuzı aġrıdısarvan sizüñ	(56a-1815/317)
bir ẕerre mihri anuñ	(47b-1582/301)
buyruġı anuñ	(4a-76/199)
cānumı oda benüm	(35a-1239/277)
elümden benüm	(41b-1417/289)
elüñde senüñ	(29b-1070/265)
elüñden dilüñden senüñ	(4b-94/201)
eyü adı onuñ	(27b-1011/261)
fikrüm benüm	(31b-1131/269)
göñlüm benüm	(59a-1883/322)
gözi anuñ	(45a-1512/296)
ḥāli anuñ	(56a-1809/316)
ḥālümi benüm	(49a-1628/304)
ḳatumda benüm	(12b-373/219)
ḳızımdur benüm	(72a-2242/346)

ḳulaġına anuñ	(43a-1468/293)
odaġuñ senüñ	(61b-1954/326)
ögüme benüm	(35b-1251/278)
ölümümi benüm	(16b-707/241)
ṭapuñdan senüñ	(60b-1932/325)
tenümden benüm	(58b-1877/321)
vezīri anuñ	(14a-413/222)
yaşı ola ancaḫ anuñ	(31a-1110/268)
ẕikrüm benüm	(31b-1131/269)

2. 1. 2. BELİRTİLİ İSİM TAMLASI

Belirtili tamlamada, tamlayan da tamlanan da ek alır. Belirtili ad tamlamasında sınırlı, kesin ve belirli bir kavram bağlantısı vardır. Bu tür tamlamada tamlayan *-(n)in,* tamlanan 3. kişi iyelik eki *-(s)i* ekini almaktadır. Bu ekler adların ünlü ya da ünsüzle bitişlerine göre birtakım biçimlere girmektedir. Tamlayanı ünlüyle bitiyorsa *-(n)in* ve ünlü uyumuna göre *-(n)ın, -(n)un, -(n)ün* ekini, ünsüzle bitiyorsa, *-in ve -ın, -un, -ün* ekini alır. Tamlanan durumundaki ad ünlüyle bitiyorsa *-si* ve ünlü uyumuna göre *-sı, -su, -sü,* ünsüzle bitiyorsa *-i, -ı, -u, -ü* eklerini alır[31].

Tamlayanı ilgi hali eki ile kurulan isim tamlamalarıdır: *kapının kolu, ağacın dalı, kitabın rengi* gibi[32].

Bu tamlamalarda iki ad arasında iyelik ilgisi söz konusudur. İki adda ek alır. Tamlayan eki "-in", tamlanan eki "-i"dir. Ekler sözcüklere ünlü uyumlarına göre ulanırlar. Ünlü ile biten adlara tamlayan ve tamlanan ekleri getirildiğinde, Türkçede iki ünlü yan yana gelmez kuralı gereğince, araya tamlayanda "n", tamlananda "s" kaynaştırma ünsüzü girer.

Bu tamlamada tamlayan, söz söyleyen ve dinleyence bilinen bir varlıktır. Tamlayan tamlananın kime, neye ait olduğunu belirtirken tamlayanla tamlanan arasında türlü anlam ilgileri de kurar:

1. Parçanın bütüne ait olduğunu gösterir,
2. Bir niteliğin bir varlığa ait olduğunu gösterir,
3. İşin, oluşun, durumun özneye ya da nesneye ait olduğunu gösterir[33].

---

[31] Atabay vd., a.g.e., s. 47.
[32] Delice, a.g.e., s. 38.
[33] Demir, a.g.e., s. 277.

Belirtili isim takımı, belirteni söz söyleyen ve dinleyence bilinen ve belirteni arasında geçici bir ilgi bulunan takımlardır. Bu takımda belirtilenin eki "-in"; belirtilenin eki ise "-i"dir. Her iki ek de ünlüler uyumuna bağlıdır: kız-ın eldiven-i (kız, söz söyleyen ve dinleyence bilinen bir kız'dır. Eldiven, belirli ve bilinen bir kızındır. Kız ile eldiven arasındaki ilgi geçicidir; çünkü eldiveni, bu kıza ait olduğu sürece düşünebiliyoruz) – Kapı-(n)ın zil-i, çocuğ-un bisiklet-i, kuyu-(n)un kova-(s)ı... Bugün, belirtenin kaynaştırma harfi n, belirtenin kaynaştırma harfi ise s'dir[34] .

Tamlayanın aldığı ilgi eki (-ın, -in / -nın, -nin) sayesinde tamlananla ilgili kesin bilgi ileten ad tamlamalarıdır. "Ev-in kedi- si" örneğindeki gibi[35] .

Belirtili isim tamlamasında asıl ifade edilmek istenen nesne veya kavram iyelik eki alarak grubun esas ögesini oluşturur ve sonda bulunur. Bu esas ögeyi çeşitli şekillerde ve değişik anlamlarda tamamlayan öge, tamlayan durum ekini alarak esas ögenin önünde bulunur. Bu açıklamamızı aşağıdaki gibi formülleştirebiliriz[36]:

<u>kelime-kelime grubu (-ın/ -nın)</u> → <u>kelime-kelime grubu (-ı/-sı)</u>
yardımcı öge esas öge

belirtili isim tamlaması

Belirli ad takımında her iki kelimeye gelen ekler, katılma hali ve iyelik ekleri *ait olma* (appartenance) anlatımında olup bu kavram tekrarlanmış olmaktadır. Gerçekten *kuş-un yuva* şekli bu iki ad arasında bir ait olma anlatımını kurabilecekken katkıalanın, ikinci adın sonuna da öncülü katılan, birinci ad olan bir iyelik zamiri (*kuş-un yuva-sı*) getiriyoruz. Türkçeye mahsusu daha sıkı bir bağlantıya sahip ve çok yaygın bir belirtme öbeği olan bu adtakımı kalıbını Batı dillerinden tarifler ve terimler tam karşılamaz, *tamlama, tamlayan, tamlanan* gibi[37].

ʿaḳluñ evin	(49a-1621/303)
anı görenüñ ḳayġusı	(50b-1670/307)
anıḫtarınuñ ġuṣṣasını	(14b-477/226)
aṣluñ aḫı	(63a-1996/329)

[34] Ediskun, a.g.e., s. 114.
[35] Feyza Hepçilingirler. (2005). Türkçe Dilbilgisi. Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 74.
[36] Usta, a.g.e., ss. 32-33.
[37] Banguoğlu, a.g.e., ss. 333-334.

ʿāşıḳuñ ol dem işi	(58a-1873/321)
atamuñ köşki	(52b-1718/310)
atuñ başın	(24a-916/255)
ayaġuñ tozı	(64b-2032/332)
ayuñ çevresin	(6b-155/205)
baġrumuñ pāresi	(59a-1885/322)
bahilüñ görenler yüzin	(22b-867/251)
biri birinüñ ḥaṭırını	(57a-1830/318)
bu didügüñüñ ḳayġusın	(34a-1205/275)
bu işüñ arasında	(14b-428/223)
bu işüñ çāresini	(15a-678/238)
bularuñ ki ḥāli	(46a-1540/298)
bu ḳopuzuñ ünin	(14b-513/228)
bunuñ anıḫtarın	(14b-469/225)
bunuñ içinde	(14b-466/225)
bunuñ üstine	(14b-439/223)
bu şāh-zādenüñ göñli	(26b-994/260)
bu şāhuñ adı	(26a-978/259)
bu şāhuñ bileydi çerisi ḳamu	(21b-839/250)
bu şāh- zādemüzüñ sözi	(26b-991/260)
cāhilüñ dişi	(34a-1198/274)
cāhilüñ göricek yüzini	(9b-283/213)
cānum u baġrumuñ pāresi	(14b-555/231)
cānumuñ cānı	(14b-539/230)
cemāli kişinüñ	(7b-196/207)
cemāline yāruñ	(35a-1223/276)
cihānuñ yüzi	(25b-962/258)
cihānuñ yüzinden	(14b-430/223)
dīvāruñ ardında	(54a-1754/312)
döşeginüñ üstine	(23a-877/252)
düşmenlerüñ gözleri	(48a-1594/302)
düşüñ taʿbīri	(23a-886/253)
erüñ bilgesi	(42b-1453/292)

erüñ gevherine	(8b-186/207)
evüñ düzenine	(8b-186/207)
fīlüñ ḳulaġın	(6a-72/199)
firāḳuñ aġusını	(23a-880/252)
gelmedüginüñ ucı	(37a-1284/280)
gidenüñ yolın	(17b-736/243)
gören kişinüñ baġrı	(14b-614/234)
gözinüñ bıñarından	(14b-563/231)
gözlerümüñ çerāġı	(18a-739/243)
gözüñ ola nūrı yoş	(8a-191/207)
güneşüñ nūrı	(29a-1049/264)
Hak'uñ yāri	(12a-363/218)
her bir sözüñ ḫaṣleti	(11a-321/216)
her nesnenüñ aṣlını	(11a-318/215)
her nesnenüñ yigregin	(2b-38/197)
ḫoẓ devletümüñ çerāġı	(65a-2059/333)
ʿışḳuñ odı	(46a-1548/298)
ʿışḳuñ deñizinde	(54b-1757/313)
ʿışḳuñ eli	(56a-1807/316)
ʿışḳuñ kişi añlaya ḳıymetin	(62b-1984/328)
içinden gögüñ	(53a-1725/311)
iki gözümüñ nūrı	(10a-300/214)
ʿilmüñ içinde	(7b-197/208)
işümüñ çāresi	(59a-1885/322)
kamu müddeʿīnüñ ümizini	(14b-427/222)
ḳamu ḫūblaruñ serveri	(15a-667/238)
ḳamunuñ içine	(14b-595/233)
ḳamusınuñ ataları	(13a-386/220)
ḳamusınuñ içi	(32b-1155/271)
ḳanadınuñ ünin	(3a-51/198)
ḳarañulıġuñ ḳuşı	(25a-944/257)
kendüzinüñ nefsine	(9b-257/211)
kimesnenüñ eline	(30a-1075/266)

kimi yeşm idi taḫtınuñ kimi ʿāc	(14b-489/226)
kimüñ işi	(28a-1035/263)
kimüñ ki yalancılıḳ ola işi	(9b-277/213)
kimüñ uṣṣı	(2b-37/197)
kimüñ ḳoñşuluġıduġını	(38b-1328/283)
kirpüklerinüñ nāzük oḫı	(50a-1643/305)
kişinüñ gerek ʿaḳlı vü ʿilmi	(7b-177/206)
kişinüñ ne var ʿışḳ üzerse gücin	(63a-1988/329)
ḳoḫusınuñ aṣlā kesilmez ṣoyı	(3b-68/199)
ḳopuzuñ āvāzını	(43a-1467/293)
ḳopuzuñ ḳılını	(41b-1432/290)
ḳulınuñ suçın	(29a-1047/264)
ḳuluñ bildügü	(48a-1592/301)
ḳuluñ sözin	(48b-1611/303)
ḳuluñuñ bilürven ben ol ḥaddi yoḫ	(53b-1740/312)
meclisüñ āleti	(61b-1958/326)
Melik-zādenüñ ḳatına	(14b-636/236)
Müsülmānlıġuñ şarṭı	(4b-93/201)
naḳāş ile şāhuñ sözin	(35b-1248/278)
naḳāşuñ sözin	(15a-676/238)
naḳḳāşuñ ögidin	(46b-1561/299)
Nev-bahār'uñ suda gölgesin	(12a-353/218)
Nev-bahār'uñ ḳatına	(52b-1712/310)
Nev-bahār'uñ yüzi	(40a-1372/286)
niḳābın yüzinden	(44b-1500/295)
oġlınuñ işi	(17a-716/241)
ol atlu yigidüñ eline	(31b-1121/269)
ol nesnenüñ çāresi	(14b-555/231)
peşīmānlıġuñ ṣoñra aṣṣısı	(16b-702/240)
Resūlüñ ḳatında	(6b-154/205)
ṣaçlarınuñ bölügin	(55a-1778/314)
ṣaçumuñ ḳılın	(54b-1759/313)
ṣaçunuñ bir ḳılın	(54b-1768/314)

sarāyuñ ṭamı	(14b-613/234)
sözüñ incüsin	(12a-359/218)
sözüñ ṭoġrusın	(65a-2053/333)
Süheyl'üñ bu şiʿrini	(56a-1808/316)
Süheyl'üñ daḫı bu yaña aḥvāli	(40b-1397/288)
Süheyl'üñ dilegi	(40a-1373/286)
Süheyl'üñ elinde	(33a-1163/272)
Süheyl'üñ elini	(58b-1876/321)
Süheyl'üñ görür ḫulḳını yüzini	(29a-1052/264)
Süheyl'üñ gözin	(48b-1608/302)
Süheyl'üñ ḫōnına	(32b-1150/271)
Süheyl'üñ için	(64a-2027/331)
Süheyl'üñ ileyinde	(55b-1794/315)
Süheyl'üñ işini	(44b-1500/295)
Süheyl'üñ ḳamu sözlerin	(57b-1856/320)
Süheyl'üñ ögi	(50b-1662/306)
Süheyl'üñ ögin	(47a-1567/300)
Süheyl'üñ şehāne yüzini	(26a-973/259)
Süheyl'üñ ṭapusına	(51a-1675/307)
Süheyl'üñ ṭapusına	(51b-1687/308)
Süheyl'üñ ünin	(42a-1438/291)
Süheyl'üñ yine didi var ḳatına	(52b-1715/310)
Süheyl'üñ yüzin	(28a-1039/263)
şāh-ı Çīn'üñ ḳızı	(22b-868/252)
şāhuñ didügin	(19a-782/245)
şāruñ ḫalḳını	(22a-849/250)
şāruñ içinde	(40b-1389/287)
şaruñ ḳapusın	(57b-1848/319)
şaruñ ḳavmi	(31a-1104/268)
şāhuñ ḳızı	(14b-613/234)
şāruñ şehi	(21a-830/249)
şahuñ ṭapusına	(14a-422/222)
şaruñ terkini	(30b-1094/267)

şāhuñ ṭonın	(14b-476/226)
şaruñ ululارın	(29b-1063/265)
şaruñ üstine	(25a-949/257)
şaruñ var çerisi	(23b-902/254)
şāruñ yarusı ḳamu	(21b-839/250)
şaruñ yöresi	(24b-922/255)
şaruñ yöresin	(37b-1305/281)
şehüñ ili	(25a-939/256)
şehüñ başı	(34b-1211/275)
şehüñ buyruġını	(14b-431/223)
şehüñ eyledi yüregini	(14b-572/232)
şehüñ gicesi	(40a-1376/286)
şehüñ ḫilʿatini	(21a-829/249)
şehüñ ḳayġusından	(14b-593/233)
şehüñ ḳızı	(23b-892/253)
şehüñ razını	(14b-592/233)
şehüñ sözine	(14b-452/224)
şu dört diregüñ dibine	(14b-500/227)
Taṅ͡ġrı'nuñ yāri	(12b-375/219)
taḫtınuñ ḳatına	(51a-1681/308)
taḫtuñ üstine	(18a-743/243)
ṭalīʿimüñ gözi	(65a-2059/333)
ṭamuñ yöresin	(43a-1463/292)
ṭapuñ buyruġından	(52b-1707/309)
ṭapuñuñ mübārek yüzini	(26a-972/259)
tonuñ içi	(8a-191/207)
ulularuñ ileyine	(26b-986/260)
vezīrüñ sözi	(18a-738/243)
vezīrüñ sözin	(27b-1024/262)
yad obanuñ itin	(8a-179/206)
yarumuñ 'ışḳı	(39b-1366/286)
yirüñ ḳolayın	(62a-1968/327)
yirüñ yüzü	(58a-1865/320)

yüzüñ ṣuyile	(41a-1410/289)
Zihī Tan͡ğrı'nuñ sevgülü dostı	(6a-142/204)

2. 1. 2. 1. Tamlayan ile Tamlananı Yer Değiştirmiş Belirtili İsim Tamlaması

aḥvālini Ḳanber'üñ	(6b-150/204)
bāġını şāhuñ	(38a-1322/283)
begini ḳonuḫlaya iliñ bile	(26a-985/260)
bilinde dükelinüñ	(36a-1265/279)
bilinde ḳamusınuñ	(19b-790/246)
bölüklerini ṣaçınuñ	(50a-1654/306)
demür kilidi anuñ	(14b-457/224)
fiġānı çıḳardı göge bülbülüñ	(14b-497/227)
güzel ḳızıdur şāh Faġfūr' un	(15a-668/238)
ḥücreleri ḳamusın	(14b-454/224)
ḳamu dilegi şāhuñ	(14b-433/223)
kapusını Ḫayber'üñ	(6b-150/204)
kemāli kişinüñ	(7b-196/207)
mübārek yüzini şehüñ	(29b-1065/265)
oñasıdur işüñ	(45b-1523/297)
oḫtı degül ol sözüñ	(56a-1815/317)
ṣuçın ʿāṣī olanlaruñ	(2a-17/196)
vezirine şāhuñ	(14b-600/233)
yaḳasın gülüñ	(14b-497/227)
yöresine şāruñ	(24a-917/255)

2. 1. 3. BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI

Bu tamlamada, yalnız tamlanan ek alır. Tamlayan ek almaz, yalın durumdadır. Tamlananı da 3. kişi iyelik ekini alır. Tamlanana gelen bu iyelik eki ünlü ya da ünsüzle biten sözcüklere göre değişik biçimlere girmektedir. Tamlanan ünlü biten bir sözcükse *-si* ve ünlü uyumlarına göre *-sı, -su, -sü*, ünsüzle biten bir sözcükse *-i, -ı, -u, -ü* eklerini alır[38].

Belirtme anlamı kazandıran ilgi eki bulunmadan kurulan ad tamlamalarıdır. "Ev kedi-si" örneğindeki gibi[39].

Tamlayanı söz söyleyen ve dinleyence bilinmeyen bir varlığı gösterir. Tamlayan ek almaz, tamlanan alır. Belirtili ad tamlamasında tamlayanla tamlanan arasında özel bir bağ varken bu tamlamada genel bir bağ vardır. Bu nedenle de belirtili isim tamlamada anlam dar, belirtisiz tamlamada geniştir[40].

Belirtisiz isim takımı, belirteni söz söyleyen ve dinleyence belirli olmayan ve belirteni ile belirtileni arasında sürekli bir bağ bulunan takımdır. Belirten, ek almaz; belirtilen -i ekini alır. Bu ek, ses uyumuna bağlıdır: *Ev duvar-ı* (ev, söz söyleyen ve dinleyence belirli olmayan bir evdir; bir ev cinsidir. Ev ile duvar arasındaki bağ süreklidir; çünkü ev cins ismi olduğuna ve her evin de duvarı bulunduğuna göre, ev ile duvar arasındaki bağ sürekli olarak kalacaktır) *-Kapı zil-i, çocuk bisiklet-i, kuyu su-(y)u*...gibi[41].

Tamlayanı ilgi hali eki almaksızın kurulan isim tamlamalarıdır: *İstanbul şehri, kitap kapağı, üzüm suyu* gibi[42].

---

[38] Atabay vd., a.g.e., s. 47.
[39] Hepçilingirler, a.g.e., s. 74.
[40] Demir, a.g.e., s. 281.
[41] Ediskun, a.g.e., s. 115.
[42] Delice, a.g.e., s. 38.

Belirtisiz tamlama yalnız iyelik ekini alır. Belirtisiz tamlamanın belirtili tamlamadan farkı, tamlayan olan adın tamlayan durumu ekini (genitivus ekini) almamasıdır. Belirtisiz tamlama, tamlayanı ek almayıp yalın durumda olan, tamlananı 3. kişi iyelik eki alan ve çok defa tür kavramı veren ad tamlamasıdır. Belirtisiz tamlama, en eski kaynaklardan beri kullanılmaktadır.

Belirtisiz tamlamalarda tamlanan üssüzle biterse 3. kişi iyelik eki olan "-i" (ünlü uyumlarına göre değişimleri: -ı, -ü, -u), ünlü ile biterse "-si" (değişimleri: -sı, -sü, -su) eklerini alır: *ev işi* (ev iş-i), *duvar taşı* (duvar taş-ı) vb[43].

Kim halinde bir katılan ad ile iyelik eki getirilmiş bir katkıalan addan oluşmuş adtakımına belirsiz adtakımı denir: *çocuk çorabı, ceviz kabuğu* gibi[44].

Yardımcı öge başta ve yalın haldedir. Esas öge ise yardımcı ögeden sonra gelir yani sonda bulunur ve iyelik ekini alır[45].

kelime-kelime grubu(ø) → kelime-kelime grubu + (-ı/-sı)
yardımcı öge esas öge

belirtisiz isim tamlaması

ādem aġusı	(8b-235/210)
ādem canı	(36b-1279/280)
ādem oġlanına	(43b-1478/294)
ʿālem içinde	(8b-227/210)
ʿarş üstine	(6a-137/204)
aşnuġı Pārsī	(12a-363/218)
at izini	(52a-1700/309)
at üstine	(36a-1264/279)
ʿavret mizācın	(10b-309/215)
ay izin	(52b-1716/310)
ay yüzinden	(55a-1774/314)
bāġ içi	(46b-1559/299)
bādem şeftelü hem çınār aġacı	(14b-494/227)

[43] Hatiboğlu, a.g.e., s. 13.
[44] Banguoğlu, a.g.e., s. 334.
[45] Usta, a.g.e., s. 44.

baḫīl adını	(14b-541/230)
belālar ḥarāmīsi	(64b-2045/332)
bengü ṣuyın	(59b-1899/323)
bezm āletin	(32b-1153/271)
biñ Ādem yaşın	(14b-622/235)
bir iki gün işüñde	(48a-1594/302)
bir ḫoş ādem yüzin	(14b-549/230)
biş altı gün içinde	(17a-711/241)
bu ʿışḳ işi	(56a-1809/316)
bu ḳamu mālını	(14b-447/224)
bu yigit elinden	(31b-1122/269)
bu ẕevḳ u bu temāşā ʻīşin	(34b-1217/275)
bülbül budaġında	(2b-28/196)
cihān içi	(11a-320/215)
cihān işini	(17b-725/242)
cihān mālı	(62b-1985/329)
cihān tozı	(9b-259/212)
cihān yüzine	(58a-1867/320)
Çalap birligine	(4b-98/201)
Çalap buyruġınsuz	(41b-1423/290)
Çalap dostına	(6a-137/204)
Çalap ḥażreti	(16a-213/209)
Çīn adını	(15a-673/238)
Çīn ilinde	(18b-755/244)
Çīn şārına	(52a-1693/308)
deriñ su içinden	(4a-78/200)
deve çañı	(24a-918/255)
deve yüki	(19b-789/246)
devlet issi	(51a-1675/307)
devlet vaḳārını	(18a-742/243)
dil zaḫmına	(8b-239/210)
dirlik yatın	(8a-179/206)
dişi ḳatında	(45a-1516/296)

dīvār naḳşı	(14b-575/232)
dün içi	(52a-1704/309)
edeb resmini	(29a-1050/264)
er taşını	(8a-189/207)
ev issi	(57b-1853/320)
eylük yüzini	(9b-256/211)
fürḳat odı	(46a-1551/299)
fużullıḳ yilin	(16a-211/209)
ġaraż söz ögüdi	(16b-701/240)
geyik göbeginde	(11a-319/215)
gice uzının	(45b-1526/297)
gice zengīsi	(46a-1541/298)
gök üstinde	(52b-1716/310)
gökyüzi	(28a-1034/263)
göñül adı	(9a-241/210)
göñül göziyle	(35a-1223/276)
göñül ili	(64b-2046/333)
görk içinde	(5a-105/201)
göz yaşını	(20a-802/247)
gündüz firāḳuña	(61a-1952/326)
güneş nūrı	(30b-1089/267)
güneş ṭāvusını	(58a-1867/320)
Ḥak ḳatında	(4b-99/201)
ḫalḳ adın	(22b-866/251)
ḫalḳ içinde	(8a-189/207)
ḫānumān yolını	(65a-2057/333)
ḥasret yolına	(23b-895/253)
Ḥaḳ nūrına	(5b-130/203)
Ḥaḳ ḥażretin	(5b-120/202)
Ḥaḳ raḥmeti	(12b-378/219)
Ḥaḳ yoluna	(8a-188/207)
ḥavż içinde	(14b-508/228)
ḥavż yanında	(43a-1470/293)

her nesne ḳatında	(3b-58/198)
hikāyet başından	(12a-351/218)
ḥikmet ü maʿrifet şerbetin	(7a-173/206)
ḫoẕ çerimüz	(25a-943/257)
hüner maʿdeni	(14b-603/234)
hüner incüsin	(14b-553/230)
ılan aġusın	(8b-234/210)
ʿışḳ düzenini	(49a-1620/303)
ʿışḳ esrügi	(58a-1866/320)
ʿışḳ işi	(41a-1413/289)
ʿışḳ meclisine	(35a-1222/276)
ʿışḳ odı	(14b-518/228)
ʿışḳ oḳını	(42a-1433/290)
ʿışḳ ser-māyesi	(41b-1420/289)
ʿışḳ yolında	(60a-1915/324)
ʿimāret taşını	(8a-188/207)
İrem bağını	(14b-491/227)
irte ṭarusı	(46a-1541/298)
ʿişyān yolın	(4b-100/201)
ʿişyān deñizinde	(6b-159/205)
ivek işi	(14b-479/226)
ḳadem basduġı	(5a-103/201)
ḳalem işi	(14b-576/232)
ḳamu ġuṣṣa ṭūmārını	(50a-1651/306)
ḳamumuz işi	(37a-1294/281)
ḳanāʿat bucağında	(10a-296/214)
ḳapu bağını	(14b-491/227)
ḳapu ḳatına	(14b-480/226)
ḳarınca ayağın	(3a-48/197)
ḳaruñu içinden	(46a-1542/298)
ḳıl üstine	(54b-1762/313)
ḳıyāmet güni	(19b-796/247)
ḳız āhı	(44b-1502/295)

ḳız ünini	(43b-1482/294)
ḳopuz ünin	(46a-1539/298)
kendü adıyla	(5a-110/202)
kendü lafẓı	(14b-630/235)
kendü luṭfından	(39b-1370/286)
kendü şāhuña	(52a-1702/309)
kendü ululuġın	(29a-1044/264)
kilid anıḫtarı	(14b-474/225)
kimse işigine	(16a-212/209)
kişi ʿaybına	(9b-267/212)
kişi fikri	(6a-141/204)
kişi ḫāṭırın	(4b-97/201)
laʿle dür-dānesin	(59b-1897/322)
maġrib ḳapusına	(61b-1966/327)
maʿşūḳ iline	(20a-805/247)
meclis ālātı	(14b-445/224)
meclis āleti	(22a-848/250)
Müsülmānlıḳ işin	(4b-91/201)
müşḳ içi	(43b-1485/294)
nā-geh yuvası	(53a-1725/311)
nāzı vü yüz ṣuyın	(62a-1969/327)
ne kim sözi	(48a-1596/302)
Nebī hicretinden	(12b-368/219)
nevā perdesin	(46a-1546/298)
Nev-bahār anası	(36b-1276/279)
nevbetīler üni	(24a-918/255)
niḳāb içinde	(45a-1511/296)
od içinde	(4a-77/200)
ol perī yüzüñi	(15a-679/239)
ol süñük üstinde	(11a-327/216)
on gün içinde	(38a-1317/282)
oḳımaḳ ḳayusı	(11b-346/217)
ölüm eri	(25a-939/256)

ʿömr didükleri	(10a-289/214)
ören yirleri	(29a-1049/264)
öz ḳatuma	(38a-1321/283)
pādişāh göñli	(36b-1281/280)
perī yüzini	(50a-1647/305)
peşīmānlıḳ aṣṣısı	(35b-1242/277)
revān taḫtına	(46a-1545/298)
saʿādet yolını	(5a-205/208)
ṣadef ḳarnı	(11a-329/216)
ṣanavber aġacı	(45a-1512/296)
ṣapan ṭaşı	(53a-1733/311)
sarāy içi	(49b-1639/305)
savaş eri	(25a-947/257)
sır kelecisi	(6a-140/204)
ṣoḥbetidür dügün	(10b-304/214)
söz içinden	(11a-332/216)
söz kolayın	(59b-1902/323)
söz ḳıymetin	(11b-343/217)
söz vaḳti	(53b-1742/312)
su içinde	(42b-1448/291)
süci arasında	(56a-1812/317)
Süheyl adına	(56a-1810/316)
Süheyl üstine	(50a-1654/306)
Süheyl-i Yemen göñli	(33a-1166/272)
süñü vü ḳılıç zaḫmı	(8b-239/210)
şāh ḳatından	(30b-1097/267)
şāh ḳızı	(14b-604/234)
şāh işünüñ	(14a-415/222)
şāh öñinde	(38b-1331/283)
şāh ṭapusına	(21a-818/248)
şāh-zāde söyledügin	(14b-649/237)
şar çerisin	(25a-946/257)
şar ḫalḳını	(24a-918/255)

şār içi	(40b-1391/288)
şeh sözinden	(37a-1289/280)
şehr ḳapusına	(21a-818/248)
taġlar arasında	(4a-86/200)
taḫt üstini	(43a-1472/293)
tamāmet sarāyına	(19b-795/246)
ṭamar içinde	(2b-34/197)
Tan͡ğı ḥaḳı	(34b-1214/275)
Tan͡ğrı ṣunʿını	(27b-1014/261)
tavuḫ üni	(57a-1837/318)
tefāvüt arasında	(9a-245/211)
teşvīş elinden	(52b-1709/310)
turunc elma ayva vü nār aġacı	(14b-494/227)
uṣanmaḫ ṣanusını	(60a-1910/323)
ulu ḥavż o taḫt öñine	(39a-1346/284)
ulular sözin	(26b-981/259)
ulular ḳatında	(26b-992/260)
velī ṭoġrusı	(29b-1060/265)
veḳāyiʿ elinden	(12a-360/218)
yabandaġı ḳuş ʿışḳı	(62b-1981/328)
Yemen ilini	(43b-1480/294)
Yemen şāhı	(21a-819/248)
Yemen yolını	(65a-2057/333)
yigitlik yolında	(64a-2025/331)
yindek işi	(9b-271/212)
yir altına	(23b-900/254)
yir ortası	(28a-1035/263)
yir üstine	(14b-601/233)
yiryüzi	(22a-850/250)
yol içinden	(63b-2003/330)
yol zaḥmetine	(17b-728/242)
yunt ṭayı	(14b-446/224)
yüz ṣuyın	(63a-1998/329)

zihī ḥikmet issi	(3b-59/198)
zihī ḳudret issi	(3b-59/198)

2. 1. 4. ZİNCİRLEME İSİM TAMLAMASI

Banguoğlu, *adtakımının zincirlenmesi* başlığı adı altında ele aldığı zincirleme isim tamlamalarını şöyle tanımlar: "Bunlardan kimin halinde olanlar yeniden 'Nesi?' sorusunu açarlar ve bir sahip olunanı, tabi olanı, kapsananı gerektirirler. Bunun cevabı katılanı bir adtakımı olan üç hadli takımları verir: *mısır tarlasının sınırı, Hasanın kaynının amcası* gibi.

Aksine, katkıalan bir adtakımı olabilir: *komşunun bahçe duvarı, yemek odasının balkonu* gibi.
Nihayet katılan ve katkıalan her ikisi adtakımları olabilirler: *gece bekçisinin kontrol saati, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı* gibi.

Ya da sonraki adlar teker teker zincirlenirler (Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti temsilcisi). Bunlara *zincirleme ad takımları* (suite d'annexion) deriz."[46].

Hatiboğlu: "Bir ad tamlamasının başa adlarla kurduğu tamlamaya *zincirleme ad tamlaması* denir.

Zincirleme ad tamlamalarının bazıları, yalnız tamlayanlarla tamlananların birbirine bağlı olarak sürüp gitmesiyle kurulur: *bankanın açılış töreninin ertelenmesi, düşman ordusunun dağılmasının nedenleri, evin duvarının yıkıntılarının kaldırılışı* gibi.

Bazılarında ad tamlayanlarla tamlananlar arsında çeşitli görevlerde kullanılmış başka sözcükler bulunur: *Majestelerin* çok sevdikleri büyük *validelerinin vefatı haberini* derin bir üzüntüyle öğrenmiş bulunuyorum., Bu *dönemin* en mutlu olayı, altı yetkili uzmana *planlama işinin verilmiş* olması." gibi.[47].

---

[46] Banguoğlu, a.g.e., s. 338.
[47] Hatiboğlu, a.g.e., s. 34.

Zincirleme isim takımı, ya belirteni ya belirtileni ya da her ikisi de birer isim takımı olan takımdır[48]:

a) Dilbilgisi kitabı-(n)ın kab-ı
Belirtisiz isim tamlaması Belirtilen
Belirten

b) Okulu-un bahçe kapı-sı
Belirten Belirtisiz isim tamlaması
Belirtilen

c) Nuri'(n)in kızkardeşi-(n)in sokak elbise-(s)i
Belirtili isim tamlaması Belirtisiz isim tamlaması
Belirten Belirtilen

İsim tamlamasında tamlayan veya tamlanan unsur birden fazla olabilir. Değişik bir ifadeyle, *sıralı tamlanan* veya *sıralı tamlayan* şeklinde bulunabilir: *evin kapısı, penceresi; göğün, ovanın rengi* gibi. Bu durumlarda sıralanan iki unsur arasına *ve* bağlama edatı; ikiden fazla unsur durumunda sondaki iki isim arasında *ve* bağlama edatı ve diğer unsurlar arasında virgül kullanılır. Bu tür isim tamlamalarını zincirleme isim tamlaması olarak değerlendirmek doğru olacaktır[49].

Tamlayan veya tamlananı ya da hem tamlayanı, hem de tamlananı kendi içinde birer ad tamlaması olan tamlamalar zincirleme ad tamlamasıdır[50]:

Dilbigisi kitabı-n-ın kapağı
Belirtisiz ad tamlaması Tamlanan
Tamlayan

Ahmet-in dönem ödev-i
Tamlayan Belirtisiz ad tamlaması
Tamlanan

Tamlayanı ad tamlaması olan tamlama, zincirleme tamlamadır. Tamlayanlar ya da tamlananlar birden çok sözcükten kurulabilir: "*Kuş seslerinin korosu* eşliğinde aşağı çayırlığa inildi."[51].

[48] Ediskun, a.g.e., s. 123.
[49] Delice, a.g.e., s. 38.
[50] Demir, a.g.e., s. 281.
[51] Atabay vd., a.g.e., s. 50.

Biz ise hazırlamış olduğumuz eserde zincirleme isim tamlaması adı altında bir bölüm ele aldık.

anuñ muʿcizātlarınuñ haddi	(5a-107/202)
Çalap ḥażretinüñ açuḳ ḳapusu	(16a-213/209)
kolayın bilür idi şāh işünüñ	(14a-415/222)
senüñ işüñüñ ḳayusın	(20a-808/247)
tamāmet sarāyına şāhun	(19b-795/246)
Yemen şāhınuñ oġlı	(21a-819/248)
benüm göñlüm içinde	(39b-1357/285)

2. 2. SIFAT TAMLAMASI

Tamlayan bir sıfat unsuru ile tamlanan bir isim unsurunun eksiz olarak birleşmesiyle meydana gelen kelime grubudur. Sıfat unsuru önce gelir. Sıfat daima teklik halde bulunur. Sıfat veya isim unsurları tek kelime olabileceği gibi, kelime grubu da olabilirler. Sıfat unsuru niteleyen, isim unsuru ise nitelenen durumdadır. Şu örnekler sıfat tamlamasıdır: *mavi elbise, ilahi yapı,camlı köşk, dul kadın, büyüdükçe büyüdükçe biten şehir, hür ufuklarda donanmış iki yüz pare gemi* gibi[52].

Atabay vd.: "Sıfatlar, adların bir niteliğini, bir özelliğini göstermek üzere bir adla tamlama oluşturur. Bir adla bir sıfatın bu amaçla kurdukları tamlamaya *sıfat tamlaması* denir.

Sıfat tamlamalarında tamlayan sıfat, tamlanan da addır. Örneğin *küçük çocuk* gibi bir anlatımda *küçük* (sıfat) tamlayandır. Sıfat tamlamalarında tamlayan, ad durumu, iyelik ve çoğul eklerini almaz. Ancak bazı yapım eklerini alabilir: *yeşil giysi, yeşilli kadın*" gibi[53].

"Eskilerin *terkîb-i vasfî* terimiyle tanımladıkları, bir ismin kendinden sonra gelerek bir ismi nitelemesi veya belirtmesi yoluyla oluşan yüklemsiz söz dizisidir. *Sıfat fonksiyonunda bir isim + isim* şeklinde oluşturulur." diyen Delice, sıfat tamlamalarının özelliklerin şu şekilde sıralamıştır:

Sıfat tamlamasında sıfat olan isim belirtilen veya nitelenen isimden önce, çokluk ve hal eklerini almadan gelir: *mavi elbise, sarı saçlı çocuk, demir kapı* gibi.

Sıfat tamlamalarında nitelenenin anlamı, sıfatın kavramıyla sınırlıdır: *beyaz keten* (renk kavramı ile), *uzun kavak* (uzunluk ölçüsü ile)gibi.

---

[52] Karaörs, a.g.e., ss. 7-10.
[53] Atabay vd., a.g.e., s. 65.

Bu tamlamalarda çokluk eki, çekim ve iyelik ekleri ancak nitelenen isimden sonra gelir: *yeşil köşkler, sarp yollardan, ihtiyar baban, sadık dostum* gibi.

Sıfat olan kelimeler sözdizimi içinde genellikle zıtlarıyla tayin edilir: *büyük/küçük, güzel/çirkin, geniş/dar* gibi.

Sıfat öbekleri sıfat-fiillerle de yapılabilir: *evimizin önünden hızla geçen araba, güler yüz, dinmez ağrı* gibi.

İsim pek çok isimle belirtiliyor veya niteleniyorsa, belirtme sıfatları niteleme sıfatlarından önce gelir: *bu, ince, zarif, siyah elbiseli kadın; şu dörtgen duvarlı, tek kat, basık toprak evde, bu güzel kadın* gibi.

Ediskun, sıfat tamlamasını şu şekilde tanımlar: "Sıfat takımı, bir sıfatla isimden oluşan takımdır: *kırık masa, tembel insanlar, on iki öğrenci* gibi[54].

Sıfat tamlaması bir sıfat unsuru ile bir isim unsurunun meydana getirdikleri kelime grubudur. Sıfat unsuru isim unsurunu vasıflandırmak veya belirtmek için getirilir. Sıfat tamlayan, yardımcı, isim tamlanan, asıl unsurdur. Sıfat tamlaması eksiz bir birleşmedir. Her iki unsur da ek almadan doğrudan doğruya yan yana getirilirler. Sıfat bu birleşmede daima teklik halde bulunur, sıfatların çoklukları yapılmaz. Sıfat tamlamasında sıfat ismin başına gelir; yani sıfat önce isim sonra getirilir. Tamlamanın sıfat unsuru bir sıfat veya sıfat olarak kullanılan bir kelime grubu, isim unsuru ise bir isim veya isim vazifesi gören bir kelime grubu olur. En basit sıfat tamlaması bir sıfat ile bir isimden kurulan iki kelimelik tamlamadır. Sıfat veya isim unsurunun veya her iki unsurun kelime grubu olması halinde sıfat tamlaması kelime gruplarının hacmi nispetinde genişler. Geniş bir kelime grubu tamlamanın sıfat unsuru, yine geniş bir kelime grubu da tamlamanın isim unsuru olabilir: *güzel yazı, güzelim bahar rüzgarı, büyük bir iş, arkadaşları ile gezmeğe giderken bindiği tramvaydan düşüp kolu kırılan orta okul öğrencisi, demir kapı* gibi[55].

[54] Ediskun, a.g.e., s. 144.
[55] Ergin, a.g.e., s. 380.

Sıfat takımlarında asıl kelime *isim'*dir. Sıfatın görevi sadece tamlamaktır. Türkçede bütün tamlayıcılar gibi sıfatlarda önce gelir: *...ak atın* binip oplayu tegdi, *...ol at* anda ölti...[56].

Karahan: "Bir isim unsurunun, bir sıfat unsuruyla nitelendiği veya belirtildiği kelime grubudur[57]:

sıfat unsuru + isim unsuru = sıfat tamlaması
verimli + topraklar = verimli topraklar
bütün + insanlar = bütün insanlar

Sıfat hiçbir ek almaksızın vasıfladığı, veya belirlediği adın önüne gelerek onunla bir takım teşkil eder. Buna sıfattakımı adını veririz: *yanlış hesaplar, eski dostum, üç oda, şu pencere, sağır yaşlı kadın...*[58].

ʿaceb ʿādet	(22a-861/251)
aceb kişi	(21a-830/249)
acı dirlige	(39b-1369/286)
acı söz	(8b-237/210)
açuġ yapulu baca	(61a-1943/325)
açuḳ ḳapu	(16a-213/209)
aġaçdaġı şāh	(63a-1991/329)
aġır baş	(41a-1411/289)
aḫı yol	(52a-1698/309)
āḫir fehmi	(45b-1530/297)
āḫir fehmi Taṅ͡grı	(45b-1530/297)
āḫir süci	(33a-1168/272)
ʿālī sarāylar	(39b-1341/284)
altı biñ	(19b-789/246)
altun aṣlan	(32b-1155/271)
altun aḳça	(15a-662/237)
altun gemi	(52b-1717/310)

[56] Tahir Nejat Gencan, Sıfat Birlikleri, TDAY-Belleten, 1954, ss. 181-187.
[57] Karahan, a.g.e., s. 18.
[58] Banguoğlu, a.g.e., s. 342.

altun ḳuşaḫ	(19b-790/246)
aña lāyıḳ iş	(11a-325/216)
anuñ bigi ādem	(27a-1005/261)
anuñ bigi bir māh	(14b-424/222)
anuñ bigi bir şāh	(14b-424/222)
anuñ bigi güneş	(47b-1582/301)
anuñ bigi hiç kimse	(14b-496/227)
anuñ gibi yoḳdur ḥarīf	(37a-1295/281)
ara yirde	(14a-414/222)
aru toḫmdan	(11a-323/216)
aṣṣı ögüt	(19a-777/245)
atlu yayaḥ	(29b-1062/265)
atlu yigit	(31b-1121/269)
ay yüz	(39b-1362/285)
ayruġı şere	(9a-255/211)
ayruḥ ele	(42b-1456/292)
ayruḫ ögüt	(48a-1586/301)
az günde	(16b-702/240)
az ıssı	(35b-1243/277)
az iş	(57b-1851/319)
az nesneyi	(30a-1079/266)
azacuḳ ḥarf	(9a-245/211)
baḳır yüz	(8a-190/207)
bedr ay	(14b-564/231)
bensüz gün	(58b-1877/321)
benüm bigi yüz biñ kişi	(41b-1423/290)
beñzer adumı	(31b-1128/269)
bes iş	(8b-227/210)
beşinci gün	(22a-849/250)
bi-çare miskīn naḳāş	(41a-1406/289)
bilisüz kişi	(18b-753/244)
biñ Ādem yaşın	(14b-622/235)
biñ ancasın	(59b-1907/323)

biñ beyit	(12a-351/218)
bin dürlü	(33b-1190/274)
biñ dürlü bend	(47b-1583/301)
bin dürlü nāz	(55a-1781/314)
bin dürlü ḳopar belā	(33b-1190/274)
biñ eri	(34a-1195/274)
biñ günāhum	(7a-168/205)
biñ türlü	(47b-1583/301)
biñ yıl	(60b-1931/325)
biñ yürek	(43b-1484/294)
bi-nevā kişi	(35a-1227/276)
bir ʿaceb ʿādet	(22a-861/251)
bir ādem	(31a-1108/268)
bir āh	(63b-2008/330)
bir altundan	(55b-1790/315)
bir anuñ bigi çünki şāhum	(7a-168/206)
bir arada	(11b-337/217)
bir ārzū	(16a-692/240)
bir atlu	(31b-1120/269)
bir avuç	(4a-75/199)
bir avuç çü ṭopraḳ	(63a-1996/329)
bir avuç	(63a-1996/329)
bir ay	(65b-2066/334)
bir ayaḫ	(32b-1160/271)
bir ayaḫ ṭolu	(32b-1160/271)
bir bāġ	(38a-1320/282)
bir çöpce	(62b-1985/329)
bir daḫı	(61a-1953/326)
bir dāye vü ḳaravaş	(14b-614/234)
bir dem	(10a-288/213)
bir deste	(32a-1144/270)
bir deste gül	(32b-1144/270)
bir dile	(14b-511/228)

bir eyü baġ taḫt	(39a-1342/284)
bir eyü ḳul	(19b-790/246)
bir eyü yir	(38a-1315/282)
birez sehlrek	(12a-350/217)
bir ġazel	(49a-1622/303)
bir gice	(14a-417/222)
bir göz	(15a-672/238)
bir gül	(35b-1243/277)
bir gün	(10a-297/214)
bir günāh	(34b-1207/275)
bir güzel nāzenīn	(49a-1622/303)
bir ḥarf	(9a-245/211)
bir ḥayālüñe	(59b-1906/323)
bir ḥiḳāyet	(26b-982/259)
bir ḫoş ādem	(14b-549/230)
bir ḫoş ḥiḳāyet	(12b-372/219)
bir ḫoş ḳarı	(51a-1680/308)
bir ḫoş kitāb	(10a-301/214)
bir ḫoş sarāy	(38a-1316/282)
bir ḫoş ṣūretlü kişi	(23a-878/252)
bir ḫoş turunc	(49b-1632/304)
bir ḥūr	(43b-1483/294)
bir iki gün	(21a-829/249)
bir iki söz	(34a-1205/275)
bir iki ḳadeḥ	(34b-1219/276)
bir iki üç kişi	(31b-1123/269)
bir iki yıl	(52a-1705/309)
bir iş	(16b-701/240)
bir it	(7b-200/208)
bir ivek işi	(14b-479/226)
birḳaç	(44a-1490/294)
birḳaç çanaḫ	(55b-1787/315)
birḳaç ili vü şarı	(27a-1004/261)

birḳaç kişi	(38a-1314/282)
bir ḳadeḥ	(56a-1810/316)
bir ḳapudan	(49a-1618/303)
bir ḳarış	(5b-130/203)
bir ḳaṭre su	(63a-1996/329)
bir ḳaṭre	(63a-1996/329)
bir ḳıl	(54b-1763/313)
bir ḳız	(14b-580/232)
bir ked-ḫuẕāy	(38a-1316/282)
bir key ulu	(23a-886/253)
bir kezin	(14b-631/235)
bir kilütlü ḳapu	(14b-456/224)
bir kimse	(50a-1646/305)
bir kişi	(14a-414/222)
bir kitāb	(12b-373/219)
bir köşk	(14b-485/226)
bir ḳubbe	(14b-498/227)
bir ḳubbe vardı yüce	(14b-498/227)
bir ḳul	(30a-1076/266)
bir ḳuş	(14b-578/232)
bir laḥẓa	(42a-1437/291)
bir laʿl ayaḳ	(30a-1074/266)
bir māh	(14b-424/222)
bir menzil arada	(23b-897/254)
bir menzil	(23b-897/254)
bir muraṣṣaʿ ḳabaḫ	(32b-1156/271)
bir nefes	(10a-290/214)
bir nesne	(14b-554/231)
bir niçe beyti	(49b-1640/305)
bir niçe gün	(10b-304/214)
bir niçe gün	(14b-439/223)
bir niçe	(10b-304/214)
bir oda	(14b-611/234)

bir oġlan	(13b-398/221)
bir oḫcıya	(32b-1149/271)
bir oyun	(60b-1937/325)
bir ören	(38a-1323/283)
bir rāz	(14b-466/225)
bir rübā	(57a-1835/318)
bir sarāy	(29a-1056/264)
bir serā	(38a-1313/282)
bir söz	(11a-321/216)
bir ṣūret	(14b-575/232)
bir şāh	(14b-424/222)
bir şāh ḳızı	(14b-604/234)
bir şāh-zāde	(36b-1273/279)
bir şara	(21a-817/248)
bir taḫt u tāc	(14b-489/226)
bir ṭamlası	(34a-1195/274)
[bir]‘ūd	(14b-503/227)
bir ulu	(24a-910/254)
bir ulu gümiş pil	(32b-1154/271)
bir ulu ırmaġ	(38a-1320/283)
bir ulu pādişāh	(22b-875/252)
bir ulu ṭoġan	(22b-869/252)
bir uca	(57a-1831/318)
bir yaña	(20b-813/248)
bir yaramaz	(41a-1414/289)
bir yılda	(14b-602/234)
bir zamān	(11b-339/217)
bir ẕerre mihri	(47b-1582/301)
bir ẕerre	(47b-1582/301)
bir zümürrüd ayaḫ	(55b-1791/315)
biş altı gün	(17a-711/241)
biş altı yıl	(19b-797/247)
biş on dürlü	(28a-1033/263)

biş on dürlü aş	(28a-1033/263)
biş on erce	(61b-1962/327)
biş on güne	(65b-2068/334)
bi-vefā yārı	(39b-1370/286)
bölük ṣaç	(53b-1748/312)
böyle yüksek ṭama	(53b-1743/312)
bu ṣarp iş	(14b-598/233)
bu ādemde	(27a-1005/261)
bu āh	(35a-1226/276)
bu ālemde	(16a-220/209)
bu altun gemi	(52b-1717/310)
bu ara	(23b-898/254)
bu ṣūret	(14b-562/231)
bu bendin yaña	(55a-1779/314)
bu benüm göñlüm	(48b-1603/302)
bu bir niçe beyti	(49b-1640/305)
bu boynuma	(47b-1583/301)
bu cihān	(10b-309/215)
bu daʿ vīye	(60a-1912/323)
bu dem	(29a-1048/264)
bu derde	(14b–635/236)
bu devlet vaḳārını	(18a-742/243)
bu dūşi	(31b-1124/269)
bu eksiklü ḳul	(35b-1250/278)
bu endişe	(14b-551/230)
bu eski ḥiḳāyetleri	(11b-338/217)
bu evi	(14b-543/230)
bu eyvānı	(25b-959/258)
bu fikr	(14b-599/233)
bu ġariblerini	(29a-1044/264)
bu genc	(13b-393/220)
bu genc bu cārī bu māl	(14b-581/232)
bu genc ü māl	(13a-392/220)

bu genci	(14b-453/224)
bu gice	(53b-1741/312)
bu gök	(6a-144/204)
bu gök ü yir ortası	(28a-1035/263)
bu göñlüm benüm	(59a-1883/322)
bu göñlüm içinde	(39b-1357/285)
bu göñlüm	(60b-1928/324)
bu gördügi düşini	(23a-882/253)
bu gözün	(34a-1195/274)
bu güler ṣūreti	(14b-544/230)
bu ḥadde	(24b-928/256)
bu ḥāl	(46a-1538/298)
bu ḥasretde	(44b-1494/295)
bu ḥikmet	(11b-336/217)
bu ḥikmetleri añlayıcaḳ kişi	(16a-206/208)
bu ḫoş dāstān	(11b-339/217)
bu ḫoş sözleri	(48a-1597/302)
bu ḫulḳı eylügi	(26a-975/259)
bu ʿışḳ işi	(41a-1413/289)
bu ʿışḳ meclisine	(35a-1222/276)
bu ʿışḳ odını	(42a-1433/290)
bu ʿışḳ	(56a-1804/316)
bu iki gün	(34b-1215/275)
bu ilden	(24b-934/256)
bu ʿisyān yolın	(4b-100/201)
bu iş	(14b-574/232)
bu ittifāḳ	(52b-1706/309)
bu ḳamu	(14b-447/224)
bu ḳamu ḥiḳāyet	(12b-375/219)
bu ḳamus	(13a-389/220)
bu ḳamusı belā	(48a-1589/301)
bu ḳamusı māl	(20a-812/248)
bu ḳapuyı	(14b-462/225)

bu ḳara yüz (64b-2032/332)
bu ḳayġudan (36a-1255/278)
bu ḳez (21b-843/250)
bu ḳonuḫlıġ (31b-1129/269)
bu ḳubbe vü ḫavżı vü taḫtı (14b-502/227)
bu ḳubbede (14b-547/230)
bu ḳullar (1b-9/195)
bu kez (17b-729/242)
bu kişi (21a-820/248)
bu maʿnīde (54b-1767/313)
bu māl (13b-393/220)
bu mevzūn ġazel (34b-1220/276)
bu mevzūn göynüklü āvāz (34a-1191/274)
bu naḳş (60b-1937/325)
bu ne ʿaceb kişi (21a-830/249)
bu ne çeri (24b-924/255)
bu ne zaḫm (14b-528/229)
bu nesneye (40b-1398/288)
bu nigārīn (14b-562/231)
bu od (49b-1642/305)
bu oġlanı (14b-451/224)
bu ölmiş yiri (3b-63/199)
bu ölü gövde (13b-398/221)
bu ʿöẕri (53b-1741/312)
bu rāzı (41a-1408/289)
bu resm (26b-987/260)
bu sāz (34a-1191/274)
bu sevdā (17b-737/243)
bu sırrı (14b-458/224)
bu söz (14b-560/231)
bu şāh (26a-978/259)
bu şāh- zāde (26b-990/260)
bu şāhāne erḳānı (24a-911/254)

bu şāh-ı güzin	(28a-1039/263)
bu şārda	(25a-947/257)
bu şeh-zāde	(26a-977/259)
bu şiʿri	(43a-1473/293)
bu Şīrīn	(62b-1974/328)
bu tāc	(14b-426/222)
bu tañ maʻnīye	(53a-1725/311)
bu taḫt	(13b-393/220)
bu tedbīri	(61b-1964/327)
bu temāşā	(34b-1217/275)
bu teşviş el	(52b-1709/310)
bu uçdan	(61b-1957/326)
bu ulular	(6b-154/205)
bu ümmetin	(6b-158/205)
bu yaña	(40b-1397/288)
bu yaya	(34a-1199/274)
bu yigit	(31b-1122/269)
bu yir	(6a-144/204)
bu yoḫ endişeyi	(17b-728/242)
bu yoḳ fikri	(14b-556/231)
bu yüküm	(44b-1496/295)
bu zamānum	(46a-1550/299)
bu zaḥmetler	(50b-1661/306)
bu zevḳ	(21b-845/250)
bugün	(11b-335/216)
bunca yıl	(5b-125/203)
bundan ayruḫsı ʿayb	(64a-2021/331)
bütün er	(7a-173/206)
canlu ādem	(14b-575/232)
cānsuz olan gövde	(59a-1879/321)
cihānı geze cümle	(21a-822/248)
cümle çeri	(32b-1145/270)
cümle yad	(20a-811/248)

çanaḫ geldi bir kişi öñine on	(21b-841/250)
çeri altı biñ er yaraḳlu	(19b-789/246)
çevre yaña	(37a-1283/280)
çīnī ṣaḫndan	(53a-1727/311)
çoh dürlü ġadr	(63b-2016/331)
çoh dürlü	(63b-2016/331)
çoḫ muştulıḳ	(53a-1722/310)
çoḫ yire	(14b-561/231)
çoraḳ yire	(11a-324/216)
çoḳ yıllar	(29b-1059/265)
çürük naḥdan u kimḥadan	(12b-367/219)
degme bir ḳapudan	(49a-1618/302)
degme otdan	(11a-320/215)
delim dürlü maʿnī	(11b-334/216)
delim dürlü perdeleri	(6a-133/203)
delim dürlü ḳayġumı	(61a-1949/326)
delim ġuṣṣa	(10a-289/214)
delim pādişāhlar	(13a-381/220)
delüm dürlü ḳudretler	(2b-39/197)
demür kilidi	(14b-457/224)
deriñ fikre	(14b–634/236)
deriñ su	(4a-78/200)
devlet issi yigit	(51a-1675/307)
dikendeki güller	(2b-40/197)
dördinci gün	(21b-846/250)
dört direk	(14b-500/227)
dört ṭāḳ	(14b-486/226)
dükeli çadırlarda	(24a-917/255)
dün gice	(57b-1847/319)
düpdüz zer-endūd	(65b-2075/334)
dürlü belālar	(63b-2014/330)
dürlü devrān	(34b-1213/275)
dürlü duʿālar	(6a-135/203)

dürlü dürlü çiçek	(3b-64/199)
dürlü dürlü ṭaʿām	(60a-1919/324)
dürlü ḥācet	(14b-450/224)
dürlü hüner	(6b-149/204)
dürlü ḳayġu	(14b-637/236)
dürlü ḳumāş	(19b-787/246)
dürlü niʿmetleri	(29b-1072/265)
dürlü şārları vü ādemi	(52a-1692/308)
dürlü tesbīḥ	(3a-43/197)
düşdügüm ġariblıġa	(49a-1627/304)
ebleh kişi	(24b-930/256)
eksiklü ḳul	(35b-1250/278)
elli biñ	(14b-446/224)
elli biñ yunt ṭayı	(14b-446/224)
elli kişi	(14b-608/234)
elüm baġlu ḳul	(46b-1552/299)
eñ öñdin	(21a-817/248)
eski ḥiḳāyetleri	(11b-338/217)
eylük iden kişi	(8b-227/210)
eyü ad	(10a-294/214)
eyü ata	(27a-1009/261)
eyü baġ taḫt	(39a-1342/284)
eyü baḫt	(14b-530/229)
eyü ḫulḳ	(17b-723/242)
eyü ḳul	(19b-790/246)
eyü taḫt ile	(39a-1350/285)
eyü tāzi atlar	(30a-1078/266)
eyü yir	(38a-1315/282)
ġaraż söz	(16b-701/240)
ġarib oḫşamak	(36b-1281/280)
ġarīb ādemi	(27b-1023/262)
geçen gice	(45b-1525/297)
gelen çeri	(25a-943/257)

genc ay	(14b-619/235)
gereklü ḳuş	(34b-1213/275)
geyür ṭonları	(36a-1266/279)
giñ yirde	(30b-1099/267)
göñlümdeki maḳṣūd	(56a-1801/316)
görklü ḳaravaş	(30a-1077/266)
güher tācı	(25b-959/258)
gümiş çörek	(53a-1727/311)
gümiş pil	(32b-1154/271)
güneş al(ı)n	(5a-106/202)
güneş nūr	(48b-1607/302)
güzel ḳız	(15a-668/238)
ḥaḳiḳāt yaġı	(25b-957/258)
hālife ḳodı kendüden soñra dört	(6a-145/204)
harām etmek	(9b-270/212)
ḥāṣ kişi	(24b-925/255)
ḥāṣıl kişi	(4b-101/201)
havādaġı ḳuşlar	(2b-41/197)
helāl istegil loḳma	(9b-270/212)
hemān dem	(14b-525/229)
hemān laḥẓa	(14b-618/235)
hemīn çāre	(53b-1749/312)
hemin dem	(33a-1169/272)
hep atlu yayaḥ	(29b-1062/265)
hep taġ u taş	(48b-1607/302)
her at üstine	(36a-1264/279)
her bār	(48a-1590/301)
her bay u yoḫsul	(13a-381/220)
her bedre	(30a-1076/266)
her bir bucaḳ	(53a-1724/311)
her bir ʿamel	(10b-315/215)
her bir gün	(64b-2039/332)
her bir kelecik	(61a-1939/325)

her bir kişi	(16a-206/208)
her bir söz	(11a-321/216)
her bir yire	(9b-276/213)
her dem haber	(27a-1001/261)
her dürlüden	(3a-42/197)
her eyvānda	(14b-489/226)
her gice	(14b-439/223)
her günde	(1b-1/195)
her iş	(14a-411/221)
her ḳavm	(11b-336/217)
her nesne	(11a-318/215)
her oḫtın	(14b-624/235)
her sözün	(49a-1616/303)
her Türk ü Ṭat	(9b-260/212)
her vaḳt	(19b-783/246)
hiç kimesneye	(23a-885/253)
hiçbir yaña	(11a-330/216)
hūri yüzine	(49a-1625/304)
ḫoş ādem	(14b-549/230)
ḫoş āvāz	(55b-1800/316)
ḫoş dāstān	(11b-339/217)
ḫoş ḥiḳāyet	(12b-372/219)
ḫoş ilçisin	(51a-1685/308)
ḫoş ḳanuma	(58b-1878/321)
ḫoş ḳarı	(51a-1680/308)
ḫoş kitāb	(10a-301/214)
ḫoş oda	(63a-2000/330)
ḫoş sarāy	(38a-1316/282)
ḫoş sözleri	(48a-1597/302)
ḫoş temāşā	(34b-1209/275)
ḫoş turunc	(49b-1632/304)
ḫoş ṣūretlü	(23a-878/252)
ḫoş ṣūretlü kişi	(23a-878/252)

ḫoẕ ʻaḳla	(5b-123/203)
ḫoẕ devlet	(65a-2059/333)
ḫoẕ dişiye	(38a-1319/282)
ḫoẕ nişe	(8a-180/206)
ḫoẕ Taṅ͡grı	(52a-1694/309)
ḫoẕ talisʻ üme	(55a-1784/315)
ḫūb āvāz	(34b-1221/276)
ḫulḳlu şehriyār	(29b-1059/265)
ılı söz	(8b-232/210)
ılı suya	(14b-522/229)
ıṣṣı ḳışda	(62b-1978/328)
içinden geçer bir ulu ırmaġ	(38a-1320/283)
iki ʻāleme	(54b-1768/314)
iki and	(37b-1310/282)
iki bedre altun	(27a-1008/261)
iki bölük	(43b-1484/294)
iki bölük ṣaçı	(43b-1485/294)
iki el	(14b-651/237)
iki eyü ḳul	(27a-1008/261)
iki göz	(64b-2032/332)
iki gün	(34b-1215/275)
iki ḳaş	(13b-405/221)
iki ḳız ḳaravaş	(43b-1486/294)
iki kişi	(63a-2001/330)
iki ḳul	(27a-996/260)
iki menzile	(20a-806/247)
iki mil	(32b-1151/271)
iki nesnede	(3b-70/199)
iki pāre	(5a-109/202)
iki şāh	(21b-838/250)
iki tepsi	(43b-1485/294)
iki tepsi altun	(43b-1485/294)
iki üç gün	(21a-826/249)

iki üç key at (27a-996/260)
iki yana (14b-485/226)
iki yüz ḳaravaş (13a-388/220)
iki yüz ḳatar (19b-789/246)
iki yüz yıl (15a-672/238)
ikinci didüñ (18b-756/244)
ikinci kimesne (38a-1312/282)
ilk uyḫuya (58a-1869/321)
incü ḳap (13b-400/221)
irte gice (63b-2004/330)
ısraġı gün (31a-1114/268)
issi ḳan (14b-603/234)
işbu busu (60a-1916/324)
işbu deñlü çeri (25a-942/257)
işbu dilegün (34b-1212/275)
işbu eve (40a-1381/287)
işbu gice (52a-1700/309)
işbu iş (57b-1851/319)
işbu kez (12b-364/218)
işbu kişi (37b-1310/282)
işbu söz (52a-1703/309)
işbu şeh-zādei (15a-657/237)
işbu ḳaç beyti (41b-1432/290)
işbu yañadın (61b-1961/327)
işbu yigit (35b-1243/277)
ḳaba aġaç (63a-1993/329)
ḳaç beyti (41b-1432/290)
ḳaç dürlü (4a-82/200)
ḳaç dürlü baḥs̱ (4a-82/200)
ḳaç gün (11b-348/217)
ḳaç kez (43a-1463/292)
ḳaçan kim (17a-718/241)
kāhil fesād (7a-164/205)

ḳalan ayruġı	(63a-1987/329)
ḳamu ʿāciz	(3b-69/199)
ḳamu ʿālem	(57b-1845/319)
ḳamu ʿāṣīye	(7a-167/206)
ḳamu cānluya	(2a-21/196)
ḳamu derde	(14b-450/224)
ḳamu devlet ü baḫtdan	(14b-526/229)
ḳamu dilegi	(14b-433/223)
ḳamu dürlü	(9b-281/213)
ḳamu dürlü ümize	(9b-281/213)
ḳamu endişeden	(11a-326/216)
ḳamu gövde	(22b-873/252)
ḳamu ġuṣṣa	(16b-695/240)
ḳamu ḥāṣ u ʿām	(21a-828/249)
ḳamu ḥācet	(64b-2033/332)
ḳamu ḫalāyıḳ	(13b-399/221)
ḳamu ḫalḳ	(5b-116/202)
ḳamu ḫānumān yolını	(65a-2057/333)
ḳamu ḥiḳāyet	(12b-375/219)
ḳamu ḫūblar	(35a-1226/276)
ḳamu il ü şar ḳavm ile ulular	(26b-990/260)
ḳamu ilde	(22a-857/251)
ḳamu işleri	(3b-65/199)
ḳamu ḳapudan	(25b-963/258)
ḳamu ḳavm	(14b-531/229)
ḳamu müddeʿīnüñ	(14b-427/222)
ḳamu müşkil iş	(41b-1424/290)
ḳamu nesnede	(6a-73/199)
ḳamu nūrdan	(14b-616/234)
ḳamu pādişāhlar	(21a-823/248)
ḳamu pīşe-kār	(14b-608/234)
ḳamu sözleri	(57b-1856/320)
ḳamu şeh-süvārlar	(5b-128/203)

ḳamu uşlular	(14a-414/222)
ḳamu ṭaş u ṭaġ	(13a-380/220)
ḳamu yılduz	(14a-423/222)
ḳamu yirde	(11a-333/216)
ḳamu yoḫsul u bay	(5a-109/202)
ḳamusı belā	(48a-1589/301)
ḳamusı māl	(20a-812/248)
ḳamusı mülk ü māl	(14b-470/225)
ḳanlu yaş	(48b-1608/302)
ḳanḳı yaña	(18a-751/244)
ḳara dün	(3a-48/198)
ḳara gice	(30b-1089/267)
ḳara göñli	(61a-1940/325)
ḳara göz ü ḳaş	(30a-1077/266)
ḳara göz	(13a-387/220)
ḳara niḳāb	(58a-1867/320)
ḳara ḳarġa	(53a-1726/311)
ḳara ḳaş	(13a-387/220)
ḳara ṭon	(28a-1034/263)
ḳara yüz	(64b-2032/332)
ḳarı dünyāyı	(10b-308/215)
ḳatı çeri	(24a-920/255)
ḳatı ʿār	(33a-1168/272)
ḳatı günāh	(63b-2008/330)
ḳatı ḳorḫulu ḥāli	(25b-966/258)
ḳatı yaraḫlu	(25b-953/257)
ḳav oda	(56b-1829/318)
kem nesne	(16a-207/208)
kemter ḳul	(54b-1768/314)
kerem kişi	(16a-221/209)
key ad	(16a-222/209)
key at	(27a-996/260)
key dügün	(19a-774/245)

key kişi	(19a-780/245)
key şūm	(54b-1760/313)
key ẕevḳ	(55a-1773/314)
kırḫ ʿavret	(13a-385/220)
ḳırḫ genc	(13a-382/220)
ḳısa key	(57b-1855/320)
ḳısacuḳ gice	(57a-1831/318)
ḳızıl altun	(13b-403/221)
ḳızıl aḳ yañaḳlu	(30a-1077/266)
ḳızıl elmaya	(50a-1655/306)
kızıl altun aşlan	(32b-1155/271)
ḳızıl gül ile diken	(3b-66/199)
kifāyetlü ādem	(47b-1577/300)
kilitlü ḳapu	(14b-456/224)
kim kişi	(62b-1986/329)
ḳocacuḳ atam	(64b-2040/332)
ḳolay sözler	(8a-182/207)
ḳolaysuz iş	(14b-642/236)
ḳorḫulu ḥāli	(25b-965/258)
ḳulaġa giren söz	(11a-322/216)
ḳuru gövdeye	(2a-20/196)
ḳutlu yüz	(21a-831/249)
küllī māl-ā-māl	(45a-1513/296)
külli ḥiḳāyetleri	(12b-364/218)
küllī zīr ü zeber	(14b-517/228)
laʻl ayaḳ	(30a-1074/266)
lā-büd güneşe	(50a-1644/305)
laʿl ayaḳ	(31a-1116/268)
laʿl ü altun geyik	(32b-1154/271)
luṭfı (vü) ḫulḳı çoḳ pādişāh	(35b-1250/278)
merkezi dāyire	(50b-1659/306)
meşhūr maʿnī	(32a-1134/270)
mevzūn ġazel	(34b-1220/276)

mevzūn göynüklü āvāz	(34a-1191/274)
mevzūn göynüklü	(34a-1191/274)
muḥkem kilid	(14b-482/226)
muraṣṣaʿ ḳabaḫ	(32b-1156/271)
muraṣṣaʿ ṭonuñı	(25b-959/258)
mübārek vücüd	(52a-1697/309)
mübārek yüz	(26a-972/259)
mülāzım saḥābī	(6b-155/205)
müşkil işler	(41b-1424/290)
naḳḳāş kulluḥcılar	(42b-1447/291)
nāzük oḫı	(50a-1643/305)
ne ādem	(4b-97/201)
ne aṣṣı	(8a-191/207)
ne aṣṣı ögüt	(19a-777/245)
ne belā	(61b-1967/327)
ne çare	(21b-834/249)
ne çeri	(24b-924/255)
ne deñlü	(12a-354/218)
ne dermān	(29b-1070/265)
ne düzen	(25a-948/257)
ne eylük	(8b-225/209)
ne farḳ	(6b-159/205)
ne fitne	(33b-1179/273)
ne göñül	(43b-1480/294)
ne gün	(33b-1180/273)
ne hācet	(3a-42/197)
ne hācet	(5a-107/202)
ne ḥāṣıl	(8a-191/207)
ne ḥācet	(52a-1699/309)
ne ḥālde	(42b-1458/292)
ne ḥāletde	(9a-248/211)
ne ḥāṣıl kişiden	(4b-101/201)
ne ḫoş	(5b-122/203)

ne ḫoş düşdügin ittifāḳ	(5b-122/203)
ne ḫoş ilçisin	(51a-1685/308)
ne ḫoş nūrı	(8a-185/207)
ne ḫūbı	(18b-756/244)
ne iş	(18b-755/244)
ne ʿizzet	(6a-137/204)
ne ḳayġu	(7a-168/206)
ne kim cānavar	(39a-1344/284)
ne kim perde	(40b-1387/287)
ne kim reng	(14b-602/234)
ne kim sırrı	(47b-1578/300)
ne kim söz	(65a-2054/333)
ne kim sözleri	(52b-1713/310)
ne kim şarda	(21a-828/249)
ne kim Ta͡ngrı	(56a-1806/316)
ne kim ḳubbede	(14b-558/231)
ne kişi	(14b-576/232)
ne maʿnī	(14b-460/224)
ne rāzı	(35a-1230/276)
ne ṣarp iş	(20b-815/248)
ne söz	(51a-1686/308)
ne söz vaḳti	(53b-1742/312)
ne şāh	(22b-865/251)
ne şāra	(22a-856/251)
ne vaḫtın	(14b-625/235)
ne yirde	(29a-1056/264)
ol ādem canı	(36b-1279/280)
ol ādemden	(9a-252/211)
ol āhı	(64a-2028/331)
ol anıḫtarı	(14b-473/225)
ol aracuġa	(58a-1871/321)
ol aracuḳdan	(52b-1712/310)
ol arada	(23b-900/254)

ol atada	(62b-1979/328)
ol atlu yigit	(31b-1121/269)
ol ay	(58a-1866/320)
ol bāġuñuz	(36a-1257/278)
ol baġrı baş	(41a-1406/289)
ol bezm-gāh	(33b-1184/273)
ol bi-vefā yārı	(39b-1370/286)
ol bölük ṣaçlar	(43b-1487/294)
ol budaḫ	(12a-350/217)
ol Çalap'a	(56a-1801/316)
ol çoḫlara	(27a-1002/261)
ol dānişi	(14a-409/221)
ol dem	(27b-1024/262)
ol düni	(24a-918/255)
ol dürlü niʿmetleri	(29b-1072/265)
ol endişe	(11a-328/216)
ol eylük	(16a-691/239)
ol fikri	(10b-306/215)
ol fitne-i	(14b-562/231)
ol gice	(25b-961/258)
ol göñ(ü)l	(15a-667/238)
ol gözi	(53a-1721/310)
ol gün	(31b-1124/269)
ol ḥadde	(65b-2072/334)
ol ḥadüm	(29a-1048/264)
ol ḫoẕ	(3b-68/199)
ol ḥükmine	(3b-69/199)
ol ʿışḳ	(40b-1395/288)
ol ʿışḳ yolunda	(60a-1915/324)
ol içerü	(14b-484/226)
ol iki	(46a-1540/298)
ol iş	(65a-2058/333)
ol ḳalem	(64b-2034/332)

ol ḳamu ḫūblar	(35a-1226/276)
ol ḳaradan	(28a-1036/263)
ol ḳız	(43a-1462/292)
ol ḳocacuḳ atam	(64b-2040/332)
ol ḳorḫudan	(22b-872/252)
ol ḳula	(14b-476/226)
ol keh-rübā	(57a-1835/318)
ol kilid	(14b-474/225)
ol kimse	(63a-1990/329)
ol kişi	(16a-208/208)
ol laḥẓa	(36b-1275/279)
ol māh-ı Çīn	(50b-1669/307)
ol māh-rū	(40b-1398/288)
ol māḥāl	(54b-1766/313)
ol mübārek yüzin	(28a-1025/262)
ol naḳşa	(14b-607/234)
ol nāzenin	(17b-730/242)
ol nesne	(14b-555/231)
ol niġār	(14b-625/235)
ol nīk-baḫt	(14b-500/227)
ol od	(14b-557/231)
ol oḫt	(53a-1724/311)
ol orada	(14b-472/225)
ol özri	(54b-1769/314)
ol pādişāh	(14b-584/232)
ol pādişah-ı ḳadīm	(1b-1/195)
ol perī	(15a-679/239)
ol resmi	(14b-629/235)
ol şaçları	(46b-1560/299)
ol sāz	(55b-1800/316)
ol sebebden	(64a-2020/331)
ol sözi	(64a-2029/331)
ol su içinden	(42b-1449/291)

ol ṣūreti (14b-602/234)
ol Süheyl'e (50b-1666/307)
ol süñük (11a-327/216)
ol şehriyār (19a-773/245)
ol şīr-merd (39a-1345/284)
ol tahtı ḥavżı (39b-1356/285)
ol ṭamdan (49b-1636/304)
ol Taŋ͡grı'ya (45a-1515/296)
ol ṭapu (28a-1030/263)
ol ulu şāra (30b-1097/267)
ol ümīzi (15a-661/237)
ol yana (41b-1429/290)
ol yazuyile (14b-626/235)
ol yigide (19b-785/246)
ol yılda (12b-370/219)
ol yirde (25b-961/258)
ol yol içinden (63b-2003/330)
ol yüzi ay u gün (44b-1498/295)
ol yüzini (44b-1503/295)
ol zamān (26a-971/258)
on gün (38a-1317/282)
on iki eyü tāzi atlar (30a-1078/266)
on on biş ḳul (21b-847/250)
on on iki günde (39a-1343/284)
on ḳılıç (36b-1267/279)
on tāzī ālātı (21b-847/250)
on ṭaya (13b-407/221)
on yılda (38a-1316/282)
oturan ırmaġa (39a-1342/284)
otuz bedre altun (30a-1076/266)
otuz taḫta (36b-1267/279)
öküş alḳış (27a-998/260)
öküş arzu (20a-801/247)

öküş dürlü	(54b-1765/313)
öküş güce	(58a-1862/320)
öküş güvenç	(9b-268/212)
öküş kişi	(11b-335/216)
öküş süci	(37a-1284/280)
öküş ulular	(12a-358/218)
öküş yıl	(64b-2033/332)
öküş zamān	(5b-121/202)
ölü gövde	(13b-398/221)
pes cān	(46a-1545/298)
pes işümde	(44b-1494/295)
revān bir ḳapuya	(14b-490/226)
sarāya muvāfıḳ yarar ḳonşı	(38b-1337/284)
ṣarp iş	(14b-598/233)
sasu dikü	(2a-23/196)
savılur demde	(3b-71/199)
ṣayru mizāc	(65b-2072/334)
sekiz yüz biñ er	(13a-383/220)
sensüz dügünüm	(59a-1886/322)
sensüz uçmaḳ	(14b-442/223)
senüñ bigi ebleh kişi	(24b-930/256)
sevgülü dostı	(6a-142/204)
ṣınıḫlu göñülcü(k)	(50a-1648/305)
ṣınuḫ göñüller	(63a-1995/329)
ṣınuḫluca göñli	(64b-2042/332)
siller bigi ḳanlu yaş	(48b-1608/302)
sivrisiñek	(4a-79/200)
soñ uç	(16a-216/209)
süci bu ḳadar	(35b-1240/277)
şāh atam	(16a-687/239)
şahāne bu eyvānumuz	(24a-908/254)
şāhāne erḳānı	(24a-911/254)
şehāne yüzini	(26a-973/259)

şeker sözlü	(13a-387/220)
şol ādem	(8a-179/206)
şol ḳadar yüksege	(63a-1992/329)
şoloḫ dem	(5b-124/203)
şoloḥ sāʿat	(42b-1448/291)
şoloḳ dem	(14b-480/226)
şoloḳ sāʿat	(53a-1723/310)
şu ʿaḳrep	(2a-26/196)
şu bedr ay	(14b-564/231)
şu dört direk	(14b-500/227)
şu döşekleri vü giyesileri	(21b-842/250)
şu göñülde	(62b-1982/328)
şu gül	(35a-1235/277)
şu gül bigi tāze yüzi	(35a-1235/277)
şu gün	(16b-697/240)
şu ḥāl	(54b-1764/313)
şu ḥavża	(44b-1506/295)
şu ḳan	(11a-319/215)
şu kimse	(8b-238/210)
şu naḳḳāş	(14b-546/230)
şu resme	(30b-1098/267)
şu sivrisiñek	(4a-79/200)
şu ṣūret	(23b-893/253)
şu Taṅ͡grı ḥaḳı	(34b-1214/275)
şu vaḳtın	(18b-758/244)
şu yār	(43b-1475/293)
şu yoḫ nesneyi	(17b-729/242)
şu yüz	(42b-1446/291)
şu zülf	(62b-1973/328)
şunuñ bigi baltayı	(62a-1971/327)
şunuñ bigi oġlum	(14a-419/222)
şunuñ bigi ḫōn	(31a-1115/268)
şunuñ bigi ʿışḳ odı	(14b-518/228)

şunuñ bigi yüz	(42b-1455/292)
tamāmet cihanı	(52a-1695/309)
tamāmet çeri	(27a-1004/261)
tamāmet şaruñ	(40b-1388/287)
ṭamardaġı kanum	(49b-1642/305)
tañ maʿnīye	(53a-1725/311)
ṭapu pāẕişāhlara	(65b-2062/334)
ṭaşra işikden	(55b-1787/315)
taşraġı hadimini	(14b-521/228)
ṭatlu söz	(14b-653/237)
ṭatlu cān	(31b-1132/269)
ṭatlu dil	(14b-528/229)
ṭatlu dirligi	(4a-80/200)
tāze bir gül	(35b-1243/277)
tāze incüyi	(57a-1836/318)
tāze yüzi	(35a-1235/277)
tāzī ālātı	(21b-847/250)
tāzi atlar	(30a-1078/266)
ṭoġrı yol	(3a-57/198)
ṭoġru yola	(5b-116/202)
ṭoḳuz ay	(13b-404/221)
ṭolu aya	(5a-108/202)
ṭolu nūr ile müşk	(53b-1738/311)
ṭul ʿavret	(15a-663/237)
ulu gümiş pil	(32b-1154/271)
ulu ḥavż u taḫt	(39a-1346/284)
ulu ırmaġ	(38a-1320/283)
ulu kiçi begler	(14b-432/223)
ulu kiçi ḳamuyı	(36b-1268/279)
ulu kişilerden	(10b-309/215)
ulu pādişāh	(13a-379/219)
ulu söz	(8b-232/210)
ulu sultān	(37a-1282/280)

ulu şāra	(30b-1097/267)
ulu Ta͡ŋgrı'ya	(57b-1854/320)
ulu ṭoġan	(22b-869/252)
uṣlu kişi	(31b-1130/269)
uş böyle yüksek ṭama	(53b-1743/312)
uş böyle	(64a-2031/332)
uş bunda	(5b-129/203)
uş cānumı	(19a-775/245)
uş ḫumār	(33b-1181/273)
uş ḳavlümüz	(57a-1843/319)
uş ḳullaruñı çeriñi	(53a-1734/311)
uş Nev-bahār	(51a-1682/308)
uş oġlanı	(14b-568/231)
uş şara	(26b-988/260)
uş Ta͡ŋgrı	(21a-824/249)
uş yarumı	(56a-1801/316)
uş yüzini	(45a-1517/296)
uşaḫ ṭopraḳ	(63a-1997/329)
uzun ʿömr	(9a-250/211)
üç gün	(22a-851/250)
üçünci gün	(37b-1301/281)
üstündeki hep ṭonı	(42b-1449/291)
üşte faġfūr-ı Çīn	(28b-1040/263)
velī söz	(54b-1767/313)
Velī Ta͡ŋgrı	(14b-559/231)
vezirüñ ben āhir	(25a-938/256)
yabandağı ḳuş	(62b-1981/328)
yabandağı her dürlü	(3a-42/197)
yad ilde	(18b-766/244)
yad oba	(8a-179/206)
yalan söze	(9b-275/213)
yanar oda	(58b-1875/321)
yanındağı yancuġa	(14b-475/226)

yapulu baca	(61a-1943/325)
yarın gice	(57a-1842/319)
yarınḳı günü	(30b-1095/267)
yavlaḳ ḳatı	(37a-1287/280)
yavuz ḥālde	(23a-883/253)
yavuz ḳonşı	(38b-1336/284)
yaylaġidi yüce	(14b-613/234)
yazı bigi yol	(4a-78/200)
yazı yirde	(31b-1120/269)
yidi dün ü gün	(14b-437/223)
yidi yaş	(14a-408/221)
yidi yüz	(12b-370/219)
yig eylük	(8b-226/209)
yigirmi otuz yapucılar	(38b-1339/284)
yigit kişi	(14b-549/230)
yiñi ay	(40a-1379/287)
yiñi boġası	(12b-367/219)
yırtıcı ḥayvāndan	(8b-231/210)
yoġ işler	(19a-777/245)
yoḫ endişeyi	(17b-728/242)
yoḫ nesneyi	(17b-729/242)
yoḫ yire	(14b-561/231)
yuḳaru yaña	(50a-1646/306)
yüce gökler	(2a-19/196)
yüce köşk	(39b-1341/284)
yüce pādişāh göñli	(36b-1281/280)
yüksek ṭama	(53b-1743/312)
yüz bin	(13a-383/220)
yüz biñ cān	(35a-1228/276)
yüz biñ kişi	(41b-1423/290)
yüz biñ ḳoyın	(14b-444/224)
yüz nāz	(50b-1670/307)
zaḫm birḳaç	(2a-26/196)

zengī leşkeri	(46a-1542/298)
zengī yüz	(52b-1716/310)
zümürrüd ayaḫ	(55b-1791/315)

2. 3. SIFAT-FİİL GRUBU(PARTİSİPLER/İSİM-SIFAT FİİL GRUBU)

Bir sıfat-fiille ona bağlı unsurlardan oluşan kelime grubudur. Partisip bir fiil şekli olduğuna göre fiilin yanında bulunan unsurlar da grupta bulunabilirler. Sıfat-fiil grubu esas fiil unsuru bir sıfat-fiil olan fiil gurubu demektir. Grupta özne iyelik eki alabilir. Sıfat-fiil, grubun sonunda bulunur. Sıfat-fiilin tesir ettiği unsur nesne, sıfat-fiilin yapılma şartlarını ve zamanını gösteren zarf, sıfat-fiilin yapıldığı mekanı gösteren yer tamlayıcısı, sıfat-filin önünde sıralanırlar. Sıfat-fiil grubu cümlede isim ve sıfat olarak kullanılırlar. Şu örnekler sıfat-fiil gruplarıdır: *suya giren, sessiz sedasız ağlayan, gecenin topladığı hayaletlerden ürken (bekçi köpekleri), bütün istikbalini ayaklar altına alınmış (adam)...*[59]

Karahan: "Bir sıfat-fiil ile bu sıfat fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur.

Grubun ana unsuru sıfat fiildir, sonda bulunur. grupta yüklem görevi yapan sıfat fiilin anlamı, bir veya birden fazla unsurla tamamlanır; sıfat-fiil grubu, cümle ve kelime grupları içinde, isim veya sıfat görevi yapar; *vatansever, çöpçatan, cankurtaran* gibi bazı birleşik kelimeler, sıfat-fiil kuruluşundadır; grubun vurgusu, sıfat fiilden önceki unsur üzerindedir[60]."

Çatıkkaş, sıfat-fiil grubunu:"Partisip eki almış geçici isimle, ona bağlı unsurlardan meydana gelen kelime grubudur. Partisipler fiil kök ve gövdelerinden türedikleri için ve bir hareketin geçici ismi olduğundan aynı sıfat vazifesi gören kelimeler gibi kullanılır ve mana yönünden bildiğimiz sıfat tamlamasını meydana getirir.

Çatıkkaş, partisip grupları umumiyetle iyelik eki alan (-an, -en, -dık, -dik, -acak, -ecek, -r, -ar, -er, -ası, -esi, -mış, -miş v.d.) tamlanan unsuru olurlar ve iyelik eki ile

[59] Karaörs, a.g.e., s. 32.
[60] Karahan, a.g.e., ss. 22-23.

kullanılırlar: *herkesin gözüyle gördğ-ü (kız), kulağımla duyduğum (söz), başka yazacak (kalem) yok mu?, okuma yazma bilmeyen (kimse)...*"[61].

Yatık fiillerden sıfat işleyişinde olanlar bir içcümlenin yüklemi olduklarında o cümleyi olduğu gibi sıfat işleyişine sokarlar ve onu esas cümlenin ad niteliğindeki bir üyesine sıfat yaparlar. Böylece sıfat cümleleri dediğimiz değişik cümleler kurarlar. Bunlar genellikle sıfat işleyişinde *sıfat fiil cümleleri* olup üç zamana göre çeşitlenirler: *iyi gün görmüş aileler yoksul olmuştu, ürüyen köpek ısırmaz...*[62]

Delice: "Sıfat-fiil ekerinden birini almış bir fiil ile ona bağlı isim unsurlarından oluşan kelime öbeğidir.

Bu öbek, sözdizimi içinde sıfat görevinde kullanılır: *her mevsimiyle insanı ayrı ayrı saran bunca güzellik, bir yıldız gibi kayan geçmiş günler* örneklerinde olduğu gibi[63]."

Ergin, sıfat-fiil grubunu *partisip grubu* olarak adlandırır ve şöyle açıklar: "Partisip grubu bir partisiple ona bağlı unsurlardan meydana gelen kelime grubudur. Partisip bir fiil şekli olduğuna göre ona bağlı unsurlarda fiilin gerektirdiği unsurlardır. Böylece partisip grubu fiili partisip olan bir fiil grubu demektir. Grupta partisip sonda bulunur, ona bağlı unsurlar önce gelir: *denize giren, her akşam İstanbul'dan kalkıp Ankara'ya giden, sultanlara yaraşır (bir eda)...*" [64].

Sıfat-fiiller, bir yandan bir ismi niteledikleri için sıfat, öbür yandan da özne, nesne, tümleç aldıkları için fiil olan kelimelerdir. Sıfat-fiillere ortaç da denir: *okula giden çocuk* sözünde *giden*, *okula* tümlecini aldığı için *fiil*dir; ayrıca, *giden* kelimesi *çocuk* öznesini aldığı için *fiil*dir. Sıfat-fiiller -an, *-en; -ar, -er, -ur, -ür, -r;-acak, -ecek; -mış, -miş; -dık, -dik ,-maz, -mez* yapılarıyla karşımıza çıkarlar[65].

aġu yudan	(45b-1526/297)
aña yitdügini	(53b-1750/312)
and içdügim	(65a-2051/333)
andan yaña ḳaçan	(4a-78/200)

[61] Ata Çatıkkaş. (1993). Uygulamalı Türk Dili Kılavuzu. ABC Matbaacılık, Ankara, s. 135.
[62] Banguoğlu, a.g.e., s. 501.
[63] Delice, a.g.e., ss. 43-44.
[64] Ergin, a.g.e., s. 396.
[65] Ediskun, a.g.e., s. 249.

anı düzen	(11a-332/216)
anı eyle bildügi	(16a-207/208)
anı gördügüm	(64b-2046/332)
anı görenün	(50b-1670/307)
anı görmez	(48b-1613/303)
anı gözeden	(54b-1760/313)
anı istedügin	(37b-1299/281)
anuñ didügin	(58a-1861/320)
anuñ geldügini	(58a-1873/321)
anuñ gitdügini	(17a-720/241)
anuñ içdügi	(33a-1173/272)
anuñ viṣālini istedügüm	(35a-1227/276)
ʿāṣī olanlaruñ	(2a-17/196)
ʿāşıḳlara yāri baġışlayan	(12b-377/219)
avladuġı ḳuşa	(39a-1348/285)
ayaġa degin farḳ iden	(7b-201/208)
ayaḫ başduġı	(53a-1728/311)
baḥīlüñ görenler yüzin	(22b-867/251)
baña ḳılduġun	(16a-688/239)
baş ḳoşduġuñ	(43a-1465/293)
başındaġı börk	(27b-1015/262)
başından hep geçdügin	(65a-2051/333)
ben bulduġum	(16a-688/239)
ben didügüm	(54b-1758/313)
beñzi ṣaruduġın	(14b-534/229)
bilen anı	(14b-629/235)
bilişe eylemeyen ḳılınç	(8a-181/207)
bu baġışladuġı	(31b-1129/269)
bu benüm göñlüm alan niġār	(48b-1603/302)
bu didügüme	(64b-2036/332)
bu gelen	(25a-943/257)
bu gice dürüpdügümüz	(56b-1817/317)
bu gördügi	(23a-882/253)

bu iş uġraduġı	(17a-719/241)
bu ḥikmetleri añlayacaḳ	(16a-206/208)
bu ölmiş	(3b-62/199)
bu tosnayan	(50b-1672/307)
bunda geldügüme	(59a-1882/321)
buyuran ki es	(4a-76/200)
cānsuz olan	(59a-1879/321)
ciger yanduġın	(45b-1526/297)
cihanda ḳamu yirlere irdügin	(26b-983/259)
çāre ḳılıcı	(41b-1416/289)
çekdügüm ḳamusı	(59b-1904/323)
çürümiş süñüg	(60a-1911/323)
delim ġuṣṣa yidükleri	(10a-289/214)
deñizde yüzen	(2b-41/197)
didügüm kitāb	(12a-363/218)
dikensüz bulınmaz gül-istānda gül	(57b-1851/319)
derdüme dermān olan	(46a-1548/298)
dil añlayan	(12a-362/218)
elüm irmedügin	(53b-1746/312)
emek yidügümüzi	(11b-340/217)
geldügi Çīn şārına degin	(52a-1693/308)
geldügün gicirek	(60a-1913/323)
gice gelen	(24b-926/255)
gider yaraġ	(19b-786/246)
giresidür sine	(9b-257/211)
girü anı yire döken	(3b-66/199)
gögsini gerdügi	(7b-175/206)
güler ṣūreti	(14b-544/230)
güler yüzlü	(15a-657/237)
göñlini virdügi	(31b-1126/269)
göñlüm alan	(48b-1603/302)
gönül aldurana	(19a-777/245)
göñül ḳapucı	(43a-1465/293)

gören gözler	(14b-547/230)
gören kişi	(14b-614/234)
gören sini	(34a-1191/274)
gözeden kişi	(54b-1760/313)
göziken çeri	(27a-1000/261)
ġuṣṣa anuñ içün yidügin	(58a-1861/320)
gücüm yitdügi	(19b-783/246)
gül bigi güler yüzi	(35b-1238/277)
güneş batduġı	(24a-915/255)
güneş ṭoġduġı	(5a-111/202)
ḫaber virilen böyledür naḳlden	(7b-176/206)
Ḥaḳ yoluna giren	(8a-188/207)
ḫalḳ ile ḫulḳ iden	(8a-178/206)
hevāya uyan	(10b-313/215)
ḫoẕ virdügin	(14b-462/225)
ʿışḳ bildügüme	(59a-1882/321)
ʿışḳı güden	(45b-1526/297)
içi boş olan	(8a-189/207)
içinden geçer	(38a-1320/283)
iki pāre bir demde olduġın	(5a-109/202)
ineñ tañ	(2a-21/196)
istedigüñüz naḳāş	(14b-601/233)
iş iden	(50a-1656/306)
işidenler anuñ sözin	(22b-867/251)
işine iven	(54a-1753/312)
ivecelik idende	(47b-1579/301)
izini bulan	(9a-247/211)
ḳadem başduġı	(5a-103-201)
ḳamu derde dermān viren	(14b-643/236)
ḳamu işiden	(30b-1100/267)
ḳarıyan göñül	(14b-550/230)
kendü düşen	(17b-736/243)
kendüzin gördügi	(7b-174/206)

kimün ḳoñşuluġıduġını	(38b-1328/283)
kişi işlemedügin	(31b-1129/269)
kişi neyledügin	(3a-50/198)
ḳolayın gözeden	(8a-182/207)
kulaġa giren	(11a-322/216)
ḳullıḳ idenleri	(13b-407/221)
ḳuluñ bildügü	(48a-1592/301)
ḳuvvet viren	(4a-83/200)
ḳuzı ḳapan	(53a-1733/311)
ne ḫoş düşdügin	(5b-122/203)
neler gördügin	(8a-132/203)
nerd oynayan	(11a-318/215)
neye geldügini	(26a-966/258)
nite başduġın	(3a-49/198)
nite olduġını	(56b-1816/317)
nite revān olduġı	(3b-69/199)
ol ṣūreti bir gören	(14b-542/230)
ol didügi	(12a-355/218)
ol göñlüñ alan	(15a-667/238)
ol hükmine ḳoduġı	(3b-69/199)
ol inledügin	(14b-536/229)
ol işledügi	(31b-1129/269)
olmayası ārzū	(16b-696/240)
ol resmi uran	(14b-629/235)
ol umduġı	(40a-1373/286)
ol yiyesileri	(21b-842/250)
olasını ittifāḳ	(65b-2069/334)
oḳıyıcaġaz nitdügin	(12a-354/218)
öginde didi bu yigit gördügi	(31b-1126/269)
ögümden buidi geçen	(65a-2050/333)
ögüne düşmüş	(64a-2020/331)
ögütden uyuyan	(11a-322/216)
ʿömr didükleri	(10a-289/214)

sañа ḳarşu hem geldügi	(48a-1592/301)
ṣaçuma yapışduġun	(54b-1756/313)
ṣaḳındugı benden	(14b-507/228)
sarāyı vü sini gören	(41b-1418/289)
ṣarp işi geñez ḳılan	(14b-643/236)
sen didügün	(36b-1278/280)
senüñ olduġun	(40a-1382/287)
sımarladuġın ḳız	(52b-1720/310)
ṣımarladuġın saña	(51a-1686/308)
söyledügi dilüm	(17b-732/242)
söz işinden	(11a-325/216)
sözi düzen	(12a-362/218)
sözini bilen	(9a-247/211)
ṣuçın ʿāṣī olanlaruñ yoyan	(2a-17/196)
süci içen	(33b-1189/273)
şāh-zāde söyledügin	(14b-649/237)
şu baḫduġına	(46b-1563/299)
ṭaġ söken	(62b-1974/328)
ṭama geldügini	(49b-1635/304)
tamāmet gelenler	(32b-1147/271)
Taṅ͡ğrı'ya yarar	(7a-172/206)
ṭañlacak taḫtı	(14b-427/222)
terk itdügüm	(59b-1903/323)
tevfīḳ u yāri baġışlayan	(12b-377/219)
uṣul añlayan	(9a-242/210)
umu uman	(4a-77/200)
uş evvel nefesdür irişdügümüz	(56b-1817/317)
uzun ʿömr didükleri	(9a-250/211)
üçünci didügüñ	(18b-759/244)
varacaḳ yire	(11a-328/216)
velī dutmayan	(11a-324/216)
yābana gitdügüm	(59b-1903/323)
yaġı geldügin	(24b-931/256)

yoġ işler düzene	(19a-777/245)
yüzine baḳanuñ	(22a-859/251)
yüzini gören	(14b-629/235)

2. 4. ZARF-FİİL GRUBU(GERUNDİUMLAR)

Delice, konuyu şu şekilde açıklar: "Bir zarf-fiil eki almış fiil ile ona bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime öbeğidir.

Öbeğin temel unsuru zarf-fiilli bir fiil unsurudur.

Bu öbeği oluşturan fiiller -ınca/-ince, -arak/-erek, -dıkça/-dikçe, -ıp/-ip, -madan/ -meden, -alı/-eli, -ken, -a/-e, -ı/-i gibi zarf-fiil eklerini alırlar: "Ben konuşur*ken* gürültü yapmayın." gibi. "-r -mez, -di mi ve -di -eli" kalıpları da zarf-fiil işlevini yerine getirmektedir: "Sivas'a gel*ir* gel*mez* seni ararım." "Ayşecik yat*tı* yat*alı* bir lokma yemedi." gibi[66]."

Ergin, zarf-fiil grubunu *gerundium grubu* olarak adlandırır ve şöyle açıklar: "Gerundium grubu bir gerindium ile ona bağlı unsurlardan meydana gelen kelime grubudur. Bu grup fiili gerundium olan bir fiil grubu durumundadır. Gerundiumdan başka fiilin getirdiği unsurları ihtiva eder. Gerundium en sonda, gerekli unsurlar ondan önce gelir: *sabahtan akşama kadar kırlarda gezip, kadın bütün camları temizleyerek, kardeşim dün memleketten para getirince...*"[67].

Karaörs, *zarf-fiil (gerundium) grubu* başlığı altında incelediği konuyu şöyle açıklar: "Bir zarf-fiil ve ona bağlı unsurlardan meydana gelen bir kelime grubudur. Zarf-fiil grubu fiili zarf-fiil olan bir fiil grubu halindedir. Cümlede daima zarf olarak kullanılır. Şu örnekler zarf-fiil gruplarıdır: *sabahtan akşama kadar kırlarda gezip, bir ayna kadar parlayan suda durgunlaşıp, akşam perde perde kapanınca...*[68].

Banguoğlu, zarf-fiil grubunu *zarf öbekleri* adı altında ele almıştır: "Zarf öbekleri de üçüncü bir belirtme öbeği niteliği ile, gerekse birleşik cümle kuruluşunda geniş yer

[66] Delice, a.g.e., s. 44.
[67] Ergin, a.g.e., s. 396.
[68] Karaörs, a.g.e., s. 34.

alırlar... Zarf öbekleri yapıldıkları kelime türüne göre cümlede iki çeşit kelimenin yerini alabilirler, fiillerin ve sıfatların (...) Yatık fiillerden zarf işleyişinde olanlar, yani zarf-fiiller ise dilimizin sözdiziminde çok geniş bir işleyişe sahiptirler. Bunlar içcümlenin yüklemi olduklarında o cümleyi olduğu gibi zarf işleyişine sokarlar ve onu esas cümlenin zarf niteliğindeki bir üyesi yerine geçirirler: "*Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak. Arabadan inip mağazaya girdiler...*"[69].

Bir zarf-fiil ile bu zarf-fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur: *son gülün karşısında son bülbül ah ederken, güneş batacağı yere iyice yaklaşınca...*[70]

Çatıkkaş, *gerundium grubu* olarak adlandırdığı zarf-fiilleri şöyle açıklar: "Fiillerin hareket halini ifade eden eklerle meydana getirilen gruptur. Gerundium ekini almış fiil sonda ve diğer unsurlar önde bulunur: *akşam kadar durup dinlenmeden (koştu), sahilin kıyısından yüze yüze (uzaklaştı)...*[71]

Ediskun, zarf-fiilleri kelime gurubu olarak vermemiş, zarfları *bağ-fiiller (ulaçlar)* adı altında incelemiştir: "Bağ-fiiller, bir yandan birleşik cümlede iki cümleciği bağladıkları için bağlaç, öbür yandan da özne, nesne, tümleç aldıkları için fiil olan kelimelerdir." şeklinde tanımlamıştır[72].

Usta, zarf-fiil grubunu: "Zarf-fiil ekini almış olan fiil ve onun tümleçlerini de yardımcı öge kabul edip çeşitli açılardan anlamını etkilediği ve esas öge olarak grupta yer alan fiille birlikte ele alacağız; hepsine birden de zarf-fiil grubu diyeceğiz." Şeklinde tanımlamış ve şu şemayı vermiştir[73]:

<u>tümleçler + fiil (+zarf-fiil eki)</u> → <u>fiil – birleşik fiil</u>
yardımcı öge esas öge

zarf-fiil grubu

ʿacāyibe ḳalubanun	(28a-1029/262)
açup aġzunı	(14b-639/236)
açup gözini	(14b-536/229)

[69] Banguoğlu, a.g.e., ss. 502-504.
[70] Karahan, a.g.e., s. 23.
[71] Çatıkkaş, a.g.e., s. 135.
[72] Ediskun, a.g.e., s. 252.
[73] Usta, a.g.e., ss. 79-80.

açup yüzüni	(13b-406/221)
aduñ işidecek	(9b-265/212)
aġlamaḳdan gözüm	(59a-1889/322)
altun ṣınup	(63a-1994/329)
aluban eyledi ʿaḳlumı	(33b-1179/273)
alup balta	(61b-1967/327)
alup ḳavmüni	(37b-1305/281)
alur başını dizene	(14b-527/229)
ana ṣıġınup	(4a-77/200)
añа dönüben	(50b-1665/307)
añа yitdügini göricek	(53b-1750/312)
and içüp	(37b-1310/282)
anı gönderüben	(30a-1081/266)
anı göre	(31a-1114/268)
anı göricek	(10a-301/214)
anı görmedin	(22b-866/251)
anı görüben	(14b-438/223)
anı görüp	(14a-412/222)
anı işidüp	(39a-1351/285)
anı ḳoyup	(16a-214/209)
anıḫtarı alup	(14b-454/224)
añsuzda baḳıcaḫ	(49a-1624/304)
anuñ bir gözüni yazınca	(15a-672/238)
atası elini alup	(33a-1164/272)
atasından işidecek Nev-bahār	(31b-1125/269)
ayaḫdan düşüp	(14b-637/236)
bahār olıcaḳ	(3b-62/198)
baḳa ılduza kişi	(6b-157/205)
baḳup baġa	(44a-1490/294)
baş açup	(25a-940/256)
baş oynayup	(54b-1762/313)
baş ḳoyubanın	(27b-1010/261)
başın götürüp	(14b-645/236)

başına üşüp	(14b-637/236)
bayıḳ ḳorḫuban	(2a-26/196)
be-cid ṭutup	(28a-1030/263)
beni esirgeyüp	(39b-1370/286)
beni tāc u taḫt isteyüp	(16b-705/240)
bilinsün diyü	(12a-354/218)
bini görüben	(65a-2047/333)
binüp ata	(30a-1087/266)
bir arada her dil-ber-i māh-çihr olıcaḳ	(56b-1828/318)
bir dem çala	(14b–510/228)
bir düşe	(63a-1993/329)
bir ḥikāyet buluban	(26b-982/259)
bir ḳul gelüben	(60b-1933/325)
bıraġup yire ʿārı vü nāmūsı	(59b-1904/323)
biri birünüñ ḥātırını güdüp	(57a-1830/318)
bizümle gelip	(23b-904/254)
bu bir niçe beyti düzüp	(49b-1640/305)
bu dūşi görüp	(31b-1124/269)
bu sözleri söyleyicek	(61a-1940/325)
bu uçdan çıkıcaḳ	(61b-1957/326)
bugün gelüben	(26a-968/258)
bugün incüdüben	(4b-97/201)
bugüne ḳalup	(63b-2013/330)
buları sevüp	(6b-146/204)
bulıcaḳ kişi	(9b-286/213)
bulup çöpi	(57a-1835/318)
bunı bilüben	(10a-296/214)
bunı diyüp	(33b-1183/273)
bunı işidecek	(24b-921/255)
bunu diyüp	(14b-563/231)
bütün er oluban	(7a-173/206)
cihān için armayuban	(14b-570/231)
çalup ḳopuzı	(34a-1201/274)

çarḫ atuban	(42a-1433/290)
çererüp görimezdi ılduz yüzin	(58a-1868/321)
çerini dirüp	(57b-1848/319)
çevre çalup	(7a-160/205)
çıḳup taḫta	(14b–510/228)
daḫı gelmedin	(24b-931/256)
dek dururken	(63b-2008/330)
dirīġā diyüp	(24b-924/255)
döne Türki'ye	(12b-376/219)
dönüben vezir	(17b-733/242)
dönüp atasına Süheyl-i Yemen	(15a-659/237)
dönüp didi Faġfūr	(29b-1069/265)
dönüp didi Faġfūr	(30b-1095/267)
dönüp didi naḳḳāşa	(33a-1163/272)
dönüp dir Süheyl'e	(29a-1053/264)
dönüp eyle didi Süheyl'e naḳāş	(50b-1672/307)
dönüp oġlan	(20a-812/248)
dönüp şāha	(23b-905/254)
döşege girüp	(57a-1833/318)
döşekden ḳapuban	(22b-871/252)
duruban naḳāş	(26b-995/260)
dutıcaḳ ayaġı	(33a-1162/272)
dutup yolı	(27a-998/260)
dükeline ṭoyınca	(36b-1268/279)
dün gelüp	(40a-1381/287)
dürişüp belā	(59b-1904/323)
düşem ṣanup	(63a-1994/329)
düşman işidüp	(14a-418/222)
düşüben ḳorḳuya	(8b-184/207)
düzüp ḳopuzun ḳılını	(41b-1432/290)
elimi ṭuta	(7a-166/205)
elin bağlayup	(29a-1051/264)
elinden alup	(55b-1793/315)

eline aluban	(33a-1171/272)
eline alup	(32b-1156/271)
eyle dönüp	(26a-978/259)
eyle itdügini göricek	(53b-1750/312)
eylük bulıcaḳ	(8b-231/210)
eyü ad ḳoyuban	(10a-294/214)
eyü söyleyüben	(26a-975/259)
Faġfūr göre	(24a-909/254)
fikre batup	(55a-1783/315)
furṣat bulunmış iken	(42b-1456/292)
ġariblıḳ çeküben	(15a-681/239)
ġarīblıḳda gezüp	(17b-727/242)
geçüp taḫta	(39b-1365/286)
geçüp taḫtum üstinde	(19a-781/245)
geldügince elümden hüner	(14b-623/235)
gele ṭañlacaḳ	(28a-1030/263)
gelesin diyü	(30b-1092/267)
gelicek bu kez	(17b-729/242)
gelince bize bu kişi	(31a-1113/268)
gelüben didi oġlına	(18a-738/243)
gelübenin ilerü	(32a-1146/270)
gelüp bize	(26b-990/260)
gelüp didi Fāġfūr	(32b-1161/272)
gelüp göñline	(39b-1356/285)
gelüp ol kişi	(23a-890/253)
gelüp söyle	(45b-1529/297)
gelüp şāha	(13b-402/221)
gelüp tuzaġa düşesidür ḳuşuñ	(45b-1523/297)
gelüp ḳalanına	(14b-595/233)
geyüp tācı	(43b-1483/294)
gezüp şārı	(38a-1314/282)
gice olıcaḳ	(24a-906/254)
gider olıcaḳ	(8b-225/209)

gidüp ögi	(35a-1235/277)
gidüp uṣṣı	(14b-519/228)
girü dönicek	(8a-131/203)
girü dönüben	(53b-1745/312)
girü göreven diyü	(14b-626/235)
giyüp zer-keşī ḳıymetī ṭonların	(43a-1470/293)
göñül ili varduḳca	(64b-2046/333)
göñüllerden endīşeler geçmedin	(3a-46/197)
göre anı	(49b-1629/304)
göreli nāmūs u neng ü ʿār	(33b-1180/273)
gören diye	(14b–499/227)
göreyüm diyü	(40b-1390/287)
göricek anuñ yüzin	(27a-1006/261)
görine diyüp	(40a-1372/286)
görmedin anuñ yadı	(22b-864/251)
görüp āşikāre	(23b-894/253)
görüp bunları	(14b–505/227)
görüp cānı	(20a-803/247)
görüp gölgesin	(41b-1428/290)
görüp Nev-bahār'uñ suda gölgesin	(12a-353/218)
görüp Tan͡ng͡rı ṣunʿını	(27b-1014/261)
görür iken gözüñ	(19a-769/245)
göynüp özi	(14b-639/236)
gözi yaş ṭoluban	(18b-764/244)
gözinde öpüp	(19b-794/246)
gözünü açup	(44b-1507/295)
ġuṣṣasın yidügün	(35b-1246/277)
gücüñ yitdügince	(10b-310/215)
gül bigi güler	(35b-1238/277)
gülicegez dişi ḳatında	(45a-1516/296)
güneş anuñ yüzi ḳatına varıcaḳ	(45a-1516/296)
güneş daḫı götürmedin başın	(21b-840/250)
güneş ḳalḫıcaḳ	(38a-1326/283)

güneş ḳızġun olduḳda	(3b-71/199)
güneş var iken	(44a-1492/294)
ḫalḳ adın işidüp	(22b-866/251)
havāya baḳup	(7b-174/206)
ḥayāline düşüp	(45a-1517/296)
ḥayālini görüben	(45a-1514/296)
ḥāżır eyleyüben	(55b-1789/315)
hemān dem girüp	(51a-1680/308)
hemīn dem ṭuruban	(33a-1169/272)
hep bulaşa	(62b-1973/328)
her ne kim eyleye	(1b-8/195)
hevāya uyup	(10b-313/215)
hey diyince	(10a-291/214)
hidāyet bulup	(4b-92/201)
ḥikāyet bolup	(64a-2030/331)
Hindū elin uzadup	(53a-1727/311)
ḥużūr edep bekleyüp	(29a-1050/264)
ılu sudan çıḫup	(14b-520/228)
ıpar yavşan oṭlayıcaḳ	(11a-319/215)
ʿışḳ odından bişüp	(57a-1832/318)
ʿışḳa viricegez yaḳayı	(62b-1977/328)
içüp ḥikmet ü maʿrifet şerbetin	(7a-173/206)
ille ḳaḳıyup	(42a-1435/291)
ilümi ḳoyup	(59b-1903/323)
ir iken	(14b-591/233)
irişicegez taḫtınun ḳatına	(51a-1681/308)
ʿişyānı ḳoyup	(2a-102/201)
işdicek Nev-bahār	(59a-1884/322)
işidicegez anı	(51b-1687/308)
işidicegez Nev-bahār	(37b-1298/281)
işidicegez Nev-bahār anası	(36b-1276/279)
işidicegez ḳaldı ḥayrān vezīr	(14b-590/233)
işidüben dire ögini	(14b-633/235)

ite etmek atıcaġaz	(8b-230/210)
ḳaçan çıḳıp	(14b-477/226)
ḳadem-rence ḳılubanın	(27b-1012/261)
ḳadeḥ ṭoldurup	(32b-1159/271)
ḳamu çıḫup	(39a-1353/285)
ḳan aġlayu	(44b-1505/295)
ḳapu açılup	(14b-481/226)
ḳapu baġlayup	(57a-1832/318)
ḳapuyı açup	(14b-484/226)
ḳarşu varup	(28b-1041/263)
ḳav oda düşüp	(56b-1829/318)
kemend almayup	(53b-1743/312)
kerem gösterüp	(31a-1117/268)
key ʿaceb bekleyüp	(29a-1050/264)
ḳılıç ṭartup	(5b-118/202)
ḳıyas idüp	(52a-1691/308)
kim inanuban	(5b-117/202)
kişi bulmayıcaḳ	(9b-286/213)
kişi geymeyicek	(8a-192/207)
kişi ögrenicek	(60a-1918/324)
kişi sizmedin	(54a-1755/313)
kişi söze aġzını henüz açmadın	(3a-46/197)
kişi ṭuymadın	(60b-1925/324)
ḳopuzı düzüp	(37a-1293/281)
ḳoyuban yir üstine baş	(19a-782/245)
ḳoyup ṣabrı	(34a-1203/274)
ḳoyup aḳluñı nüfsüñe	(4b-90/200)
ḳuru gövdeye cān virüp	(2a-20/196)
luṭf ile ṭoylayuben	(26b-989/260)
māl ı irküp	(10a-294/214)
maḳām bekleyüben	(43a-1467/293)
mevsümi geçicek	(3b-64/199)
naḳāre çaluban	(22a-855/251)

ne dartup	(7b-174/206)
ne vaḳtin gele diyü	(58a-1872/321)
niçeme yüzine baḳup	(55a-1776/314)
nitesi gelüp	(45b-1530/297)
niḳābın götürüben	(55a-1775/314)
odaña gelüp	(65b-2070/334)
oġul diyü	(14b-567/231)
oġlı yalvaru	(16b-704/240)
oḳıyup işidicegez	(11b-334/216)
oḳıyıcaġaz nitdügin bilesin	(12a-353/218)
olıcaḳ bahār	(59a-1884/322)
olıcaḳ varam saña yarın gice	(57a-1842/319)
olınca gice	(40a-1371/286)
ol işe irişince	(23a-891/253)
ol oḫt olıcaḳ	(53a-1724/311)
olup idi ol ʿışḳ ile bī-ḳarār	(40b-1395/288)
omaç idüp	(42a-1433/290)
oturup yanına	(23a-884/253)
oturur iken bir gice	(63b-2006/330)
ögüt işidüp	(41a-1410/289)
ölmiş iken	(15a-660/237)
örü turur iken	(49b-1637/305)
örü ṭurubanın	(35b-1249/278)
özi göyneyüben	(41a-1407/289)
özi göynüp	(64a-2028/331)
perī bigi görünüp	(43b-1478/294)
ṣabāḥı ṭurup	(14b-620/235)
saçumuzı saḳalumuzı yola	(34a-1202/274)
ṣalup ilçiler	(14b-607/234)
saña ṣormayınca	(10b-316/215)
sarāyumı ben saña göstermedin	(37b-1306/282)
sen gidüp	(19a-770/245)
seni bulmayup	(53a-1730/311)

seni görmeyicek	(61a-1948/326)
sini göreli	(50a-1647/305)
söyleyicek sözün	(27a-1006/261)
söze düşicek	(59b-1902/323)
sözün ṭatlu olup	(8b-236/210)
ṣunuban ayaġı	(34b-1218/276)
ṣunup ḥavż içinde	(14b-508/228)
süci ṭaşıdup	(51a-1674/307)
süciden içüben	(14b–508/228)
Süheyl aġlayu	(17a-711/241)
Süheyl aluban	(14b-478/226)
Süheyl esriyüben	(33a-1175/273)
Süheyl işidüp	(60b-1926/324)
Süheyl'i göricek	(37b-1303/281)
Süheyl'i görüp	(42a-1440/291)
Süheyl'ün bu şiʿrini işidicek	(56a-1808/316)
Süheyl'ün elini ṭutup	(58b-1876/321)
Süheyl'üñ ünin işidüp Nev-bahār	(42a-1438/291)
Süheyl-i Yemen diyü	(32a-1138/270)
süt virüp	(13b-407/221)
şāhı görüp	(35b-1237/277)
şar çerisin alup	(25a-946/257)
şāra gire	(31a-1114/268)
şara varmadın	(37b-1306/282)
şārı ḳoyubanın	(24b-932/256)
şaruñ ḳapusın bekler idüm varup	(57b-1848/319)
taḫta çıḳup	(14b-438/223)
ṭaġılmış iken	(3b-63/199)
ṭam üstine ṣaluban	(42b-1459/292)
ṭama aġıcaḳ	(53a-1732/311)
ṭama aġuban	(23b-892/253)
ṭama aġup	(40a-1380/287)
ṭan atıcaġaz	(60b-1938/325)

ṭañ atınca	(45b-1525/297)
ṭaña ḳaluban	(59a-1887/322)
ṭanla durup	(28a-1025/262)
ṭapuña irişince	(37a-1283/280)
ṭaş yuvnılıcaḳ	(16b-700/240)
ṭoġ diyü	(14b-430/223)
ṭoġan oluban	(31b-1119/269)
ṭolup gözleri	(14b–505/227)
ṭona girüben	(23b-903/254)
ṭonın yırtuban	(42a-1443/291)
ṭonlarını şeşüp	(57a-1832/318)
ṭoymadın yaşuma	(63b-2014/330)
ṭurup Nev-bahār	(41a-1401/288)
ulaşmamış iken	(2a-18/196)
uṣṣı gidüp	(37b-1298/281)
urubanın el	(33b-1176/273)
uyurken döşekde yatup ol nigār	(22b-868/252)
ümiẕīn üzüp	(17a-710/241)
ünüm işidüben	(40a-1379/287)
üşenür iken	(62a-1972/328)
üyez uçıcaḳ	(3a-51/198)
varuban Süheyl'e	(39a-1349/285)
varuban ṭapusına	(21a-831/249)
varup ana	(41b-1419/289)
varup şāra	(29b-1068/265)
velī cāhilüñ göricek yüzüni	(9b-283/213)
velī varuban	(38a-1323/283)
vezīr işidicek	(26b-995/260)
vezīr işidüp bu sözi	(14b-627/235)
vezīr işidüp	(26b-993/260)
vezīre dönüp	(27b-1016/262)
vezīri alup	(30b-1091/267)
veziri oḳıyup	(17a-716/241)

viṣālüñe irişmedin	(23a-880/252)
yaġı ṣanuban	(23b-904/254)
yanına geçürüp	(55a-1773/314)
yaḳın ḳonuban şehr ḳapusına	(21a-818/248)
yay alup	(14a-410/221)
yazı ḳış ṣovuġın sürüp	(2a-20/196)
Yemen'den gelüp	(31a-1106/268)
yir öpübenin	(14b-440/223)
yir öpüp öküş alḳış ider vezīr	(27a-998/260)
yire yüz sürüp	(28b-1041/263)
yiri yār içün yaruban	(63b-2002/330)
yitdükçe güç	(9a-248/211)
yola girüben	(17b-726/242)
yuḳarı çıkıcaḳ	(22b-871/252)
yügürüp gelüp	(59b-1895/322)
yüregi yanup	(23a-883/253)
yüriye keklik	(31a-1111/268)
yüzin göreli	(50a-1644/305)
yüzin görüben	(6a-135/203)
yüzin ṭutuban	(5b-126/203)
yüzine sürüp	(54a-1752/312)
yüzini göre	(53b-1742/312)
yüzüm görmedin	(64a-2017/331)
yüzüñi göricek	(18a-741/243)
zamān geçicek	(45a-1509/296)

2. 5. İSİM-FİİL GRUBU

Ergin, *fiil grubu* olarak adlandırdığı isim fiil grubu ile ilgili şu açıklamayı yapmıştır: "Fiil grubu fiil isimleri üzerine kurulan kelime grubudur. Fiil isimleri bu grubun esas unsurudur ve tabiî en sonda bulunur. Kendisinden önce gelen gerekli unsurlarla birlikte fiil grubunu meydana getirir. Kendisinden önce gelen bu unsurlar fiil kökünün gerektirdiği unsurlardır. Fiil grubu, -mak, -mek; -ış, -iş; -ma, -me ekleriyle kurulur: *gece gündüz çalışmak, durmadan taş kırmak, yolcuları sabahleyin şehirden hava alanına götürmek, söz söyleme, fırtınalı havalarda Boğazdan geçiş...*"[74].

Atabay vd.; isim-fiil grubunu *eylemlikler* olarak adlandırmış ve şu açıklamayı yapmışlardır: "Eylemlerin belli eklerle oluşarak ad görevinde kullanılan biçimlerine *eylemlik* diyoruz. Hem eylem hem de ad gibi kullanılan bu sözcükler, eylemsilerin önemli bir bölüğüdür. Eylemlikler, eylem kök ve gövdelerine getirilen -mak(-mek), -ma(-me), -ış(-iş, -uş, -üş) ekleriyle yapılır."[75].

Delice, *isim-fiil öbeği* olarak adlandırdığı isim-fiil grubunu şöyle açıklamıştır: "-mak/-mek; -ma/-me; -ş isim fiil eklerinden birini almış bir fiil ile ona bağlı unsurlardan oluşan kelime öbeğidir.

İsim-fiili asıl unsurdan sonra, oluşturduğu anlamsal bütünlük ile cümle ögesi gibi karşımıza çıkan isim veya isim öbekleri önce gelir: *güzel konuşma, söz söyleme, kitap okumak, yazı yazmak* gibi."
Delice, İsim-fiil grubunu: "İsim Fiil Öbeği = Biçimbirim / Fiil + İsim-fiil Eki" şeklinde formülleştirir[76].

Karahan, isim-fiil grubunu şöyle açıklar: "Bir hareket isim ile ona bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur. Hareket ismi, -mak/-mek eki ile yapılır. Grubun

[74] Ergin, a.g.e., s. 395.
[75] Atabay vd., a.g.e., ss. 226-229.
[76] Delice, a.g.e., s. 43.

ana unsuru hareket ismidir, sonda bulunur. -ma, -me ve -ış, -iş ekleri ile yapılmış hareket isimleri de isim-fiil grubu kurabilir: *bütün bu acı efsaneyi kavalına ağlatarak söyletmek, cinayetin âzâbını dâima çekme, etrafına bir keklik gibi ürke ürke bakış...*[77]

Usta: "İsim-fiil grubunda yardımcı öge ve esas öge bulunması gerekmektedir. İsim-fiil grubunda esas öge, grubun sonunda bulunan, gruba adını veren ve mastar eklerinden birini taşıyan fiil veya birleşik fiildir. Bu fiil unsurunu tamamlayan tümleçlerin hepsi de isim-fiil grubunun yardımcı ögesini oluştururlar[78]:

Şiir duygusunu lisan haline getirmek kadar	yoğurmak
yardımcı öge	esas öge

isim-fiil grubu

Buna göre isim-fiil grubunun kuruluş şeması şu şekilde olacaktır:

tümleçler	→	fiil – birleşik fiil (+mastar ekleri)
yardımcı öge		esas öge

isim-fiil grubu

Banguoğlu, isim-fiil grubunu *çekim öbekleri* başlığı altında, *fiil öbekleri* alt başlığında vermiş ve "Cümlede aldıkları çekim halleriyle kimsenin, nesnenin ve isimlemenin fiile yaklaşması, onunla öbekleşmesi mahsulüdür. Cümlede kimsenin fiille öbekleşmesi en çok tek kişili fiillerde görülür ki bunların da birtakımı birleşik kelime niteliği taşır: *hava bozmak, göz yummak, yolda kalmak, kar yağmak, gün doğmak...*"[79].

Karaörs, isim-fiil grubunu *fiil grubu* olarak adlandırmış ve şu açıklamayı yapmıştır: "Fiil isimleri olan -mak, -mek; -ma, -me; -ış, -iş, -uş, -üş'lü şekillerle yapılan kelime grubudur. Bu eklerle yapılan fiil ve hareket isimleri fiil grubu yapmaya elverişlidir. Fiillerin hareket isimleri, fiil grubunun esas unsuru olup, grubun en sonunda yer alırlar: *pazara gitmek, kitap okumak, karanlıklardan kaçış, aziz vatandan ayrılış, milletlerdeki edebî gelişme, Türk Gençleri'ni milliyetçi ülküler etrafında toplama...*[80]

acı söz bilişleri (8b-237/210)

[77] Karahan, a.g.e., ss. 24-26.
[78] Usta, a.g.e., ss. 82-83.
[79] Banguoğlu, a.g.e., s. 508.
[80] Karaörs, a.g.e., ss. 29-30.

aḥvālini ṣormaġa	(14b-650/237)
ana baḫmaġa	(55a-1777/314)
anı ṭutmaḳ	(41a-1410/289)
anı açmaġa	(14b-457/224)
anı aldamaḫ	(41a-1414/289)
anı baġlu ṭutmaġa	(17b-734/242)
anı bilmek	(60a-1913/323)
anı düzmege	(11b-348/217)
anı gitmege	(17b-733/242)
anı gitmege ḳomamaḫ	(17b-733/242)
anı görmege	(40-b1396/288)
anı görmeklige	(55a-1776/314)
anı istemek	(15a-681/239)
anı itmege	(19a-768/245)
anı ögmek	(6b-153/205)
anı sürmege	(62b-1984/328)
anı yimege	(55b-1788/315)
atasını görmege	(19b-793/246)
az az çalmaġa	(41b-1431/290)
biliş ademi	(8a-180/206)
biliş ḫalḳ ile yadını	(13a-384/220)
bir eyü bāġ taḫt urmaġa	(39a-1342/284)
bir görmek	(15a-670/238)
bıraḫmaġa ḳuş dāma	(50a-1649/305)
birez sehlrek ṭutmaġa	(12a-350/217)
bizüm ile olmaġ	(25b-958/258)
böyle bilmek	(7b-176/206)
böyle itmek	(33a-1168/272)
bu ʿışḳ işi dimek	(56a-1809/316)
bu ʿışḳı gizlemege	(33b-1182/273)
bu ḳamusı ivmemek	(11a-329/216)
bu ḳapuyı açmaḳ	(14b-462/225)
buña ḳarşu ṭurmaḫ	(25a-949/257)

bunca yıl görmege	(5b-125/203)
bunı düzmek	(12b-370/219)
bunu bilmemek	(14b-470/225)
bunun içün ağlamağı	(14b-544/230)
diş bilemek	(40a-1382/287)
dıvāra yönin dönmek	(17a-713/241)
dürişe ḳazanmağa	(11b-344/217)
edeb beklemekde	(65a-2061/334)
etmek gerek ṭoġraya	(27a-1003/261)
girmek yola	(64a-2025/331)
girü gelmege	(20a-799/247)
girü gitmek	(34a-1202/274)
girü ḳomağa	(10a-294/214)
gitmege Çīn'e	(17a-719/241)
gitmek odağuma	(60b-1929/325)
gökden güneş ṭoġmağa	(36a-1261/278)
göñül ḳapmağa	(54b-1770/314)
görmege yol seni	(41b-1419/289)
görmek ola yüzin	(18b-761/244)
gözüni vü avcunı açmaḳ	(20a-810/248)
gügercinüñ öpüşin	(107b-3306/419)
gün toġmaya	(40a-1375/286)
ḥabeş dutdı maġrıp ṣaru ḳaçışı	(117a-3574/438)
ḫazīnelerin açmağa	(13b-396/221)
hiç kimseden dimeye	(16a-208/208)
ḫōnı düzmek	(32b-1147/271)
içmek süci	(34a-1200/274)
ili beklemek	(24b-936/256)
işi ağlamaḳ	(44b-1508/296)
işin düzmek	(49b-1631/304)
ḳatıruñ depişi	(107b-3306/419)
ḳan dökmege	(46b-1566/300)
ḳavle ṭurmak	(30b-1094/267)

kemend atmaġa	(50a-1656/306)
kemend olmayup aġmaġı	(53b-1743/312)
kendüzin incitmek	(8b-233/210)
kesilmek başı	(57a-1838/318)
ki aġlamaġ idi işi zār zār	(48b-1601/302)
ḳopuz çalmaġa	(49b-1638/305)
mālı ṣaçmaḳ	(20a-810/248)
mālı dökmege ṣaçmaġa	(13b-396/221)
mektebe etmegi	(65a-2061/334)
nā-kesden etmek ucın	(16a-223/209)
ne ṣormaḫ	(59a-1879/321)
ne düzmek	(49a-1621/303)
ne ḫācet dimek	(3a-42/197)
neler gördigin dimege	(8a-132/203)
nite balta ṣalmaġa	(62a-1972/328)
nite itmegin	(53b-1747/312)
nūr aġmaġa	(36a-1261/278)
nūrı dutmaġa	(8a-185/207)
odana gitmek	(60b-1925/324)
ögüt virmege	(11a-323/216)
öyinde gözetmek	(38b-1337/284)
resm urmaġ	(14b-620/235)
revān gitmege	(65b-2071/334)
sebük ṣallama	(42b-1454/292)
senüñ olduġun dilemek	(40a-1382/287)
Sikender gibi gezmege	(26b-984/259)
ṣon öpişüm	(180b-5524/569)
söz söylemege	(9b-284/213)
sözi düzmege	(11b-338/217)
sözi işitmege	(9b-284/213)
süci içmege	(21b-843/250)
Süheyl'i gözetmek	(46a-1539/298)
şara gelmeye	(37b-1307/282)

şu virmekden	(15a-663/237)
ṭamlara urmaġa	(45b-1531/297)
terkini bugün urmaḳ	(30b-1094/267)
ṭoġrusını dimek	(57b-1857/320)
ṭoy eylemege	(65b-2069/334)
ululara irmek	(21a-820/248)
uluları toylamaġ	(31a-1113/268)
varmaġ Çīn'e	(16b-693/240)
viṣāline ṭamaʿ-ı ḫām tutmaḳ	(45a-1518/296)
yaluñuz gelmege	(50a-1646/305)
yarın varmaġı	(28a-1026/262)
yola girmege	(19b-793/246)
yolumdan çıḳarmaġ	(64a-2025/331)
yörenmege ḳatına	(56b-1824/317)
yüzin görmegi	(14b-624/235)

2. 6. ÜNLEM GRUBU

Banguoğlu, *katma öbekleri*nin *ünlem öbekleri* alt başlığı altında ele aldığı konuyu şöyle açıklamıştır: "Ünlem öbekleri (groupe interjectif) asıl ünlemlerle kurulmuş, veya çağrı halinde adlar ve belirtme öbeklerinden meydana gelmiş olurlar ve çok defa bir ünlemi kapsarlar (apostrophé). Kuralca ünlem önce gelir. Bu asıl ünlem ise çoğu zaman bir soruşturma ünlemi olur: *Hey Mustafa!, Bre kurna!z, Başımın bahtı yârim!, Deli dana!* gibi[81]."

Karaörs, ünlem grubunu şöyle açıklar: "Bir isim unsuru ile bir seslenme edatının meydana getirdiği kelime grubudur. Seslenme edatı önce, isim unsuru sonra gelir. Grupta birleşme eksiz olur. Edat tek kelime halinde, isim unsuru ise tek veya kelime grubu halinde bulunabilir: *be kız, a kardeşim, Ey Türk Gençliği, ey şimdi süzgün, rüzgârla dalgalı* gibi[82].

Karahan: "Bir ünlem edatı ile bir isim unsurundan kurulan kelime grubudur. Bu grupta ünlem edatı(ey, ay, hey, bre, a, yâ, yâhu, be vb.) başta, isim unsuru sonda bulunur. Ünlem edatı ve isim unsuru eksiz birleşir. Bu grupta, isim unsuru kelime grubu olabilir. Bu grupta birden fazla isim unsuru bulunabilir." dedikten sonra ünlem grubunu şu şekilde formülleştirir[83]:

Ünlem edatı + isim unsuru = ünlem grubu
ey + Türk gençliği = ey Türk gençliği.

[81] Banguoğlu, a.g.e., ss. 518-519.
[82] Karaörs, a.g.e., ss. 21-22.
[83] Karahan, a.g.e., ss. 33-34.

Çatıkkaş, ünlem grubunu: "Seslenme edatı ile bir isimden meydana gelen kelime grubudur. Edat önce, isim sonra gelir. Eksiz birleşme olur: *A kardeşim!, Hey birader!, Yâ Rab!* gibi[84]." şeklinde açıklar.

Usta, ünlen grubu hakkında şu açıklamayı yapmıştır: "Ünlem grubunda yardımcı öge, başta bulunan ve ünlem ifade eden görevli bir sözdür. Görevli olduğu için dilbilgisi ile ilgili yayınlarda çoğunlukla *edat* tanımlamasıyla verilir. Ünlemden sonra gelen esas öge bir kelime olabileceği gibi, kelime grubu da olabilir.

Ünlem grubunu şöyle formülleştirebiliriz[85]:

ünlem	+	kelime - kelime grubu
yardımcı öge		esas öge

ünlem grubu

Ergin, ünlem grubu hakkında şöyle bir açıklama yapar: "Ünlem grubu bir seslenme edatı ile bir isim unsurundan meydana gelen kelime grubudur. Seslenme edatı önce, isim sonra gelir. Eksiz bir birleşme olur. Edat tek kelime halinde, isim unsuru ise bir isim veya isim yerine geçen bir kelime grubu halinde bulunur: *a beyim, be birader, ey arkadaş, ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker* gibi[86]."

ey rūzgār	(56b-1821/317)
eyā cānum u baġrumuñ pāresi	(14b-555/231)
eyā daʿvī iden	(4a-84/200)
eyā ḫātimüʿl-enbiyā	(5b-128/203)
eyā niġār	(45a-1519/296)
eyā pür-hüner	(14b-632/235)
hāy benem şāh-ı Çīn'üñ ḳızı	(102a-3111/406)
hey ne söylersin	(54a-1754/312)
hey zīnhār	(50b-1663/306)
i şāh	(14b-571/232)

[84] Çatıkkaş, a.g.e., s. 137.
[85] Usta, a.g.e., ss. 68-71.
[86] Ergin, a.g.e., s. 390.

i yār	(57a-1840/319)
iy ʿaceb	(14b-507/228)
iy ata	(14b-560/231)
iy atam anam	(19b-797/247)
iy baḫtiyār	(33a-1163/272)
iy belā ṭartıcı	(117a-3565/437)
iy benüm işümüñ çāresi	
gözüm nūrı vü baġrumuñ pāresi	(59a-1885/322)
iy benüm	
yārum u cihānda varum u cānum	(63b-2007/330)
iy bilgülü	(40a-1377/286)
iy bilisüz	(25a-948/257)
iy cānum	(16b-707/240)
iy cānum cānı iki gözüm	(64a-2032/332)
iy cānumuñ cānı	(14b-539/230)
iy ciger-gūşem	(14b-537/229)
iy çok hüner maʿdeni	(14b-603/234)
iy derdüme dermān olan	(46a-1548/298)
iy devlet issi yigit	(51a-1675/307)
iy erün bilgesi	(42b-1453/292)
iy göñlüm alan ʿālem	(50a-1645/305)
iy gözlerümüñ çerāġı oġul	(18a-739/243)
iy hezārān şabāş	(50a-1650/306)
iy ḥulḳlu şehriyār	(29b-1059/265)
iy ḫūr-i cinānum	(46a-1551/299)
iy ḫuẕāvend-i tāc u serīr	(14b-590/233)
iy ḫuẕāvendigār	(15a-655/237)
iy kāşki olmayadum	(63b-2013/330)
iy kiçi vü ulu	(14b-434/223)
iy kişi	(41a-1404/288)
iy luṭfı (vü) ḫulḳı çok pādişāh	(35b-1250/278)
iy māh-rū	(64b-2043/332)
iy mihri çoḳ	(34a-1199/274)

iy mihri çoḳ şāh atam (16a-687/239)
iy mihr-i pāk (40b-1400/288)
iy nām-dār (31a-1105/268)
iy nāmdār-ı cihān (25a-938/256)
iy nice çāre sen (15a-682/239)
iy nice şāra sen (15a-682/239)
iy niçe baş yitirür (41a-1413/289)
iy nīk-nām (39a-1349/285)
iy oġul (14b-441/223)
iy pādişāh (17b-733/242)
İy pādişāh-ı ʿaẓīm ü kerīm
ʿālīm ü ḥakīm ü ḥakīm ü raḥīm (14b-449/224)
iy pādişāh-ı cihān (17a-722/242)
iy pādişāh-ı Yemen (34b-1212/275)
iy paşam (54a-1752/312)
iy pür-hüner (14b-648/236)
iy rūḥ-i revānum (46a-1548/298)
iy ṣanem (60a-1910/323)
iy sere (66a-2081/335)
iy ser-firāz (51b-1689/308)
iy server-i nām-dār (56a-1812/317)
iy serv-i revānum (46a-1548/298)
iy Süheyl (45a-1517/296)
iy şabāş (51a-1685/308)
iy şāh-ı Çīn (73a-2278/348)
iy şāh-zād (42b-1451/292)
iy şehriyār (15a-666/238)
iy uṣlu kişi (14a-421/222)
iy vāy veyl (68a-2141/339)
iy yigit (72a-2245/346)
vay aña (9b-272/212)
veh nidem (7a-160/205)
ya ḫoẕ (14b-544/230)

yā nidesin (64a-2023/331)

2. 7. EDAT GRUBU

Karahan, edat grubu başlığı altında incelediği konuyu şöyle alır: "Bir isim unsuru ile çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta isim unsuru başta, çekim edatı (ile, için, kadar, göre, diye, rağmen, karşı, doğru, gibi, dolayı, vb.) sonda bulunur. Bu grupta birleşme, isim unsurunun ve edatın türüne göre ekli veya eksiz olur. Edat grubunda, isim unsuru kelime grubu olabilir. Bu grupta birden fazla isim unsuru bulunabilir: *insan gibi, yaşamak için, bozulup dağılmak* üzere gibi[87].

Delice, *edat öbekleri* genel başlığı altında incelediği konuyu *çekim edatı öbeği* alt başlığında şöyle açıklar: " Bir isim unsuru ile bir çekim edatından kurulan kelime öbeğidir. Bu öbekte isim unsuru başta; edatın türüne göre ekli veya eksiz olan çekim edatı (ile, için, kadar, göre, diye, rağmen vb.) sonda bulunur: Duvara *çarptığı gibi* yuvarlandı. Kanın *su gibi* aktı. Bu iş *kıyamete dek* sürer...[88]

Necmettin Hacıeminoğlu, Türk Dilinde Edatlar adlı çalışmasında *çekim edatları* başlığı altında şu açıklamayı yapmıştır: "İsimlerden sonra gelerek, bağlı olduğu isimle cümlenin diğer unsurları arasında zaman, mekân, cihet, tarz, benzerlik, başkalık vb. gibi bakımlardan çeşitli ilgiler kuran kelimelere çekim edatı diyoruz." Hacıeminoğlu, mana bakımından çekim edatlarını yedi gruba ayırır[89]:

1. Başkalık, farklılık ifade edenler
2. Benzerlik ve miktar ifade edenler
3. Mekân ve zaman ifade edenler
4. Cihet bildirenler
5. Sebep ve gaye bildirenler
6. Tarz ve mukayese bildirenler

---

[87] Karahan, a.g.e., ss. 28-29.
[88] Delice, a.g.e., s. 43.
[89] Necmettin Hacıeminoğlu. (1971). Türk Dilinde Edatlar. MEB Yay., İstanbul, 1971, ss. 1-3.

7. Beraberlik ve vasıta bildirenler.

Usta: "Edatların kelimelerle oluşturduğu birliğe *edat grubu* adı verilir. Anlamlı kelimelerle edatlar arasındaki bağlantı, anlatılmak istenen konuya uygun olarak ekli ya da eksiz kurulur: *dev gibi (adam), gün gibi (açık), çocuk kadar (sevimli)...* Bu temel özellikleri taşıyan edatlar, cümlede çok çeşitli görevlerde kullanılabilen kelime grupları kurarlar. Edat grubu adı verilen bu kelime gruplarında anlamlı kelime başta, görevli kelime (edat) sonda bulunur. Buna göre grubunun kuruluş formülü şu şekilde çıkarabilir[90]:

a. kelime – kelime grubu (ø) → edat
esas öge yardımcı öge
edat grubu

b. kelime – kelime grubu (-çekim eki) → edat
esas öge yardımcı öge
edat grubu

ādem daḫı	(11a-327/216)
ademilıġile	(55b-1796/315)
adıyile şarḳ u ġarp	(5a-113/202)
ʿaḳl ile	(16b-701/240)
āl ile	(14b-581/232)
ʿālem içre	(27a-1001/261)
alnı üzre	(49b-1632/304)
aña daḫı	(15a-680/239)
aña dek	(18b-762/244)
aña ḳarşu	(14b-556/231)
anamı daḫı	(65a-2048/333)
añdan berü	(42a-1437/291)
añdan girü	(43a-1468/293)
andan öñ	(16a-217/209)
andan yaña	(4a-78/200)
anı daḫı	(55b-1791/315)

[90] Usta, a.g.e., s. 86.

anı görmez bigi	(48b-1613/303)
anı saḫlamaḳda bile	(9b-262/212)
anuñ adliyile	(13a-380/220)
anuñ bigi	(7a-168/206)
anuñ emriyile	(4a-79/200)
anuñ gibi	(37a-1295/281)
anuñ içün	(5a-115/202)
anuñ ile	(14b-426/222)
anuñ rızḳıyile	(3a-43/197)
anuñçün	(5b-123/203)
anuñla	(14a-409/221)
arada anı Ḥaḳ bilür daḫı ol	(6a-140/204)
aḳça vü altun ile	(16a-685/239)
āvāz ile	(34b-1221/276)
ayaġa degin	(7b-201/208)
ayaġı çü	(55b-1792/315)
ayruḳ daḫı	(42a-1434/290)
baltayile	(61b-1956/326)
baḫt ile	(39a-1350/285)
başı üzre	(6a-143/204)
bayaġı bigi	(59a-1891/322)
begini ḳonuḫlaya ilin bile	(26b-985/260)
ben daḫı	(18a-748/243)
ben ü sen daḫı	(61b-1955/326)
bendin yaña	(55a-1779/314)
beni daḫı	(34b-1209/275)
benüm bigi	(41b-1423/290)
benüm dilegüm ile	(38a-1324/283)
benüm gibi	(14b-574/232)
benüm içün	(52a-1697/309)
benüm ile	(59b-1908/323)
benüm ḥālümi daḫı	(59a-1886/322)
beyt içre	(43a-1474/293)

bilüyile	(18b-753/244)
bī-ḫoẕ yine	(45a-1520/296)
bir daḫı	(40b-1392/288)
bir görmek ile	(15a-670/238)
bir gül bigi	(46b-1565/300)
bir iki daḫı	(24b-925/255)
bir işitmek ile	(32a-1133/270)
bir kez	(34b-1213/275)
bir kezin	(43a-1462/292)
bir kimse ile	(50a-1646/305)
bir ḳapuya daḫı	(14b-482/226)
bir ḳıl ile	(54b-1763/313)
biri bigi	(14a-413/222)
biri biriyle	(63b-2003/330)
biz için	(27b-1016/262)
bizim içün	(15a-654/237)
bizim ile	(25b-958/258)
bizimçün	(31b-1130/269)
bizüm ile	(25a-950/257)
bizüm ile olmaġiçün	(25b-958/258)
bizümle	(23b-904/254)
boyun bigi	(53b-1744/312)
bu āh ile	(35a-1226/276)
bu araya dek	(31b-1128/269)
bu fikrile	(14b-599/233)
bu genc ü bu cārī vü bu māl ile	(14b-581/232)
bu kez	(23a-878/252)
bu mevzūn göynüklü āvāz ile	(34a-1191/274)
bu nāḳş ile	(60b-1937/325)
bu od ile	(49b-1642/305)
bu ẕevḳ ile	(21b-845/250)
bu resm ile	(43b-1488/294)
bu söz ü bu sāz ile	(34a-1191/274)

bu ḳadar	(35b-1240/277)
bu ḳamusile	(13a-389/220)
bu yay ile	(34a-1199/274)
buġur daḫı	(16a-692/240)
bugün daḫı	(41b-1427/290)
bular daḫı	(23b-903/254)
buña degin	(41b-1417/289)
buña dek	(26b-987/260)
bunuñ bigi	(48a-1593/301)
bunuñ gibi	(45a-1515/296)
bunuñ içün	(14b-544/230)
bunuñçün	(38a-1313/282)
bülbül bigi	(46b-1565/300)
cehl ile	(7b-198/208)
cihān için	(14b-570/231)
cihān yine	(65b-2075/334)
cihānda daḫı	(10a-289/214)
çeriyile	(16b-694/240)
çevre yaña	(25b-962/258)
Çīn şārına degin	(52a-1693/308)
deñiz üzre	(1b-7/195)
derd ile	(34a-1191/274)
dilek ile	(18b-762/244)
dini daḫı	(9a-241/210)
dostlar ile	(10a-290/214)
döşegine dek	(47b-1574/300)
dükelinden ileri	(21a-824/249)
dün giceye dek	(40a-1378/287)
düş bigi	(54b-1764/313)
ecel çün	(44a-1493/295)
edeb beklemekde bile	(65a-2061/334)
ʿışḳ ile	(17b-734/242)
ʿışḳ odu ile	(14b-538/230)

ʿışḳıçün (35a-1222/276)
ʿilm ile (7b-198/208)
ʿizzetle (27a-1009/261)
elif bigi (9b-278/213)
elimde daḫı (7a-169/206)
elüm ile (19a-775/245)
elümden daḫı (52b-1708/309)
emriyile ṣulḥ u ḥarb (5a-113/202)
eyle gerek (59b-1891/322)
eylük ile (9a-249/211)
ġariblıġile (16b-699/240)
gehī gücile vü gehī āl ile (14b-581/232)
gelenlere ḳarşu (26a-967/258)
gelincük bigi (8a-189/207)
giceye degin (24a-915/255)
giceye dek (14b-612/234)
göñül gözyile (3b-70/199)
gözden öñdin (32a-1134/270)
göze göz göre (5b-120/202)
güc ile (14b-581/232)
gücüm yitdügi deñlü (19b-783/246)
gül bigi (35b-1238/277)
gül üzre (43a-1460/292)
gülef gibi (53a-1721/310)
gün ile (16a-685/239)
gündüz ile (2b-32/197)
güneş bigi (49a-1623/304)
güneş daḫı (21b-840/250)
güneş nār ile (48b-1607/302)
günün ile (34b-1215/275)
ḫalḳ içün (9a-255/211)
ḫarām etmek ile (9b-270/212)
ḥarīr üzre (14b-623/235)

ḥasret ile	(48b-1605/302)
hās kişiyi bile	(24b-925/255)
ḥavż üzre	(14b-514/228)
hengām ile	(11a-328/216)
her ḳavm ile	(11b-336/217)
ḫōnı düzmek için	(32b-1147/271)
ḫoş āvāz ile	(55b-1800/316)
ḫūb āvāz ile	(34b-1221/276)
ḫumār ile	(48b-1609/303)
hükmünde daḫı	(4b-93/201)
ılduz ile	(2b-32/197)
ılı söz ile	(8b-232/210)
içmedin daḫı	(33b-1181/273)
iʿzāz ile	(17b-724/242)
iki kişi çün	(63a-2001/330)
iki ḳaşı daḫı	(13b-405/221)
ili beklemek içün	(24b-935/256)
ilmiyile	(3a-53/198)
ilünden yaña	(64a-2017/331)
inden girü	(48a-1586/301)
intiẓār ile	(44b-1495/295)
irteye dek	(40a-1372/286)
iş bu ḳadar	(9b-263/212)
işbu deñlü	(25a-942/257)
işbu ḳadar	(9b-286/213)
işbunı çün	(52a-1702/309)
işi üzre	(1b-1/195)
işin düzmek içün	(49b-1631/304)
ḳahil fesād içre	(7a-164/205)
ḳamu pādişāhlar ile	(21a-823/248)
ḳan yaş ile	(14b-638/236)
ḳara dün için	(3a-48/197)
ḳaranulıgile	(8a-185/207)

ḳaravaş bile	(42a-1439/291)
ḳarınca ne var oldugiçün uşaḳ	(4a-81/200)
ḳavmi daḫı	(29a-1055/264)
ḳaya üzre	(3a-48/198)
ḳayġuyile	(16a-687/239)
ḳayġun ile	(64a-2024/331)
kendü adıyla	(5a-110/202)
kendü elünle	(14b-557/231)
kendü lafẓıyile	(14b-630/235)
kendüden soñra	(6a-145/204)
key ad ile	(16b-695/240)
key od ile	(16a-222/209)
key ẕevḳ ile	(55a-1773/314)
kimesneyle	(9b-262/212)
kimüñ ile	(18b-766/244)
ḳopuz bigi	(56a-1807/316)
ḳopuzı ile	(37a-1293/281)
kömür bigi	(64a-2024/331)
ḳuş bigi	(54b-1764/313)
ḳuzı deyin	(53a-1726/311)
luṭf ile	(26b-989/260)
lülüfer bigi	(42b-1446/291)
melik-zāde daḫı	(42a-1441/291)
murād ile	(16b-695/240)
mülāzım ṣaḥābī daḫı	(6b-155/205)
mūm bigi	(61a-1947/326)
namāz üzre	(7a-164/205)
naḳḳāş ile	(14b-651/237)
nāz ile	(17b-724/242)
ne ṣormaḫ gerek	(59a-1879/321)
ne gönül ile	(43b-1480/294)
neseneyiçün	(42a-1434/290)
Nev-bahār ile	(65b-2073/334)

neyiçün	(60a-1913/323)
niçeye degin	(59a-1883/322)
niyaz ile	(14b-449/224)
nūr ile	(32a-1142/270)
oġul çün	(13a-391/220)
ol ay ile	(58a-1866/320)
ol daḫı	(33b-1189/273)
ol ʿışḳ ile	(40b-1395/288)
ol sāz ile	(55b-1800/316)
ol yazuyile	(14b-626/235)
olduġıyile	(62b-1981/328)
on iki eyü tāzī atlar daḫı	(30a-1078/266)
on on biş daḫı	(30a-1077/266)
onuñ bigi	(27a-1005/261)
onuñ için	(14b-605/234)
onuñ ile	(26b-981/259)
onuñçün	(61a-1946/326)
otuz bedre altun daḫı	(30a-1076/266)
ögüt bigi	(60b-1934/325)
ögütlemek için	(34a-1196/274)
öksüz bigi	(50b-1662/306)
ölümünden öñdin	(9b-280/213)
öyleye degin	(44b-1507/295)
perī bigi	(43b-1478/294)
resm urmaġiçün	(14b-620/235)
ṣabr ile	(47b-1579/301)
ṣabāḥa degin	(60a-1922/324)
saġlıġile	(26b-988/260)
sañа ḳarşu	(48a-1592/301)
sarāydan yaña	(24a-919/255)
segirdim ile	(24a-916/255)
sen daḫı	(16a-214/209)
senden öñ	(16a-217/209)

senüñ bigi (24b-930/256)
senüñ içün (59b-1905/323)
senüñ ile (20a-811/248)
senüñçün (18a-745/243)
seyl gibi (40b-1399/288)
sınamaġiçin (50a-1643/305)
Sikender gibi (26b-982/259)
sillen bigi (48b-1608/302)
sinün ile (34b-1218/276)
sizüñ içün (33a-1171/272)
sögüt bigi (60b-1934/325)
su bigi (43a-1464/292)
su içre (42b-1446/291)
ṣunʿı bigi (1b-9/195)
Sühely'e degin (37b-1301/281)
Süheyl ile (21b-837/249)
Süheyl'e degin (26a-970/258)
Süheyl'e varur ḳarşu (39a-1352/285)
Süheyl'ün daḫı bu yaña aḥvāli (40b-1397/288)
Süheyl-i Yemen daḫı (38a-1317/282)
şāha ḳarşu (37b-1302/281)
şāra degin (30a-1087/266)
şehe ḳarşu (30b-1100/267)
şol ḳadar (63a-1992/329)
şu bedr ay bigi (14b-564/231)
şu bigi (39b-1363/286)
şu denlü (32b-1151/271)
şu gül bigi (35a-1235/277)
şunuñ bigi (42b-1455/292)
taʿcīl ile (42a-1439/291)
Taṅ͡ğrı ḥaḳıçün (65a-2049/333)
tamāmet gelenler ile (32b-1147/270)
ṭamun daḫı (53b-1744/312)

taña degin	(45b-1537/298)
taña dek	(40a-1374/286)
ṭaña degin	(60b-1936/325)
tañla	(24a-910/254)
taḫt ile	(39a-1350/285)
taḫt üzre	(14b-503/227)
ṭapuñ ile	(49a-1618/303)
tapuñla bile	(52a-1701/309)
ṭapusında bile	(6b-156/205)
ṭaşuñ bigi	(9b-269/212)
ṭatlu dil ile	(14b-528/229)
tāvus bigi	(43b-1483/294)
tezvīr ile	(9b-272/212)
ṭoġmaġiçün	(55a-1782/314)
ṭon ile	(8a-190/207)
ucile	(55b-1796/315)
uçmaġile	(14b-487/226)
uçuḫlu bigi	(42a-1444/291)
ulaşmamış iken daḫı	(2a-18/196)
ulu söz ile	(8b-232/210)
üstin yaña	(14b-483/226)
varmaġiçün Çīn'e	(16b-693/240)
vezīr daḫı	(37a-1285/280)
virmek ile	(20a-811/248)
yañılmamaġiçün	(12b-368/219)
yār içün	(63b-2002/330)
yazı bigi	(4a-78/200)
yeşil ḳızıl u aġile	(14b-487/226)
yigenümi daḫı	(11b-345/217)
yile daḫı	(4a-76/200)
yiñi ay bigi	(40a-1379/287)
yiniyile	(14b-566/231)
yörenür bigi	(50b-1659/306)

Yusuf’dan daḫı	(5a-105/201)
yün bigi	(1b-5/195)
yüz nāz ile	(50b-1670/307)
zamān ile	(14a-408/221)
ẕerre bigi	(43b-1476/293)

2. 8. UNVAN GRUBU

Ergin: "Unvan grubu bir şahıs ismiyle bir unvan veya akrabalık isminden meydana gelen kelime grubudur. Şahıs ismi önce, unvan veya akrabalık ismi sonra gelir. Her iki unsur da hiçbir ek almaz. Doğrudan doğruya yan yana getirilirler: *Ahmet Bey, Hasan Efendi, Nihat Üsteğmen, Babür Şah, Oğuz Kağan...*"[91].

Yunus Mehmedli, *Eski Türkçede Şahıs Adları ve Unvanları* başlıklı yazısında unvanları şu şekilde açıklamıştır: "Unvan, lâkap bildiren kelimeler esasında yarananlar, yahut başka kelimelerden türeyen şahıs adlarıyla unvan bildiren sözlerin birleşmesinden meydana gelirler. Türk halklarında, hususiyetle eski Türklerde kullanılan şahıs adlarının oluşturulmasında unvan ve lâkap bildiren kelimelerin çok büyük rolü vardır: *Bilge Kağan, Köl Tigin...*[92]

Banguoğlu, *san öbekleri* başlığı adı altında incelediği konuyu şu şekilde açıklamıştır: "...san anlatan adların kişi adlarına yanaşmasıyla meydana gelen yanaşma takımları çok kullanılır. Bunlara san öbekleri adını veririz... San olan ad genel bir nezaket adı olur, yahut kişinin ailedeki ve topluluktaki onurunu gösteren akrabalık, meslek ve rütbe adlarından olabilir: *Nesrin Abla, Yaşar Amca, Hayriye Yenge...*[93]

Usta: "Türkçenin yapısı gereğince isim veya sıfat türüne giren kelimeler unvan olarak kullanılabilirler. Bununla birlikte Türkçede unvanların yeter derecede kullanıldığı ve çeşitli şekillerde derecelemeye müsait olduğu söylenemez. Bu olumsuzlukla sıkı bağlantılı olarak Türkçede unvan grupları da diğer kelime grupları ile karşılaştırıldığında çok işlek ve derecelemeye müsait değillerdir. Bunun belki de bir sebebi, unvan grubu yerine çoğunlukla sıfat tamlamalarının kullanılabilmesidir. Bir başka sebep de unvan grubunun kuruluşunun Türkçedeki öge sıralamasına ters olmasına

---

[91] Ergin, a.g.e., s. 389.
[92] Yunus Mehmedli. (1994) "Eski Türkçede Şahıs Adları Ve Unvanları." TDAY-Belleten, 633: 95-110.
[93] Banguoğlu, a.g.e., ss. 513-515.

karşın sıfat tamlamasının bu sıralamaya (niteleyen önce, nitelenen sonra) uygun olmasıdır.

Türkçede unvan gruplarının tespitinde basit olarak şu yol izlenir: Unvan, nitelediği özel addan önce geliyorsa sıfat tamlamasıdır; özel addan sonra geliyorsa unvan grubudur. Örnek:

sıfat tamlaması Doktor Ahmet, Bakkal Hasan, Albay Turgut
unvan grubu Mehmet Çavuş, Ayşe Kız, Ülkü Hanım

Unvan grubunda da yardımcı öge konumundaki özel ad başta, unvan sözü sonda bulunur. Bu ifademizi şöyle formülleştirebiliriz[94] :

özel ad → unvan
esas öge yardımcı öge
unvan grubu

Karahan: "Bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminden kurulan kelime grubudur." şeklinde tanımladığı grubu şu şekilde formülleştirmiştir:

Şahıs ismi + unvan veya akrabalık ismi = unvan grubu
Fevziye + Hanım = Fevziye Hanım

Karahan, unvan grubuna şu örnekleri vermiştir: *Çağrı Bey, Ülkü Hanım, Bilge Kağan, Osman Dayı...*[95]

Sıfat tamlamaları özel isim oluşturmaya müsait kelime öbeklerindendir. Bu nedenle özel isme eklenmiş sıfatlar özel isimle anlamca bütünleştiği zaman özel ismin bir parçası olur: *Prof. Dr. Zeynep Korkmaz; Hoca Nasreddin, Damat İbrahim* gibi.

Unvan öbeği, özel ismin sonuna unvan ve akrabalık isimlerinin getirilmesiyle kurulur: *Mehmet Efendi, Ayşe Teyze* gibi[96].

Çatıkkaş: "Bir şahıs ismiyle unvan veya akrabalık isimlerinden meydana gelen kelime grubudur. Bu grupta şahıs önce, unvan veya akrabalık ismi sonra gelir. Bu gurubun

[94] Usta, a.g.e., ss. 89-90.
[95] Karahan, a.g.e., ss. 31-32.
[96] Delice, a.g.e., ss. 28-30.

unsurları ek almaz. Unvan grubunu meydana getiren birinci isim unsuru birleşik isim veya kelime grubu da olabilir: *Ali Bey, Nimet Abla, Mustafa Kemal Paşa...*[97]

Bir şahıs ismi ile unvan akrabalık isminin ek almadan beraberce meydana getirdiği kelime grubudur. Şahıs ismi önce, unvan akrabalık ismi daha sonra gelir: *Veli Bey, Kazım Karabekir Paşa, Mehmet Efendi, Timurtaş Hoca...*[98]

Yaman: Herhangi bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminin bir araya getirilmesiyle oluşan gruba unvan grubu adı verilmektedir. Türkçenin en eski kelime gruplarından birisi olan unvan gruplarında şahıs isimleri başta, unvan akrabalık isimleri ise sonda bulunur. Unvan gruplarını şu şekilde formüle etmek mümkündür:

şahıs ismi + unvan veya akrabalık ismi = unvan grubu
Alparslan + Bey = Alparslan Bey

Unvan gruplarında iki unsur herhangi bir ek almadan birleşir. Şahıs isimleri birden fazla olabilir. Bu durumdaki isimler aynı zamanda bir birleşik isimdir[99]:

Yahya Kemal + Bey = unvan grubu
şahıs ismi + unvan
Yahya Kemal = birleşik isim

‘aleyhi’s-selām	(6b-154/205)
ʿAmr Ümeyye	(142a-4350/490)
ʿAmr u Zeyd	(169b-5177/546)
Aṣḥab-ı Keyf	(18a-5510/568)
Bū-bekr-i Rebābī	(142b-4369/491)
Çalap ḥażreti	(16a-213/209)
Ḥaḳ ḥażretin	(5b-120/202)
ḫātimü’l-enbiyā	(185b-5694/580)
Musa kelimu’llah	(5b-121/202)
Pārisī Türkī	(185b-5679/579)

[97] Çatıkkaş, a.g.e., s. 136.
[98] Karaörs, a.g.e., s. 20.
[99] Ertuğrul Yaman. (2000). Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesinin Sözdizimi Bakımından Karşılaştırılması. TDK, Ankara, s. 125.

Yemen şāhı (21a-819/248)

2. 9. BİRLEŞİK FİİL GRUBU

Ediskun: "Birleşik fiiller, iki ya da daha çok kelimenin birleşip kaynaşmasından oluşan yeni anlamdaki fiillerdir: *gel-i-ver, gelmez ol-, gel-ivermiş ol-, his(s)-edebil-, gelecek ol-, göz at-, hasta düş-*...gibi." dedikten sonra birleşik fiilleri dört öbeğe ayırmıştır: "Birinci öbek: İki ya da daha çok fiilden oluşmuş birleşik fiiller. İkinci öbek: Bir ortaç ile *ol-* yardımcı fiilinden oluşmuş birleşik fiiller. Üçüncü öbek: İsim kök ya da gövdesinden bir kelime ile *et-, eyle-, kıl-, buyur-, ol-* yardımcı fiillerinden biriyle oluşmuş birleşik fiiller. Dördüncü öbek: Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller."[100].

Karaörs: "Bir ismin veya bir fiil şeklinin yardımcı fiille meydana getirdiği kelime grubudur. Yardımcı fiil sonra gelir. İki çeşittir:

a) İsimle yapılan birleşik fiil şekilleri: *et-, ol-, eyle-, bulun-, yap-*, yardımcı fiilleri isimlerle beraber birleşik fiil yaparlar: *tesadüf et-, zannet-, gürültü yap-, almış ol-, söylemiş bulun-...*

b)Fiille yapılan birleşik fiil şekilleri: Bir fiilin, vokal zarf-fiil ekini veya *-ıp, -ip, -up, -üp* zarf-fiil ekini alarak bir yardımcı fiille beraber meydana getirdiği birleşik fiil şeklidir. *bil-, ver-, gel-, gör-, dur-, kal-, yaz-, koy-* fiilleri, yardımcı fiil olarak fiillerle birleşik fiil yaparlar: *koşa bil-, geli ver-, yapa dur, baka kal-, gezip dur-...*[101]

Atabay vd. birleşik eylemleri üçe ayırmış ve şu açıklamayı yapmışlardır: "Birincisi, yardımcı eylemle kurulan birleşik eylemlerdir ve dilimizde en çok kullanılanlardır: *tahrip etmek, hissetmek, niyaz etmek, empoze etmek* gibi. İkincisi, Türkçede *-i* ve *-e*'li ulaçlarla *vermek, bilmek, durmak, kalmak, yazmak* eylemlerinin birleşmesiyle oluşan ve tümünü *ulaçlı birleşik eylemler* adı altında topladığınız *yeterlilik* (söyleyebilmek), *tezlik*

[100] Ediskun, a.g.e., s. 228.
[101] Karaörs, a.e.g., ss. 18-20.

(söyleyivermek), *sürerlilik* (gidedurmak) ve *yakınlık* (düşeyazmak) eylemleri de başka bir birleşik eylem öbeğini içerirler.

Ad ya da ad soylu bir sözcükle bir eylemin birleşik eylem oluşturduğu da olur. Kimi kez bunlar deyim gibi kullanılırlar: *göz etmek, yüz bulmak, el etmek, göze girmek, başa çıkmak, dile düşmek* gibi."[102].

Ergin, birleşik fiili şu şekilde tanımlamıştır: "Birleşik fiil bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiil şeklinin meydana getirdiği kelime grubudur. İsim veya fiil unsuru önce, yardımcı fiil sonra getirilir. Yardımcı fiilin başına getirilen unsurun isim veya fiil olmasına göre fiiller ikiye ayrılır. Bu iki çeşit birleşik fiilin yardımcı fiilleri de ayrıdır: *gitmiş ol-, müteessir bulun-, rica et-, gide dur-, otura koy-, düşmeyi gör-...*[103]

Delice, birleşik fiilleri *fiil öbeği* başlığı altında incelemiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Osmanlıcada *fi'l-i mürekkeb* diye adlandırılan, bir yardımcı fiil veya yardımcı fiil gibi kullanılan öz anlamından boşanmış bir fiilin bir isme, isim öbeğine veya bir fiil şekline eklenmesiyle meydana gelen kelime birleşimidir: *adam etmek, reddetmek, hesap eylemek; gelivermek, düşeyazmak, bakadurmak, küplere binmek, öne çıkmak* gibi."[104].

Karahan: "Bir hareketi karşılamak üzere bir arada bulunan kelimeler topluluğudur. Türkçede üç tip birleşik fiil vardır: 1. Bir isim unsuru ile bir yardımcı fiilden kurulan birleşik fiiller. 2. Bir fiil unsuru ile bir yardımcı fiilden kurulan birleşik fiiller. 3. Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller." demiş ve şu örnekleri vermiştir: *duymaz ol-, karar kıl-, devam et-, sağlanabilecekti, oluvermiş, kalakaldı, akar gider, kol gezmek, gönül vermek...*[105].

Usta, birleşik fiil grubunu şu şekilde formülleştirmiştir[106]:

a. <u>isim soylu kelime</u> → <u>yardımcı fiil</u>
<u>esas öge</u> <u>yardımcı öge</u>

birleşik fiil grubu

[102] Atabay vd., a.g.e., s. 184.
[103] Ergin, a.g.e., ss. 386-389.
[104] Delice, a.g.e., s. 24.
[105] Karahan, a.g.e., ss. 36-39.
[106] Usta, a.g.e., s. 92.

b. fiil (+ zarf-fiil eki) → yardımcı fiil
esas öge yardımcı öge

birleşik fiil grubu

aç ola	(57a-1834/318)
ʿādet idinmegil	(10b-316/215)
ādet olmış	(6b-147/204)
ʿādeti eyledi	(36b-1271/279)
ʿah eyle	(64a-2021/331)
ʿahd eylemişsin	(29b-1070/265)
ʿahd ider	(26b-984/259)
ʿahd it	(29b-1061/265)
aglamaġ oldı	(37a-1294/281)
āh eyle	(64b-2035/332)
āh itdi	(14b-519/228)
āh u zārī ḳıla	(17a-711/241)
aldurmış ola göñül	(41b-1425/290)
alıvire	(147b-4521/501)
alu ḳala	(8b-231/210)
ʿām olur	(29a-1049/264)
añā ḳār it	(50a-1652/306)
and iç	(37b-1310/282)
and iç	(65a-2051/333)
añlar ola	(38a-1318/282)
anlayugör	(52b-1708/309)
añmış ola	(41b-1419/289)
ʿārı ḳodı	(32a-1135/270)
arı ola	(9a-246/211)
ārzū itmeye	(17b-729/242)
ārzū ḳıluram	(16a-692/240)
ārzūyı eyleme	(16b-696/240)
ʿāşıḳ ol	(46a-1538/298)
āşikāre ḳıl	(14b-592/233)
ata bilesin	(29a-1054/264)

aḳar ola	(53a-1731/311)
ʿavānlıḳ ol	(9a-251/211)
āvāre olasın	(16b-703/240)
ʿayān eyledi	(52b-1713/310)
ʿayb olmaya	(56a-1807/316)
ayrulıġ itmegil	(17a-708/241)
az ola	(14b-466/225)
āzād idem	(37a-1290/280)
āzād ol	(19a-771/245)
āzād ḳıl	(34b-1210/275)
āzād ṭut	(36a-1255/278)
ʿazm eyledi	(14b-464/225)
baġrumı ḳıldı baş	(18b-757/244)
baḫs eyledi	(4a-82/200)
baḥs idemezdi	(14a-409/221)
baḳa dura	(39a-1342/284)
baş olursa	(43b-1481/294)
baş ḳoyubanın	(27b-1010/261)
başarıbilür	(177b-5416/562)
başı oldı ḫoş	(37a-1291/280)
bıraġugör	(53a-1725/311)
bıraḳ ol	(9b-266/212)
bile ola	(14b-428/223)
biliş ola	(20a-811/248)
bilişe eylemeyen	(8a-181/207)
bilmiş ol	(42b-1456/292)
bilür kendüzini	(16a-207/208)
bilür ol ḫaber .	(15a-680/239)
bī-naẓīr oladı	(11b-347/217)
bir āh eyledün	(63b-2008/330)
bir olasın	(38a-1324/283)
bula derdine çāre	(17b-735/242)
bunuñ ġuṣṣasın yidügün	(35b-1246/277)

cān vir	(2a-20/196)
cāna ḳal	(10a-291/214)
cānuma ḳıymaġıl	(16b-704/240)
cāẕūluḳ mı ḳılursın	(14b-647/236)
cehd ider	(26b-984/259)
cem ʿeyle	(35a-1231/276)
cevāb eyle virdi	(45b-1534/297)
cezm eyledi	(14b-464/225)
cömerd ol	(22b-866/251)
çāre eyleyevüz	(61a-1953/326)
çāre hem sen ḳılasın	(53b-1747/312)
çāre ideyidün	(61a-1949/326)
çāre it	(60a-1925/324)
çāre olmaz	(14b-457/224)
çāre ḳıl	(24b-932/256)
daʿvī it	(4a-84/200)
derdime dermān ol	(46a-1548/298)
derdümi birini bin eyleme	(14b-560/231)
dere eyledi	(43a-1474/293)
dermān vir	(14b-643/236)
dermānını ol ḳılur	(2b-38/197)
destān itdiler	(14b-599/233)
dimiş ol	(5a-187/207)
dinç olasın	(16a-211/209)
diri ḳıldı	(15a-660/237)
diri ol	(7a-171/206)
dirig eylemedün	(59b-1907/323)
diş bilemek	(40a-1382/287)
dölenimezvenin	(46b-1553/299)
döyemezvenin	(59a-1881/321)
duā eyleyem	(29b-1066/265)
dua kıldı	(30b-1091/267)
duʿā it	(61b-1964/327)

duʿā vü ṣenā ḳıldılar (36b-1269/279)
dutıcı olur (8a-188/207)
dün ü gün oladuḫ (61a-1950/326)
düriş ola (14b-570/231)
dürişigör (11b-337/217)
dürüst olmadı (14b-621/235)
düzmege eyleye (11b-341/217)
ehl ola (9b-282/213)
eksüklü oldum (36a-1254/278)
elinden gelürin ide (17b-737/243)
elüm baġlu ḳul olam (46b-1552/299)
elümden benüm bu gelürdi (41b-1417/289)
emr eylerse (1b-5/195)
endāze ḳıl (11b-338/217)
endişe eyler (11a-325/216)
endişe it (27a-1000/261)
eser eylemiş (23a-884/253)
eser itmedi (19a-776/245)
esrük ol (32b-1158/271)
eydimezem (30a-1086/266)
eyle nūş (49a-1619/303)
eyle ḳabūl (63a-1990/329)
eyledi cāna eser (39b-1366/286)
eyledi dün ü gün (2a-18/196)
eyledi şikār (33b-1178/273)
eyledi yüregini figār (14b-572/232)
eylediler ḳamudan ulu (14b-609/234)
eyledüm çok ʿitāb (10a-301/214)
eyledüm zīr ü zeber (39b-1367/286)
eyleme kimse farḳ (9b-259/212)
eyleme lāġ (54a-1754/312)
eylemeye cūş (49b-1642/305)
eylemege kimse farḳ (9b-259/212)

eylemez gökde yindek ṭuraḫ	(60b-1938/325)
eylemişen ʿışḳuñ içün boş	(50a-1645/305)
eylemişler düzen	(2b-41/197)
eylemişven ḥelāl	(20a-812/248)
eyler delük	(43b-1484/294)
eyler fiġān	(22b-869/252)
eyler iş	(8b-227/210)
eyler nedim	(1b-4/195)
eyler özine çoḫ dürlü ġadr	(63b-2016/331)
eyler yaraḳ	(30a-1074/266)
eyler ziyān	(34a-1206/275)
eylerler idi dügün	(61a-1942/325)
eylerse ḫışm u küsü	(62b-1983/328)
eyleye ṣoḥbet	(58a-1866/320)
eyleye ʿışḳ esir	(63a-1989/329)
eyleye ḫarāb	(42a-1434/290)
eyleyesin ören	(56b-1825/318)
eylük it	(8b-227/210)
eylük itdünse	(8b-237/210)
eylük itse	(9a-249/211)
eylük kim itmek	(8b-225/209)
fāżıl ola	(63a-1990/329)
faḫr eylemek	(7b-194/207)
fāriġ ol	(52a-1698/309)
farḳ it	(7b-201/208)
ferāġat ol	(56b-1816/317)
ferāmūş ider	(33a-1174/272)
fermān ol	(2b-36/197)
ferş itdi	(6a-138/204)
feryād u āh eyledi	(14b-645/236)
fevt ola	(42b-1456/292)
fiġān eyledi	(40b-1399/288)
fidā ḳıl	(43b-1481/294)

fiġān itdi	(14b-645/236)
fikr eyledi	(25b-955/257)
fikr it	(14b-471/225)
firişte olasın	(14b-646/236)
ġafil ola	(25a-937/256)
ġalib oldı	(33b-1182/273)
ġarib ola	(41b-1422/290)
ġarib ola	(41b-1422/290)
ġarḳ ider	(34a-1195/274)
ġarḳ ola	(6b-159/205)
gider yaraġunuzı ḳılayım	(19b-786/246)
girçek olursa	(31b-1131/269)
gizleyübilesin	(34a-1193/274)
göñli ola	(14b-634/236)
göñlini eyleye	(14b-510/228)
göñlini viredi	(46b-1560/299)
göñlüm ol	(50a-1645/305)
göñlün olıbile şād	(48a-1587/301)
göñlüñi aldı	(23a-889/253)
göñül ḳapucı eyle	(43a-1465/293)
gönül virmedi	(14b-545/230)
görebileydük	(40b-1392/288)
görürsen revā	(41a-1404/288)
gözi ola yaş	(50a-1644/305)
gözikmez olur	(22a-850/250)
gül ü lāle-zār eyleye	(14b-606/234)
gün ola	(54b-1758/313)
ḫaber eyledi	(21a-818/248)
ḫaber ḳıla	(28a-1028/262)
ḫaber viresin	(26b-988/260)
ḫalḳ ile ḫulḳ it	(8a-178/206)
ḫāṣıl ol	(40a-1383/286)
ḫarc eyledi	(43a-1474/293)

ḥarf u ṣavt olmaya (59b-1901/323)
ḥarīf ol (49a-1615/303)
ḫat eylediler (30b-1102/268)
ḫayr eyle (9b-256/211)
ḫayr it (9a-254/211)
ḥayrān ḳal (2b-36/197)
ḥāżır eyle (55b-1789/315)
ḥelāl idinüz (20a-800/247)
ḥelāl itmişem ḳanumı (65a-2056/333)
helāk itmeye (10a-295/214)
helāk olasın (19a-769/245)
ḫod ola (35a-1228/276)
ḫōn eyledi (31a-1115/268)
ḫoş ola (15a-658/237)
ḫoş temāşā ḳıluñ (34b-1209/275)
ıraḳ olur (20a-801/247)
ʿışḳ u yigitlik ü süci ola (33b-1190/274)
ʿışḳ ḳılmış (40b-1394/288)
icāzet ol (26a-973/259)
icāzet vire (16a-684/239)
içdi and (58a-1870/321)
içürimedük (33a-1164/272)
ide intiẓār (53a-1731/311)
ide şābāş u ça (12b-365/218)
idebilseydüm (35a-1228/276)
idegör (48a-1594/302)
idem göñli ḳuşını ṣayd (10a-288/213)
idem kendüzümi tebāh (14b-571/232)
ider naẓar (49b-1636/304)
iderdi biliş (13a-384/220)
iderdi hurūş (30a-1073/266)
iderse oġulluġa seni ḳabūl (18a-746/243)
iderver firāḳuñ aġusını nūş (23a-880/252)

ideven nūş	(49b-1641/305)
ideydi eser	(15a-680/239)
idilmezdi farḳ	(42b-1446/291)
idinürven ḫarīf	(9b-287/213)
idiser bana meded	(49a-1628/304)
idiser sırrı fāş	(12a-352/218)
iki yardum ḳılı	(54b-1767/313)
ilāhī olıcaḳ	(63a-1987/329)
iltifāt hīç ḳılmaz	(40b-1390/287)
ʿināyet çü ʻām eyledi	(2a-22/196)
ʿināyet ḳılarsa	(12b-376/219)
in cin oldı	(53a-1728/311)
incü ola	(45a-1516/296)
irte ol	(57b-1848/319)
iş it	(50a-1656/306)
itdi eser	(18a-738/243)
itdi heves	(17a-719/241)
itdi ḳarar	(52b-1714/310)
itdi meyl	(41b-1431/290)
itdi nūş	(34b-1219/276)
itdükse cehd	(33a-1164/272)
itdüm ḥelāl	(14b-539/230)
itdüm ḳabūl	(59b-1905/323)
itdüm tamām	(39a-1349/285)
itdüm yavuz	(42b-1455/292)
itgil ḳabūl	(27a-1008/261)
itgil ḳıyās	(59a-1886/322)
itme farḳ	(54b-1757/313)
itmedi hiç meyl	(50b-1665/307)
itmegil girde piç	(65a-2050/333)
itmeyem aña meyl	(45b-1534/297)
itmez eser	(18b-767/245)
itmez idi ḳabūl	(59a-1893/322)

itmiş idi zār zār (45b-1536/298)
iveceklik it (47b-1579/301)
ivmeyi gör (43a-1463/292)
kābūl it (53b-1741/312)
ḳabūl ḳılasın (29a-1054/264)
ḳaçagör (10b-310/215)
ḳadem-rence ḳıl (27b-1012/261)
kāhillik it (44b-1494/295)
kāhillik itmiş olam (44b-1494/295)
ḳahr eyledi (4a-80/200)
ḳaldı ḥayrān (14b-590/233)
ḳanāʿat ḳılup (10a-295/214)
ḳarar eyle (62b-1982/328)
karār itdiler (25b-961/258)
ḳaresin ḳıluram (51b-1690/308)
kaṣd idersem (14b-545/230)
ḳaṣd eyledün cānuma (56b-1821/317)
ḳatı günāh eyledün (63b-2008/330)
ḳat it (50a-1652/306)
ḳavl itdüñüz (30b-1094/267)
ḳayim olġıl (63a-1995/329)
ḳāżī ola (65b-2068/334)
keleci ide (50b-1664/306)
kemend eyle (53b-1748/312)
kerem it (16a-222/209)
key şūm olur (54b-1760/313)
ḳıl beni ser-ḫoş (49b-1641/305)
ḳıla çāre ol (14b-642/236)
ḳılam ṭatlu cānumı aña fidā (31b-1132/269)
ḳılar idi bir demde biñ dürlü nāz (55a-1781/314)
ḳılarlardı māt (27a-996/260)
ḳılasun iy nice çāre sen (15a-682/239)
ḳılavuz ḫarāb (38a-1322/283)

ḳulavuz ḳolay olıcaḳ	(61b-1960/327)
ḳıldı ʿahd	(33a-1164/272)
ḳıldı bizi ḫacil	(31a-1117/268)
ḳıldı cūş	(56a-1810/316)
kıldı gündüz naẓar	(28a-1036/263)
ḳıldı ġanī	(13b-397/221)
ḳıldı ḥarām	(43b-1475/293)
ḳıldı ḫurūş	(14b-535/229)
ḳıldı ʿışḳa şikār	(46b-1564/300)
ḳıldı içinde cūş	(34b-1219/276)
ḳıldı naẓar	(14b-514/228)
ḳıldı nūş	(33a-1171/272)
ḳıldı ṣenā	(20b-814/248)
kıldı yād	(49a-1620/303)
ḳıldı yaraḳ	(21b-836/249)
ḳılduñ āvāre	(23a-879/252)
ḳılduḳ temāşā	(37a-1295/281)
ḳılın sebeb	(54b-1759/313)
ḳılmaġı āşikār	(35a-1232/277)
ḳılup ẕevḳ	(14b-551/230)
ḳılupdur beni bī-ḫaber	(14b-648/236)
ḳılur āferīn	(32b-1150/271)
ḳılur āh	(14b-584/232)
ḳılur kendüzini ölümden rehā	(14b-628/235)
ḳılur ḳarar	(22b-870/252)
ḳılurdı āh	(20a-804/247)
ḳılurlar bular ittifāḳ	(25b-960/258)
ḳılurlar ḫaber	(39a-1351/285)
ḳılursa ḫavż	(43a-1471/293)
ḳısmet ol	(48b-1605/302)
ḳısmet ḳıla	(19b-785/246)
ḳıyās eyle	(56a-1809/316)
ḳıyās it	(52a-1691/308)

ḳıymet olmaz u ḳadr	(63b-2016/331)
ki ola Süheyl'i Yemen göñli ḫoş	(33a-1166/272)
kitāb eyle	(64b-2037/332)
ḳoñşı olur	(38b-1330/283)
ḳonuḳ olalar	(26b-990/260)
ḳul eyledün	(52a-1702/309)
ḳul ola	(26b-992/260)
ḳulaḫ gözden öñdin olur	(32a-1134/270)
ḳulavuz olur	(38b-1336/284)
ḳullġun itmeye	(4b-89/200)
ḳullıġ eyleyevüz	(21b-833/249)
ḳutlu ḳılam	(30b-1095/267)
lāyıḳ olaydı	(14b-607/234)
luṭf it	(29b-1064/265)
maġbūn olup gider	(49a-1627/304)
maʿlūm ola	(14a-419/222)
māni olmazsa	(12a-356/218)
maẓlūm ola	(41b-1422/290)
maḫrūm ola	(41b-1422/290)
māt eyledi	(34b-1221/276)
mecāli olur	(9b-284/213)
melāmet it	(35a-1222/276)
melāmet olursın	(59a-1892/322)
melūl oldı	(23a-877/252)
merḥamet ḳıladun	(59a-1887/322)
meşġūl ol	(49a-1616/303)
meşhūr ol	(11a-333/216)
meşhūr olup ḳaladı	(11a-333/216)
meyl ider	(11b-335/216)
meyli olmayadı	(48a-1590/301)
meyşūm olur	(54b-1760/313)
miskin itmiş	(56b-1822/317)
muḥibb eyler	(29a-1052/264)

musaḫḫar olur	(28a-1037/263)
muṭīʿ olur	(8b-238/210)
mübtelā ḳıldı	(46b-1565/300)
münevver olur	(28a-1037/263)
münevver ḳılur	(29a-1049/264)
müsülmān ola	(4b-92/201)
müşerref olalım	(52a-1701/309)
müşk olur	(11a-319/215)
naẓar eyledi	(14b-517/228)
naẓar ḳılasın	(42b-1454/292)
naḳş-ı nigār eyleye	(14b-606/234)
ne farḳ ola	(6b-159/205)
ne ʿizzet ḳıldı	(6a-137/204)
nefsine uya	(62b-1986/329)
neler ḳılalar	(59b-1902/323)
niçe renc eyledi	(14b-561/231)
nişān eyle	(61b-1960/327)
nūş ider	(33a-1174/272)
ol pāy-dār	(29b-1059/265)
ola bī-hūş	(50a-1647/305)
ola bī-karār	(17b-734/242)
ola boş	(8a-191/207)
ola büküm	(44b-1496/295)
ola dest-res	(10a-290/214)
ola dost	(21a-823/248)
ola fevt	(48b-1612/303)
ola geñez	(12b-364/218)
ola göñli ḫoş	(27b-1019/262)
ola görmege yol	(41b-1419/289)
ola guṣṣalu	(24a-910/254)
ola ḳarañura	(60a-1914/324)
ola ḳıl	(62b-1982/328)
ola ḳız	(63b-2015/330)

ola ḳubbede yazılu	(14b-515/228)
ol itdükçe āh	(14b-587/233)
ola mı ʿaceb aña varmaḳ revā	(27b-1017/262)
ola mıdı ḳısmet	(43b-1477/293)
ola muḥāl	(45a-1518/296)
ola müstaḥiḳ	(4b-96/201)
ola neseb	(11b-344/217)
ola rāst	(10b-315/215)
ola sevāb	(27b-1018/262)
ola tamām	(12a-376/219)
ola viṣāl	(45a-1514/296)
ola vü pes	(4a-76/200)
ola yaḫın	(38b-1333/283)
ola yigrek	(8a-182/207)
ola yük	(11a-327/216)
ola ẓarīf	(9b-287/213)
oladı yigrek	(58a-1863/320)
olġıl esen	(53b-1739/312)
olġıl süvār	(51a-1677/307)
olalardı bizüm ile ser- be- ser	(25a-950/257)
olam anā ḳul	(18a-746/243)
olasın bī-ḳarār	(43a-1464/292)
olasını ittifāḳ	(65b-2069/334)
olayidi müşk	(11a-320/215)
olayidi telef	(3b-67/199)
oldı ʿanber-feşān	(28a-1034/263)
oldı ʿayān	(46a-1541/298)
oldı biter	(17a-714/241)
oldı buyruḫ	(5b-119/202)
oldı diri	(48a-1597/302)
oldı eñü yañu	(49b-1639/305)
oldı fermān	(29b-1070/265)
oldı ġalib	(43b-1489/294)

oldı gice	(48a-1598/302)
oldı göñli yavuz	(60b-1925/324)
oldı ḥayrān	(59b-1898/322)
oldı ḥilāl	(14b-564/231)
oldı ḫoş	(65a-2052/333)
oldı ḳul	(14b-575/232)
oldı lāl	(14b-564/231)
oldı melūl	(18b-764/244)
oldı mücid	(11b-348/217)
oldı müyesser	(56a-1802/316)
oldı ol bī-ḳarār	(37b-1298/281)
oldı ören	(64b-2046/333)
oldı revān	(30a-1083/266)
oldı senüñ işlerüñ ḳamu ṣol	(42b-1452/292)
oldı şād	(14b-438/223)
oldı şūd	(49a-1620/303)
oldı tamām	(14b-433/223)
oldı tamāmet ġanī	(15a-663/237)
oldı ṭuş	(52a-1694/309)
oldı ṭuş	(58a-1869/321)
oldı vācib	(12a-356/218)
oldı vü ḫoş nāzenīn	(36a-1260/278)
oldı yaraḫ	(37a-1288/280)
oldı yas	(59a-1886/322)
oldu su içre ġarḳ	(42b-1446/291)
oldum delü	(40a-1377/286)
oldum helāk	(40b-1400/288)
oldum ḫacīl	(65b-2067/334)
olgıl esen	(60b-1931/325)
olıbile	(48a-1587/301)
olıgör	(4b-91/201)
olısar ḳabūl	(8a-131/203)
olmaġıl bī-ḳarār	(41b-1428/290)

olmadı çün ittifāḳ (11b-341/217)
olmadı hergiz telef (13b-400/221)
olmadı ḳatumızdan ıraḫ (37a-1288/280)
olmañ bāhīl (11a-323/216)
olmaya ʿayb (64a-2021/331)
olmaya bu ḥelāl (45a-1519/296)
olmaya kimse ayın bayın (59b-1899/323)
olmaya müşterī (14b-550/230)
olmaz ıraḫ (60b-1938/325)
olmışam ṭañ (14b-465/225)
olmışken inen ḫarāb (47b-1575/300)
olsun saña yārıcı (20b-815/248)
olugeldi (176a-5369/559)
olup dur [çü] bī-çāre (14b-635/236)
olup idi ol ʿışḳ ile bī-ḳarār (40b-1395/288)
olup idi ḳul (5a-114/202)
olupdur tamām (51a-1673/307)
olur aḫı yol (52a-1698/309)
olur aşaḫ (63a-1991/329)
olur aşaḳ (36b-1281/280)
olur baġrı ḳatuların aġzı süst (8b-240/210)
olur bilişe yad yada gülinç (8a-181/207)
olur dürlü ḥācet ḳatunda revâ (14b-450/224)
olur gedāy (39a-1343/284)
olur ḫacīl (10b-313/215)
olur hemişe esen (41a-1411/289)
olur idüm işitdügümce melūl (59a-1893/322)
olur ise amān (29b-1066/265)
olur isen adem (16a-220/209)
olur şāẕ-mān (33a-1175/273)
olur tār u mār (14b-625/235)
olur zengī leşkeri çün nā-bedīd (46a-1542/298)
olurlar idi müdām (6b-154/205)

olurlar revān	(20a-805/247)
olursa ḳayd	(10a-288/213)
omaç it	(42a-1433/290)
öger olur	(62b-1980/328)
ögredüvir	(52b-1709/310)
ögüne düşmiş ola	(64a-2020/331)
ögüt verdi	(64b-2044/332)
öküş alḳış ider	(27a-998/260)
öküş olur	(62b-1976/328)
pāre ḳıla	(35a-1230/276)
pāyende ol	(30b-1091/267)
peşīmān ol	(4b-95/201)
pişe eyler	(11a-325/216)
raʿiyyet ol	(16b-706/240)
rāhmet it	(16a-222/209)
raḫm ḳıl	(46a-1551/299)
rāz ola	(14b-466/225)
rāżī ola	(65b-2068/334)
red itmedi	(23b-899/254)
rence ḳıla	(29a-1048/264)
resm urmış	(44b-1499/295)
revā eyledi	(13b-399/221)
revā gördi	(19a-778/245)
revā mı ola	(4b-88/200)
revān eyledi	(40b-1399/288)
revān ol	(3b-69/199)
rüsvāy olup gidesin	(47b-1576/300)
rūzī ḳıla	(39b-1370/286)
ṣabāḥ ol	(25b-961/258)
ṣabr idegör	(48a-1594/302)
ṣabr it	(25a-944/257)
saġ ol u esen	(30a-1082/266)
sākin ola	(14b-557/231)

ṣalā eyleye	(29b-1061/265)
ṣavāb ola	(52b-1711/310)
ṣayru oldı	(17a-717/241)
ṣayrulıḳ ide	(14b-640/236)
sebep ola	(24a-913/255)
sehl ola	(50b-1664/306)
sehv olmışsa	(12b-371/219)
söylemez oldı	(14b-618/235)
söyleyü gör	(8b-229/210)
sözi eylemek	(9b-282/213)
sūd olur	(65b-2075/334)
ṣuluca ola	(33b-1189/273)
ṣunıvirdi	(55a-1778/314)
şād ol	(19a-771/245)
şād ḳıl	(34b-1210/275)
şāh eyleye	(14a-418/222)
şāh olasın	(18b-756/244)
şefāʿat ḳıla	(7a-165/205)
şerh eyleyem	(12b-365/218)
şikār it	(50a-1652/306)
şūrīde ḳıldı	(34a-1203/274)
tāc eyleme	(18a-742/243)
taḥsiñ ider	(39a-1355/285)
taḳdīr eyledi	(14b-559/231)
ṭamaʿ ḳıldılar	(25b-951/257)
ṭamaʿcı olur	(53a-1722/310)
tamām eyle	(12a-356/218)
tamām ola	(38a-1317/282)
ṭapu ḳıl	(52a-1703/309)
tāze ḳıl	(11b-338/217)
tedbir al	(52b-1709/310)
teferrüc idesin	(29b-1058/265)
teferrüc kılalar	(40a-1385/287)

telef olmaz	(3b-68/199)
temāşā ḳıl	(39b-1368/286)
temennā ḳıluram	(46a-1550/299)
terk eyledüm	(56a-1805/316)
terk itdügüm	(59b-1903/323)
tevbe itmek	(4b-95/201)
tizrek eyle	(28a-1032/263)
ṭoġrulıḳ it	(9b-270/212)
ṭola geldi	(46b-1559/299)
ṭon eyleyeler	(37a-1290/280)
ṭopraḳ olur	(20a-801/247)
ṭoy eyle	(65b-2069/334)
ṭuru geldi	(18a-748/243)
ṭuş oldı	(14b-490/226)
ṭutıldı dili	(42a-1444/291)
ṭutuşmış ola	(64a-2020/331)
ululıḳ eyle	(26b-989/260)
ululuḳ it	(34b-1210/275)
urımasvan	(49a-1626/304)
urıvireyim	(38a-1321/283)
uşaḫ ṭopraḳ olġıl	(63a-1997/329)
uyur olsa	(25a-935/256)
üzülmeye ḳıl	(65a-2054/333)
vācib olur	(15a-681/239)
vara vire	(29b-1063/265)
varımaz oldum	(56b-1822/317)
virmemiş ola boyun	(48a-1593/301)
virmeyügör	(63a-1998/329)
virmez ise selām	(45b-1527/297)
virmez isem aña cānı	(35a-1223/276)
virmiş ola göñül	(41b-1425/290)
viruñ ḫaber	(14b-632/235)
yabandağı ḳuş ʿışḳı ol	(62b-1981/328)

yad ider	(8b-236/210)
yaġı olası olur	(25a-946/257)
yaġı olmaġın	(24b-926/255)
yanında ola	(56b-1820/317)
yār ol	(43b-1479/294)
yaraġ eyle	(30a-1084/266)
yaraġın ḳıladuñ	(24b-931/256)
yārī olursa	(12b-364/218)
yārī ḳıla	(48a-1588/301)
yaş olmışdı	(42b-1449/291)
yaḳın oldı	(28a-1027/262)
yavlaḳ ola	(14b-470/225)
yavu ḳıldı	(44b-1503/295)
yavuz olur	(38b-1336/284)
yigrek ola	(16b-703/240)
yimişlü olıcaḳ	(63a-1991/329)
yir olur	(63b-2002/330)
yiri yol it	(63a-2000/330)
yol olur	(41b-1420/289)
yoldaş ol	(35a-1232/277)
yoldaş seni ḳıluram	(19a-780/245)
yüregi yan	(23a-883/253)
yüregin ṭaġladı	(63b-2010/330)
zārılıḫ ḳıldı	(42a-1443/291)
zārīlıġ eyler	(17a-712/241)
żāyi ola	(16a-691/239)
zehr eyledi	(4a-80/200)
zehr oldı	(14b-646/236)
żāyiʿ olmadı	(57b-1857/320)
ẕāyiʿ geçer	(11b-346/217)
ẕevḳ eyle	(36a-1258/278)
ẕevḳ it	(57a-1830/318)
ẕevḳı fevt olmasun	(55b-1798/316)

ẕikr id	(4b-87/200)
ẓulm ide	(9b-257/211)

2. 10. TEKRAR GRUBU

Hatiboğlu, *ikileme* başlığı adı altında ele aldığı konuyu şu şekilde açıklamıştır: "İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır."[107].

Banguoğlu, tekrar grubunu bağlamsız bağlam öbekleri diye adlandırmış ve: "Belirtme öbeği olarak bağlam öbekleri dilimizde geniş ölçüde bağlamsız yapılmış görülürler. Bunları başlıca iki sınıfta toplayabiliriz: 1. İkilemeler, 2. Koşma takımları."şeklinde açıklamıştır. *zırt zırt, kütür kütür; heyhey, peh peh; yörük yaylasında süt bakır bakır; beşer beşer, teker teker; vakit vakit huysuz, adım adım izlemek; baba baka yazmak* gibi örnekleri ikileme olarak adlandırırken, *şangır şungur, tantun; üçer beşer, kırkar ellişer; yalvara yakara;öteki beriki, er geç; yemek içmek; az maz, kesmek mesmek* gibi örnekleri de *koşma takımları* diye adlandırmış ve "Koşma takımlarsa aynı olmayan iki ses birliğinden oluşmuşlardır." demektedir[108].

Ergin, *tekrarlar* adı altında ele aldığı konuyu şu şekilde açıklamıştır: "Tekrarlar aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile meydana gelen kelime gruplarıdır. Tekrarı oluşturan kelimeler eksiz yan yana gelirler. Bu kelime grubunun yapısının temelini kelimelerin arka arkaya tekrarlanması teşkil eder." dedikten sona tekrarları dört çeşide ayırmıştır[109]:

1. Aynen tekrarlar: *ince ince, göz göz; şırıl şırıl, kıtır kıtır; bir bir, beşer beşer; koşa koşa, gide gide; şu şu; evet evet, ay ay; olsa olsa, aradım aradım...*

2. Eş manalı tekrarlar: *eğri büğrü, açık saçık, yana yakıla, ezik büzük...*

---

[107] Hatiboğlu, a.g.e., s. 51.
[108] Banguoğlu, a.g.e., ss. 510-513.
[109] Ergin, a.g.e., ss. 377-379.

3. Zıt manalı tekrarlar: *iyi kötü, büyük küçük, aşağı yukarı, alt üst...*

4. İlaveli tekrarlar: *adam madam, su mu, koştu moştu, şart şurt; düm düz, yem yeşil, sap sarı, ap açık...*

Karaörs, *tekrar grubu(ikilemeler)* olarak ele aldığı konuyu şu şekilde açıklamıştır: "Aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesiyle meydana gelirler. Eksiz olarak yan yana gelen kelimelerin fonksiyonları birbirlerine eşit durumdadır." demiş ve tekrar gruplarını: *aynen tekrar, eş manalı tekrar, zıt manalı tekrar* ve *ilaveli tekrarlar* şeklinde ayırmış ve şu örnekleri vermiştir: *adım adım, göz göz; toz toprak, çoluk çocuk; alt üst, büyük küçük; deniz meniz, su mu...*[110]

Karahan, tekrar grubunu: "Bir nesneyi, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubudur." Tekrar grubunu: *Unsurları aynı olan tekrar grubu, unsurları yakın anlamlı olan tekrar grubu, unsurları zıt anlamlı olan tekrar grubu* olarak sınıflandırmış ve şu örnekleri vermiştir: *mışıl mışıl, koşa koşa; doğru dürüst, kılık kıyafet; bata çıka, irili ufaklı...*[111]

Yaman: "Herhangi bir nesne veya hareketi karşılamak üzere en az iki kelimenin aynı görevle, oluşturduğu gruba *tekrar grubu* adı verilir." demiş ve tekrar gruplarını şu şekilde sınıflandırmıştır: 1. Unsurları aynı olan tekrar grupları: *seve seve, yeni yeni, sıcak sıcak...*, 2. Unsurları yakın anlamlı olan tekrar grupları: *eş dost, yarım yamalak, yalan yanlış...*, 3. "m'li" tekrar grupları: *ev mev, okul mokul, kitap mitap...*, 4. Unsurları zıt anlamlı olan tekrar grupları: *büyüklü küçüklü, ana baba, ölüm kalım...*, 5. "be'li" tekrar grupları: *öz be öz, gün be gün, ay be ay, kat be kat...*[112].

Delice, tekrar öbeği başlığı altında ele aldığı konuyu şu şekilde açıklamıştır: "Ya yakın veya zıt anlamlı aynı cins iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ya bir kelimenin ilk sesinin *m* sesiyle değiştirilerek tekrar edilmesi ya da bir kelimenin ilk hecesinin üzerine *m, p, r, s* seslerinden birinin ilave edilerek kelimeyle birlikte söylenmesi yoluyla oluşturulan kelime öbekleridir: *az az, ince ince; hak hukuk, zarar ziyan; iyi kötü, büyük küçük; gün be gün ,süt be süt; bir bir anlatmak, on on dağıtmak; ev mi ev, iş mi iş; eski*

[110] Karaörs, a.g.e., ss. 4-6.
[111] Karahan, a.g.e., ss. 26-28.
[112] Yaman, a.g.e., ss.101-103.

püskü, estek köstek; gitmek ... gitmek; iş miş, deniz meniz; su falan, su şey, su ne/neyim; kambur zambur, bakkal çakkal; çarçabuk, çırılçıplak...”[113].

ʿaḳlın ögin	(45b-1537/298)
altun gümiş	(14b-445/224)
az az	(15a-677/238)
azın azın	(43a-1462/292)
ʿazīz ü ẕelīl	(2b-30/197)
bāġ taḫt	(39a-1342/284)
başdan aşa	(44a-1493/295)
başıdan ayaġına	(45a-1513/296)
bay yoḫsulı	(36b-1271/279)
bibi birini	(37b-1302/281)
bir iki	(21a-829/249)
bir iki üç	(31b-1123/269)
biri biri	(63b-2003/330)
biri birimizden	(22b-876/252)
biri birine	(24b-923/255)
birin birin	(46b-1554/299)
biş altı	(17a-711/241)
biş on	(28a-1033/263)
bölük bölük	(6a-134/203)
cavḳ cavḳ	(6a-134/203)
çalup yırladı	(37a-1293/281)
çepçevre	(139a-4268/485)
çoġa çoġa	(58a-1871/321)
delim dürlü	(11b-334/216)
dem-be-dem	(60b-1927/324)
didim didim	(1b-5/195)
dökmege saçmaġa	(13b-396/221)
dün gün	(29a-1057/264)
düpdüz	(32b-1148/271)

[113] Delice, a.g.e., ss. 31-34.

dürlü dürlü	(3b-64/199)
düzüp ḳoşup	(14b-511/228)
ehl ehl	(7b-195/207)
erʿ avret	(40b-1389/287)
fevc fevc	(1b-7/195)
ġavurdan Müsülmāna	(6b-159/205)
gece gündüz	(14b-611/234)
gelmege gitmege	(4b-89/200)
gelüp biri birine gittükleri	(24b-923/255)
gelüp geçmeye	(25a-937/256)
gölegeden güneşe	(44a-1493/295)
göñülden göñüle	(41b-1420/289)
göze göz	(5b-120/202)
gül oyna	(36a-1258/278)
güle güle	(50b-1669/307)
güle oynayu	(49b-1633/304)
günden güne	(15a-676/238)
güpengündüz	(60b-1935/325)
ḫalḳa ḫalḳa	(43b-1477/293)
hāy hāy	(15a-673/238)
ḫayruñ şerüñ	(64a-2019/331)
ḥużūr edep	(29a-1050/264)
içe içe	(37a-1291/280)
içeler yiyeler	(21a-829/249)
içi taşı	(37b-1300/281)
iki üç	(27a-996/260)
ileyince önince	(32a-1145/270)
in cin	(53a-1728/311)
ive ive	(49b-1631/304)
ḳatı ḳatı	(54b-1770/314)
ḳavüm ḳable	(19b-795/246)
kendü kendüzine	(14b-506/227)
ḳızıl aḳ	(30a-1077/266)

ḳoça ḳoça	(21b-837/249)
ḳorḫa ḳorḫa	(58a-1871/321)
māl-ā-māl	(45a-1513/296)
muraṣṣaʿdan incüye	(55b-1790/315)
mülkümüz mālumuz	(10b-305/215)
nūş-a-nūş	(30a-1073/266)
oḳımaḳ yazmaḳ	(10b-307/215)
oḳır çaġırur	(31b-1120/269)
on on biş	(21b-847/250)
on on iki	(39a-1343/284)
oturuşı ṭuruşı	(27a-1009/261)
oynayasız gülesiz	(21a-826/249)
oynayavuz içevüz yiyevüz	(56b-1818/317)
oynayuban güldiler	(14b-432/223)
öküze öküze	(32b-1151/271)
öndeñ soña	(14b-641/236)
ṣaçumuzı ṣaḳalumuzı	(34a-1202/274)
ṣaçun ṣaḳalun	(4b-100/201)
ṣaf ṣaf	(6a-134/203)
saġa sola	(25b-964/258)
ser- be- ser	(25a-950/257)
sevinü sevinü	(49b-1633/304)
ṣora ṣora	(38b-1329/283)
ucdan uca	(21a-822/248)
ulu kiçi	(14b-432/223)
ulu yā kiçiye	(31a-1107/268)
uma uma	(59b-1895/322)
ṭondan ṭona	(12b-366/219)
ṭoptolu	(25a-939/256)
ṭuz etmegi	(9b-262/212)
uz uz	(61b-1960/327)
var yoġise	(10b-305/215)
vāy vāy	(35a-1234/277)

virdi aldı	(53a-1723/310)
yad yada	(8a-181/207)
yaru buçuḫ	(57a-1834/318)
yaya atlu	(39a-1353/285)
yazı ḳış	(2a-20/196)
yidirüp içürdiler	(21b-845/250)
yigirmi otuz	(38b-1339/284)
yimek içmek	(10b-307/215)
yirgirmi otuz	(14b-455/224)
yiri gögi	(3a-53/198)
yirlü yirinde	(2b-33/197)(3b-65/199)
yiye içe	(27a-1002/261)
yurduma meskenüme	(56b-1822/317)
yüze yüz	(64a-2029/331)
zār zār	(14b-536/229)

2. 11. BAĞLAMA GRUBU

Karaörs, bağlama grubunu: "İki kelime veya kelime grubunun eksiz olarak sıralama edatları olan "ve", "ile" edatlarıyla bir de (...'den ...'e kadar) manasını veren "ilâ" edatının meydana getirdiği kelime grubudur. Edat, bağlanan iki unsurun arasına girer: *kitap ve defter, sen ve ben, arzu ve kuvvet, geceyle gündüz, altmış ilâ yetmiş...* Denkleştirme edatları "veya" ile yapılan "ben veya sen" karşılaştırma edatı "hem ...hem" ile yapılan "hem sen hem ben" gibi örnekler de bağlama grubu sayılırlar."[114].

Banguoğlu, *bağlam öbekleri* adını verdiği bağlama grubunu "...bağlamlar söziçinde aynı işleyişte iki, veya daha çok kelimeyi bağlayarak bağlam öbekleri meydana getirirler." şeklinde açıklamış ve şu örnekleri vermiştir: "*Sen hasta değil, evhamlısın. Ağır, hatta hareketsiz davranıyordu.*"[115].

Delice: "Bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun oluşturduğu kelime öbeğidir. Bağlama edatı *ve, veya, ile, fakat, zira* vb. birbiriyle eş değerde iki biçimbirimin arasında bulunur: *Mai ve Siyah, Ahmet ile Mehmet, kaza ve kader; hem sen hem ben, ne Ali ne de Mehmet* örneklerinde olduğu gibi."[116].

Ergin, bağlama grubunu: "Sıralama edatları ile yapılan kelime grubudur. Bugün sıralama edatları *ve, ile* ve bir de ara (...'den ..e' kadar) ifade eden Arapça *ilâ*'dır." şeklinde açılamış ve şu örnekleri vermiştir: *Leylâ ile Mecnun, yetmiş ilâ seksen, Ali'nin babası ile Ahmet Bey...* Ergin denkleştirme ve karşılaştırma edatlarının da bağlama grubu oluşturduklarını belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir: *sen veya ben; hem sen hem ben* gibi[117].

---

[114] Karaörs, a.g.e., s. 7.
[115] Banguoğlu, a.g.e., ss. 510-513.
[116] Delice, a.g.e., ss. 21-22.
[117] Ergin, a.g.e., ss. 379-380.

Usta, bağlama grubunu: "Eski Anadolu Türkçesinde bağlama grubu, anlam ve görev yükünü eşit olarak paylaşan ve bu yüzden "eş değerli" diye adlandırılan iki isim unsurunun çeşitli bağlaçlarla oluşturduğu kelime grubudur. Bağlama grubu hem bir tek kelime gibi çekimlenebilir hem de grubu oluşturan her bir öge aynı eki alabilir. Bağlama grubu cümlede isim, sıfat ve zarf gibi görev yapar. buna göre bağlama grubunu şu şekilde formülleştirebiliriz[118]:

a. kelime bağlaç kelime
esas öge esas öge
bağlama grubu

b. bağlaç + kelime bağlaç + kelime
esas öge esas öge
bağlama grubu

c. kelime + bağlaç kelime + bağlaç
esas öge esas öge
bağlama grubu

Karahan: "Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur." dedikten sonra şu örnekleri vermiştir: *babalar ile oğulları, olmak veya olmamak; okumak, anlamak ve uygulamak; ne mendil ne de bir kol, hem annem hem babam hem de kardeşim; içeri girmek ve annesinden niçin kovulduğunu...*[119]

acıġa vü yol zaḥmetine	(17b-728/242)
ʿadil durur u ʿālim	(26b-980/259)
ʿadl ü dād	(14b-438/223)
āh ile vāh	(14b-619/235)
āh u zārī	(17a-711/241)
akça vü altun	(16a-685/239)
aḳça vü biz	(52b-1710/310)
ʿakl ile devlet	(13a-379/219)
ʿaḳl u cān	(3a-55/198)
ʿaḳl u idrāḳ ü ʿilm ü temīz	(7b-202/208)
ʿaḳl u rāy	(35a-1234/277)

[118] Usta, a.g.e., ss. 105-106.
[119] Karahan, a.g.e., ss. 30-31.

ʿaḳlı vü ʿārı (9a-246/211)
ʿaḳlı vü ʿilmi (7b-177/206)
ʿaḳlum u hūşum (50a-1647/305)
altun aḳça vü biz (15a-662/237)
altun u kimḫā vü nāh (41a-1414/289)
altun u lacivert (39a-1345/284)
altun ḳızıl u aġı (13b-403/221)
altun ḳul u ḳaravaş (19b-787/246)
añа vü anuñ āl ü etbāʿına
añа vü anuñ āl ü etbāʿına (7a-170/206)
anuñ ḥükmi vü şerʿi vü buyruġı (5a-112/202)
ʿārı vü nāmusı (59b-1904/323)
aslan ile geyik (4a-87/200)
aṣlı vü ṭopraġı (14a-416/222)
aşaġ u yüce (21a-822/248)
at u ṭon u aḳca (22b-863/251)
at u ṭon (26b-986/260)
atı Düldül ü ḳılıcı Ẕü'l-fiḳār (6b-151/205)
ay ile güneş (20a-803/247)
ay u gün (44b-1498/295)
ay u Müşterī (14b-550/230)
ayaġile dini (7b-204/208)
ayaġun u hem yüzüñ (14b-653/237)
ʿayb u neng (9a-253/211)
az u çoḫ (62b-1985/329)
ʿaẓīm ü kerīm ʿalīm ü ḥalīm ü ḥakīm ü raḥīm (14b-449/224)
baġışlamaḳ u mālı saçmaḳ (20a-810/248)
bādem şefteli hem çınar (14b-494/227)
balta vü ḥācet (61b-1959/327)
bay u yoḫsul (13a-381/220)
beglik ü taḫt-ı ʿāc (18a-749/243)
belā vü şive vü nāz (45a-1513/296)
ben ü sen (61b-1955/326)

ben ü ya benüm bigi yüz biñ kişi	(41b-1423/290)
bī-ʿaḳl u bī-hūş (u) rāy	(44b-1508/296)
bilüm ile ʿaḳlum	(14b-625/235)
bölük bölük ü ṣaf ṣaf u cavḳ cavḳ	(6a-134/203)
bu tāc u bu taḫta	(25b-951/257)
bu genc ü bu cārī vü bu māl	(14b-581/232)
bu gök ü bu yir	(6a-144/204)
bu ḳonuḫlıġ u bu baġışladuġı	(31b-1129/269)
bu söz ü bu sāz	(34a-1191/274)
bu taḫt u bu eyvānı	(25b-959/258)
bu taḫt u bu māl u bu genc	(13a-393/220)
bu ẕevḳ u bu temaşā	(34b-1217/275)
bugün ü yarın	(14b-469/225)
cānum u baġrum	(14b-555/231)
cevşen ü sivrisinek	(2a-23/196)
cinn ü ins ü perī	(2a-19/196)
cinn ü ins	(1b-8/195)
Cühūd u Fireng	(9a-253/211)
çep ü rāst	(10b-315/215)
çeri altun aḳçayile at	(16a-684/239)
çeriye vü ol odlara	(24b-921/255)
çıraḫlar u odları	(24a-907/254)
Çīn ü Maçīn	(14b-562/231)
daḫı ehl-i beytine eşyāʿına	(7a-170/206)
dāye vü ḳaravaş	(14b-614/234)
def ü nāy u çeng ü rebāb	(21b-844/250)
deve çānı vü nevbetīler üni	(24a-918/255)
devlet ü baḫt	(14b-526/229)
dil ü din	(9a-244/211)
dirilden ü öldüren ü ḳoyan	(2a-17/196)
div ü şişe	(62b-1986/329)
döşekleri vü giyesileri	(21b-842/250)
duʿā vü ṣenā	(36b-1269/279)

duʿā vü ṣenā	(51a-1681/308)
dün ü gün	(10a-289/214)
dünin [ü] günin	(14b-513/228)
eger il ü eger yaġısa	(25a-945/257)
egri (vü) dün	(16a-210/208)
eliyle ʿaḳlı	(7b-204/208)
eri vü avradı	(32a-1139/270)
eyeri vü uyanı	(30a-1078/266)
feryād u āh	(14b-645/236)
fikr ile endişede	(4a-86/200)
fikr ü sevdā	(32a-1139/270)
fürū-dāştını vü ser-āġāzını	(49b-1630/304)
ġafilsin ü bī-ḫaber	(24b-928/255)
ġarib ü arup	(27b-1019/262)
geh çögür ü geh diken	(133a-4100/473)
gehī gücile vü gehī āl ile	(14b-581/232)
genc ü māl	(13a-392/220)
gerek luṭf u hem ululuḳ	(21a-825/249)
gerek ol ḳoça olsun (u) ger yigit	(7b-200/208)
gök ü yir ortası	(28a-1035/263)
göñlüm ü cānum	(46a-1549/299)
göz ü ḳaş	(30a-1077/266)
gözüni vü avcunı	(20a-810/248)
güher tācı vü taḫtı	(16a-689/239)
gül ile diken	(3b-66/199)
gül ü lāle-zār	(14b-606/234)
gül ü yāsemen	(4a-77/200)
gül-āb ile yun	(14b-533/229)
güler yüzlü vü serv-i āzādei	(15a-657/237)
gül-zār u yol	(14b-485/226)
güneş alnına vü ḳaşına hilāl	(5a-106/202)
güneşi vü ayı	(2b-31/197)
ḥadd ü cins	(1b-8/195)

ḫallāḳ u rezzāḳ u mevlā (16a-219/209)
ḫālḳ ile ḫulḳ (8a-178/206)
ḥarf u ṣavf (59b-1901/323)
ḥarf u nukaḳ (12b-371/219)
ḫaste vü bī-ḳarār (14b-587/233)
ḫāṣ u ʿām (32b-1152/271)
ḥavż u taḫt (39a-1346/284)
hem oġlum hem iki gözüm hem cānum (29a-1053/264)
hem yār u hem ṭoġrusın (65a-2053/333)
hezl ü cid (9b-285/213)
ḥırṣ u āz (10a-295/214)
ḫıred-mend ü hūb u tüvānā (14b-425/222)
ḫışm u küsü (62b-1983/328)
ḥikmet ü maʿrifet (7a-173/206)
hiss ü hem (3a-55/198)
hūb u cömerd ü uṣlu (31a-1112/268)
ḫūb u cömerd (22a-859/251)
ḫūb u cömerd ü gökcek (23a-886/253)
ḫulḳ ile yadını (13a-384/220)
ḫulḳ u görk (27b-1015/262)
ḫulḳ u hem ṣabr u ḥilmi (7b-177/206)
ḫulḳı eylügi (26a-975/259)
hüner mend ü cevmerd ü dānā (14b-425/222)
hüner-mend ü cömerd ü luṭfı delim (26b-980/259)
ılan u ḳurt (2a-23/196)
ʿışḳ u yigitlik ü süci (33b-1190/274)
ʿIraḳ u Ḥicāz u Ḫorāsān u Şām (26a-979/259)
iḳbāl u baḫt (14b-426/222)
ʿil ü şār (19b-795/246)
il ü şār ile genc (15a-654/237)
ʿilm ü cehl (7b-195/207)
ʿilm ü edeb (11b-344/217)
ilm ü ḥayā (6b-147/204)

ʿilm ü hüner (12a-358/218)
ʿilmü temyiz ü idraḳ ü fehm (3a-55/198)
ili vü şārı (27a-1004/261)
ilümi vü şārumı vü yurdı (56a-1805/316)
ilün ü şārun (64a-2019/331)
iri vü uşaġ u ʿazīz ü ẕelīl (2b-30/197)
işi vü pişesi (9a-251/211)
işine vü ṣunʿına (2b-36/197)
ʿişret ü ẕevḳ u ʿiş ü güvenç (13a-382/220)
ḳadr ü ḥürmetüñi (9b-265/212)
ḳamu il ü şar (26b-990/260)
ḳamu ile şāra (29b-1061/265)
ḳamu ile vü şāra (23a-879/252)
ḳamu ḳavm ile ulular (26b-990/260)
ḳamu yılduz u sensin ay (14a-423/222)
ḳand u nebāt (31a-1115/268)
ḳarārı vü ṣabrı vü uyḫusı (25b-955/257)
ḳılıç u dürte cıda (8a-180/206)
ḳıymet olmaz u ḳadr (63b-2016/331)
kibre vü buḫle (9b-266/212)
kiçi vü ulu (14b-434/223)
kimi Türk kimi Rūm kimi Tatar (25b-964/258)
kimine ḳızıl altun u kime āh (22a-853/251)
kimḫā vü nāh (22a-853/251)
kimün işi ʿişret kimün işi āh (28a-1035/263)
ḳopuz u süci vü yigitlik ü mihr (56b-1828/318)
ḳorḫa ḳorḫa vü çoġa çoġa (58a-1871/321)
kömür bigi vü gül bigi (64a-2024/331)
ḳubbe vü ḫavżı vü taḫtı (14b-502/227)
ḳul u karavaş (31a-1116/268)
ḳumri vü geyik (4b-87/200)
ḳurd u ḳoyun (28b-1042/263)
ḳuru vü yaş (30a-1085/266)

laʿl ü altun	(32b-1154/271)
luṭf u ʿaṭā	(36b-1269/279)
luṭf u kerem	(16a-220/209)
luṭfı (vü) ḫulḳı	(35b-1250/278)
māl u genc	(52a-1697/309)
māl u ṭavar	(10a-293/214)
mālı vü ḳavmi	(27a-1007/261)
mekr ü telbīs	(9b-271/212)
mesel hem ʿitāb	(12a-361/218)
mīgerded u gird-i ḫavż	(43a-1471/293)
mülk ü māl	(14b-470/225)
müşk ü ʿabīr	(46b-1559/299)
mūnis ü yār	(60a-1909/323)
naġme vü sāz u ṣavt	(48b-1612/303)
naḫdan u kimḫadan	(12b-367/219)
naḳāş ile şāhuñ	(35b-1248/278)
nām u neng u ʿaḳl u ʿar u hem göñül	(39b-1366/286)
nāmūs u neng ü ʿār	(33b-1180/273)
nāzı vü yüz suyın	(62a-1969/327)
ne ata ne anaya	(17a-712/241)
ne göz aña benzer ki yazdı ne ḳaş	(44b-1499/295)
ne hūş ü ne fikr ü ne tedbīr ne vehm	(47a-1569/300)
ne ʿilm ü ne hikmet ne zühd ü ṣalāḫ	(7a-163/205)
ne ḳaçmaġa yarar ne uruşmaġa	(24b-933/256)
ne ḳul var idi ne ḳaravaş	(42a-1439/291)
ne maḥal bilürem ne yol ne suḳāḳ	(52b-1706/309)
ne ṣabr u ne ḳarar	(33b-1178/273)
ne su içdüm ü ne yiyesi yidüm	(59a-1888/322)
ne sünnī Müsülmān ne bellü Tatar	(7a-162/205)
ne ṭanuḳ gerek bize ne teskiye	(60a-1912/323)
ne tedbir elinden gelir ne hüner	(24b-928/255)
ne us ḳaldı vü ne bilü	(18b-754/244)
ne yadını añlar ne bilişini	(17b-725/242)

nuḳl ü elma vü nār	(14b-504/227)
nuḳl ü kebāb	(21b-844/250)
nuḳl ü süci	(46a-1544/298)
nūr ile müşk	(53b-1738/311)
on on biş ḳul u ṭonı kimḫā ṣamūr	(21b-847/250)
on ḳılıç u otuz taḫta	(36b-1267/279)
ögüni vü ʻaḳlunı	(35a-1231/276)
öñdin ü ṣoñra	(47b-1577/300)
öñin yā ḳıçın	(3a- 48/198)
öñümde kitāb u elümde ḳalem	(10a-298/214)
örümcek ṭuzaġ u aru nīşter	(2a-24/196)
perī-peyker ü şīve vü nāzlu	(14b-515/228)
rebāb u ney ü çeng	(30a-1073/266)
renge vü ḳoḳıya	(8b-184/207)
resm ü edep	(36b-1277/280)
reyāḥīn ü nesrīn ü lāle semen	(14b-492/227)
rezzāḳ u muṭlaḳ	(16a-218/209)
Rūm u Ḫıṭāy	(19b-791/246)
ṣabr ile bunuñ anıhtarın	(14b-469/225)
ṣabr u ʿaḳl u ḳararı vü göñlümi	(42a-1436/291)
ṣabr u ḳarar	(33b-1183/273)
ṣaḥḥā ü cānuña	(55b-1795/315)
saġ ol u esen	(30a-1082/266)
samūr u nāh u kimḫa	(19b-787/246)
sarāyı vü baġun	(39a-1350/285)
sarāyı vü sini	(41b-1418/289)
sarāyı vü taḫtı	(14b-431/223)
silāḥ u siper	(36a-1264/279)
siz ü biz	(2b-27/196)
sözüm ü aġladugum	(35a-1226/276)
ṣulḥ u ḥarb	(5a-113/202)
sūz ile düzdi sāz	(45a-1510/296)
süci vü nuḳl ü cām	(60a-1919/324)

Süheyl ile naḳḳāş	(20a-805/247)
Süheyl ile ḳızdan	(63a-1999/329)
sünü vü ḳılıç	(8b-239/210)
şābāş u ça	(12b-365/218)
şāh u temāmet çeri	(27a-1004/261)
şāha vü şāra	(28a-1028/262)
şār u bāġ	(13a-380/220)
şār u il	(14b-617/234)
şārda vü ilde	(40b-1386/287)
şārları vü ʿādemi	(52a-1692/308)
şarḳ u ġarb	(5a-113/202)
şaruñ ḳavmi vü ulular u çeri	(31a-1104/268)
şehr ü ḳılaʿ u sipāh	(13a-386/220)
tāc u serir	(14b-590/233)
tāc u taḫt	(16b-705/240)
tāc u taḫt u raḫt u baḫtı	(39b-1367/286)
ṭaġ ile ṭaş	(20a-803/247)
ṭaġlar arasından vü mişede	(4a-86/200)
ṭāḳ u revāḳ	(21b-836/249)
ṭaş u ṭaġ	(13a-380/220)
Ṭat u Moġal	(12b-365/218)
tālīʿi vü baḫtına	(55a-1772/314)
taḥammülden (ü) hiç ṣaburdan	(5a-187/207)
taḫtı ḫavżı	(39b-1356/285)
taḫt u serā	(39a-1354/285)
taḫt u tāc	(14b-489/226)
taḫtı vü baġı	(39a-1348/284)
tāzīler ü laʿl ayaḳ	(31a-1116/268)
tedbīr ü rāy	(65b-2066/334)
tevfik u yārī	(12b-377/219)
ṭopraġı vü odı	(3a-54/198)
ṭul ʿavret ü öksüzler ü külḫanī	(15a-663/237)
turunc elma ayva vü nār	(14b-494/227)

Türk ü Ṭat	(9b-260/212)
ʿud u müşk ü şeker	(14b-532/229)
ud ile korḫu	(60a-1921/324)
ulu kiçi vü yoḫsul u bay	(40a-1385/287)
ulular u begler	(14b-428/223)
uluyı vü kiçiyi	(13b-397/221)
uṣṣuñ u ʿaḳluñ	(3a-52/198)
uṣlusız u bilgilü	(14b-434/223)
uşaġı vü irisi	(14b-531/229)
uşaġın u irisin	(22a-862/251)
uz uz u az az	(61b-1960/327)
ününi vü ḳopuzunı	(41b-1430/290)
vaḳti vü furṣatı	(47b-1578/300)
vezīr ile Faġfūr'a	(30b-1088/267)
vezīr ile naḳḳāş	(14b-636/236)
ya irkege ya ḫoẕ dişiye	(38a-1319/282)
ya ḳarvanduġun u ya ḳapışduġun	(54b-1756/313)
yārum u cihānda varum u cānum	(63b-2007/330)
yataġına vü taḫtına	(55a-1772/314)
yazın u ḳışın	(37b-1299/281)
yeşil ḳızıl u aġile	(14b-487/226)
yidi yüz elli vü bir	(12b-370/219)
yigitler u ulular u begleri	(32a-1145/270)
yigitlik ü ʿışḳ	(60a-1921/324)
yili vü suyı	(3a-54/198)
yimek içmek ü okımaḳ yazmaḳ	(10b-307/215)
yiri ve gögi	(2b-31/197)
yoḫsul u bay	(5a-109/202)
yoḫsula vü baya	(31a-1108/268)
yüzi gökçek ü ṭatlu dili	(5a-105/201)
zemīn ü zamāna	(28a-1037/263)
zer-baft u kimhā vü naḫ	(8a-192/207)
ẕevḳ u ʿiş ü ili güni	(39b-1368/286)

zin ü ligām	(36a-1263/279)
zīr ü bem	(41b-1432/290)
zīr ü zeber	(14b-517/228)

2. 12. SAYI GRUBU

Ergin, sayı grubunu şu şekilde açıklar: "Sayı grubu büyük sayı, küçük sayı olmak üzere iki unsurdan yapılır. Büyük sayı önce, küçük sayı sonra getirilir. Doğrudan doğruya yan yana getirilirler, herhangi bir ek almazlar. Büyük sayı da, küçük sayı da ya tek kelime, ya sıfat tamlaması, ya sayı grubu olur. Sayı grubu arka arkaya gelen iki veya daha fazla büyük sayı-küçük sayı unsurlarının meydana getirdiği kelime grubudur: *on bir, yirmi iki, üç milyar sekiz yüz milyon yedi yüz kırk bin iki yüz otuz üç* gibi."[120].

Karahan: "Basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğudur. Gruptaki sayı isimlerinin dizilişi basamak sistemine göredir. Sayılar sondan başa doğru büyür. Küçük sayı sonda bulunur. Sayı isimleri eksiz birleşir. Genellikle ara sayılar, sayı grubudur. Her unsur kendi içinde sayı grubu, sıfat tamlaması veya tek kelime olabilir: *altmış dört, beş yüz on iki, elli dört bin altı yüz doksan...*" şeklinde sayı grubunu açıklamıştır[121].

Usta, sayı grubunu şu şekilde açıklamıştır: "Türkçede, tek basamaklı sayıların bir araya gelerek birden çok basamaklı sayılara karşılık olması sırasında iki tür grup ortaya çıkar.

Ana sayıları ifade eden grup, sıfat tamlamasıdır: *iki yüz, on bin, dört yüz bin, on milyon* gibi.

Ara sayıları karşılayan gruba da sayı grubu denilir: *yirmi iki, on beş, otuz dört, yüz elli dört* gibi.

Ana sayıları ifade eden sıfat tamlamasında başta bulunan öge küçük, diğeri yani nitelenen ise büyük sayıdır: *beş bin* gibi.

---

[120] Ergin, a.g.e., ss. 390-392.
[121] Karahan, a.g.e., s. 35.

Ara sayıları karşılayan sayı grubunda ise baştaki öge sayıca büyük, sondaki öge ise küçüktür. Buna göre sayı grubunu şu şekilde formülleştirebiliriz[122]:

büyük sayı + küçük sayı
esas öge esas öge
sayı grubu

Delice, sayı grubunu sayı öbeği başlığı adı altında incelemiştir: "Birleşimi eksiz olan ve basamak sistemine göre sıralanan sayı isimleri topluluğudur: *on iki, yirmi üç, kırk beş* gibi[123]."

Karaörs, sayı grubunu şu şekilde açıklamıştır: "Türkçede sayılar üç şekilde karşılanmaktadır: 1. tek kelime ile, 2. sıfat tamlaması ile, 3. sayı grubu ile... Sayı grubu ile karşılanan sayılar ise işte bu tek kelimelik sayıların on'dan sonrakilerinin ve sıfat tamlaması halindeki sayıların ara yerlerindeki sayılardır: *on bir, yirmi iki, bin beş yüz, bir milyon dört yüz bin altı yüz yirmi üç...*[124]"

Yaman, sayı grubunu şu şekilde açıklar: "Basamak sistemine göre sıralanmış sayılardan meydana gelen gruba *sayı grubu* adı verilir. Sayı isimleri ya tek başlarına ya sıfat tamlaması veya sayı grubu şeklinde görülür. Sayı gruplarında büyük sayı önce, küçük sayı sonra gelir ve birleşme eksiz gerçekleşir. Sıfat tamlaması şeklindeki sayı isimlerinde küçük sayı önce, büyük sonra gelir. Genellikle, ara sayılar sayı grubudur: Yaş *otuz beş*, yolun yarısı eder., *altmış beş, yedi yüz seksen yedi...* "[125].

on biş	(21b-847/250)
on iki	(30a-1078/266)
on yidi	(31a-1110/268)
yidi yüz elli	(12b-370/219)

[122] Usta, a.g.e., ss. 109-110.
[123] Delice, a.g.e., s. 29.
[124] Karaörs, a.g.e., ss. 22-24.
[125] Yaman, a.g.e., s. 141.

2. 13. BİRLEŞİK İSİM

Karaörs, birleşik ismi şu şekilde tanımlar: "Birden fazla ismin bir ismin adını yapmak için yan yana gelerek meydana getirdiği kelime grubudur. İkili üçlü şahıs adları ile bazı yer adları birleşik isimleri meydana getirirler. Birleşik isimler Türkçeye has isimlerdir." Karaörs, birleşik isimlere şu örnekleri vermiştir: "*Halide Edip Adıvar, Ali Şîr Nevâyi, Afyon Karahisar, Reşit Rahmeti Arat, Mehmet Akif Ersoy...*"[126].

Delice, birleşik isimleri özel isim öbeği başlığı adı altında incelemiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Birden fazla yalın veya kalıplaşmış kelimenin özel isim oluşturmasıyla ortaya çıkan kelime öbeğidir: *Mehmet Kaplan, Halide Edip Adıvar, Orhan Veli, Faruk Nafiz Çamlıbel* gibi. Birden fazla kelimeden oluşan her özel isim, özel isim öbeğini meydana getirmez. Örneğin '*Cumhuriyet Üniversitesi*' bir özel isimdir; ama, yapılışı itibariyle belirtisiz isim öbeğidir. Yani değişik kelime öbekleri özel isim olarak kullanılabilir; ama; özel isim öbeği diyebilmemiz için iki ismin yalın olarak yan yana gelmesi gerekmektedir. Bu kelime öbeğinde unsurlar sayıca fazla olabilir ve unsurların birleşimi eksiz olarak gerçekleşir."[127].

Karahan, birleşik ismi: "Bir nesnenin özel adı olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur." şeklinde tanımlamış ve şu örnekleri vermiştir: *Ârif Nihat Asya, Yavuz Sultan Selim, Ulubatlı Hasan, Yıldırım Bayezit...*[128].

Ergin, birleşik ismi şu şekilde açıklamıştır: "Birleşik isim bir nesnenin ismi olmak üzere yan yana gelen birden fazla ismin meydana getirdiği kelime grubudur. Bir nesnenin çok defa tek tek de adı olan isimler aynı nesneyi karşılamak, aynı nesneye beraber ad olmak için doğrudan doğruya, eksiz olarak yan yana gelir ve birleşik isim yapalar. Birleşik isimler Türkçeye has isimlerdir. Bazı yer adları ile ikili üçlü bütün şahıs adları

[126] Karaörs, a.g.e., s. 17.
[127] Delice, a.g.e., s. 28.
[128] Karahan, a.g.e., ss. 30-31.

Türkçenin birleşik isimlerini teşkil eder: *Afyon Karahisar, Mehmet Kaplan, Ahmet Hamdi Tanpınar, Taşdemir, Timurtaş...*"[129].

Banguoğlu, *Yanaşma Takımları* bölümünde *Ayama Ve Soyadı Öbekleri* ve *Künye Ve Mahlas* başlıkları altında birleşik isimlerden söz etmiş ve birleşik isimleri: "Ayamalar ve aile adları tabiî soyadlarıdırlar ve kişi adıyla tabiî olarak ad ve sıfattakımı adı altında öbeklenirler. Bu öbekler san öbeklerinin iki şekliyle de ilgili değildir. Dolayısıyla yanaşma takımı da sayılmazlar. Soyadı kanunumuz aile adını kanunlaştırırken Batı dilleri örneğine uymuş ve tabiî kullanılışına aykırı olarak ayamayı, dolayısıyla aile adını kişi adından sonraya almıştır... Şu var ki resmi kuruluşların tersine olmuştur. Yani soyadı öbeği bir yanaşma takımı kalıbına dönmüştür: *Mustafa Balcı, Ali Karaca, Mehmet Babaç, İhsan Kuşgil, Ahmet Yavaşoğlu* gibi." şeklinde açıklamıştır. "Künye ve Mahlâs" bölümünde ise "Mahlâs göbek adından sonra verilen, veya alınan bir ikinci kişi adıdır ki daha çok lâğap sahibi olmayan şehirli halkta onun yerini tutar, göbek adı zaten dedelerden gelen çoğu din ulularının adları olur da mahlâs onunla bir yanaşma öbeği teşkil eder, onu belirtir, renklendirir: *Ahmet Cevdet, Mehmet Emin, Ali Ekrem, Mustafa Kemal, Fatıma Aliye*" şeklinde açıklamıştır[130].

Yaman, birleşik isimleri şu şekilde açıklamıştır: "Birden fazla özel ismin bir araya gelerek herhangi bir varlığı bildirmesiyle oluşan gruplara birleşik isim adı verilir. Birleşik isimler çoğunlukla şahıs isimlerinin bir araya getirilmesiyle elde edilir ve yeni oluşturulan grup da yine bir özel isim olur. Bazen, aslı sıfat tamlaması olan şekiller, zamanla birleşik isme dönüşebilir: *Ulubatlı Hasan, Kel Aliço, Dördüncü Murat* gibi[131]."

ʻAliyy ibni Ebū-ṭālib	(6b-149/204)
ʿAmr u Zeyd	(169b-5177/546)
ʿAmr Ümeyye	(142a-4350/490)
Bū-bekr-i Rebābī	(142b-4369/491)
Çalap Ta͡ngrı	(5a-110/202)
Ebū-bekr-i Ṣıddīḳ	(6b-146/204)
Ḥaḳ Çalap	(17a-721/242)
Ḥaḳ Taʻālā	(39b-1370/286)

[129] Ergin, a.g.e., s. 385.
[130] Banguoğlu, a.g.e., ss. 515-518.
[131] Yaman, a.g.e., s. 133.

Ḥaḳ Ta͡ng͡rı	(36a-1256/278)
Kenzü’l-Bedāyī‘	(183b-5621/575)
Mes‘ūd ibni Aḥmed	(7a-160/205)
Rüstem-i Zāl	(145b-4464/497)
Ta͡ng͡rı Ta‘ālā	(13b-398/221)
Velī Ta͡ng͡rı	(137b-4236/483)

2. 14. AİTLİK GRUBU

Ergin, aitlik grubunu şöyle açıklar: "Bu grup aitlik ekine dayanan bir kelime grubudur. -ki eki aitlik eki ile ondan önceki bir kelime grubunun yalın hali, genetif veya lokatif hali ile kururlur: *tarihten önceki, yaşlı adamınki, Ankara ile İstanbul arasında sefer yapan otobüslerdeki...*"[132].

Karaörs: "-ki aitlik ekinin yalın, ilgi ve bulunma halli kelime gruplarına eklenmesiyle yapılan bir gruptur. Bu grubun yapısı kelime gruplarının tarifine fazla uymamaktadır. Kelime grubu en az iki kelimeden meydana gelir. *-ki* aitlik eki ise bir kelime değil, bir ek durumundadır: *harf inkılâbından sonraki, küçük çocuğunki, Kayseri ile Ankara arasında sefer yapan yolcu otobüslerindeki...*"[133].

ara yirdeki	(14b-501/227)
senün göñlün içindekin	(51b-1690/308)

[132] Ergin, a.g.e., s. 384.
[133] Karaörs, a.g.e., s. 16.

2.15. KISALTMA GRUPLARI

Kısaltma grupları, kelime gruplarından ve cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma sonucu meydana gelen gruplardır. Bunlar genellikle isim-fiil-, sıfat-fiil ve zarf-fiil gruplarından kısalarak oluşmuş ve bir kısmı da zamanla kalıplaşmıştır.
Kısaltma grupları isnat, yükleme, yaklaşma, bulunma, uzaklaşma ve vasıta grubu olarak altı bölümde incelenmiştir.

2. 15. 1. İSNAT GRUBU

Karahan, isnat grubunu: "Biri diğerine isnat edilen iki isim unsuru *isnat grubu*nu meydana getirir. Bu grupta isnat olunan unsur başta, isnat edilen unsur sonda bulunur. isnat edilen unsur bir vasıf ismidir: *gözü açık, başı boş, ayak yalın, baş açık...*" şeklinde açıklamıştır[134].

Karaörs, isnat grubunu şu şekilde açıklar: "Bir şeyi bir başkası için yapmaya isnat denir. Biri diğerine isnat edilen iki isim unsurunun oluşturduğu kelime grubudur. Bir nevi sıfat-fiil grubunun kısalmış şekli gibidir. Grubun sonunda bir *olan* sıfat-fiili veya *olarak* zarfı gizlenmiş gibidir. İsnat yapılan unsur önce gelir. İsnat yapılan unsur yalın veya iyelik eki almış olarak bulunur: *baş açık, bağrı açık, eli boş, başı bozuk, kalbi yanık, sırtı kalın...*"[135].

Ergin: "İsnat grubu biri diğerine isnat edilen iki isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. İsnat edilen unsur isnat olunandan, kendisine isnat yapılandan sonra gelir. Kendisine isnat yapılan unsur ya yalın halde bulunur veya iyelik eki almış olur. Bu unsur bir tek isim olabileceği gibi isim yerine geçen bir kelime grubu da olabilir. İsnat unsuru ise bir sıfat veya yerine kullanılan bir kelime grubu olabilir." dedikten

[134] Karahan, a.g.e., s. 40.
[135] Karaörs, a.g.e., ss. 26-27.

sonra şu örnekleri vermiştir: *baş açık, ayak yalın, göz kapalı, üst baş perişan, omuzlar düşük, gözü açık...*[136].

Delice, *isnat öbeği* başlığı adı altında ele almış ve şu açıklamayı yapmıştır: "İyelik ekli bir ismin yalın bir isme bağlanması yoluyla anlamsal bir bütünlüğe ulaşan ve sözdiziminde bütün olarak cümlenin bir ögesini meydana getiren kelime öbeğidir: *saçı uzun, aklı kısa* gibi[137]."

Usta, isnat grubunu *iyelikli kısaltma grubu* olarak ele almıştır: "Bu grupta iki isim birbirine iyelik eki ile bağlanır. Ek birinci öge üzerinde bulunur. İyelikli kısaltma grubunun formülle ifadesi şöyledir:

isim (-iyelik eki) → isim
esas öge esas öge
iyelikli kısaltma grubu

Dedikten sonra şu örnekleri vermiştir: *içi boş, güci yiten, elüm boş, içi düpdüz...*[138]"

ʿaczi yoḳ	(3b-58/198)
aġacı ud	(14b-488/226)
aġacı ḳopuz	(14b-503/227)
aġzı açuḫ	(57a-1834/318)
aġzı yarın	(5a-106/202)
aġzı yoḳ	(69b-2184/342)
adı Bar	(13b-401/221)
adı ʿışḳ	(32a-1139/270)
adı Ristetalis	(14a-415/222)
ʿaḳlı çoḳ	(85b-2625/373)
atası şehriyār	(14b-520/228)
atı Düldül	(6b-151/205)
baġru ḳatı	(8b-240/210)
benzi ṣaru	(14b-534/229)
boyı ṣanavber aġacı	(45a-1512/296)

[136] Ergin, a.g.e., s. 392.
[137] Delice, a.g.e., s. 41.
[138] Usta, a.g.e., ss. 112-113.

deve yüki altun	(19b-789/246)
dili tatlu	(8b-240/210)
diregi gümiş	(14b-488/226)
diregi gümiş	(14b-499/227)
eli açuḳ	(27a-1007/261)
eli baġlu	(165b-5054/537)
elması künd	(57a-1836/318)
elü baġlu	(46b-1552/299)
fikri uzaḫ	(31b-1130/269)
gönli yavuz	(40a-1375/286)
gözi ṭoḫ	(129a-3984/466)
ḥisābı yañılmamaġiçün tamām	(12b-368/219)
içi boş	(8a-189/207)
içi tolu	(12a-361/218)
ʿilmi çoḳ	(6b-152/205)
ḳamusınuñ ataları pādişāh	(13a-386/220)
ḳaşları yay	(19b-791/246)
kendüsi aṣıl	(65a-2060/333)
ḳılıcı Ẕü'l-fiḳār	(6b-151/205)
kiremidi altun	(14b-499/227)
ḳolı süst	(57a-1836/318)
luṭfı (vü) ḫulḳı çoḳ	(35b-1250/278)
luṭfı çoḳ	(3b-58/198)
luṭfı delim	(26b-980/259)
mihri çoḳ	(16a-687/239)
mihr-i paḳ	(40b-1400/288)
nefsi fużūl	(63a-1990/329)
özi alp	(6b-152/205)
sözi çoḫ	(5a-107/202)
sözi ḫoş	(66a-2080/335)
sözi uṣul	(65a-2060/333)
sözi vāy vāy	(44b-1508/296)
sözi yönlü	(61a-1941/325)

tabanı yarıḳ	(133a-4015/474)
tācı güneşden	(22a-858/251)
ṭatlu dili faṣīḥ	(5a-105/201)
yüregi ṭaġlı	(54b-1763/313)
yüregi yavuz	(68a-2150/339)
yüzi aḳ	(36a-1265/279)
yüzi ay u gün	(44b-1498/295)
yüzi gökcek	(5a-105/201)
yüzi hūb u cömerd	(22a-859/251)
yüzi hūb u cömerd ü gökcek	(23a-886/253)
yüzleri ay	(19b-791/246)
zaḥmeti bunca çoḫ	(53b-1740/312)
zihī raḥmeti öküş	(3b-58/198)

2. 15. 2. YÜKLEME GRUBU

Karahan: "Yükleme ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru, yükleme ekini(-ı/ -i/ -u/ -ü) taşır: *insanı takdir, memuru teftiş, küçük çocukları af...*[139]

Delice, *belirtme öbeği* adı altında incelediği konuyu şu şekilde açıklamıştır: "Belirtme ekli bir isim unsurunun yalın haldeki diğer bir isim unsuru ile kurduğu kelime öbeğidir: *yüzü aşkın insan, kitabı tetkik, kitabı ithaf* gibi."[140].

Ergin, yükleme grubunu *akkuzatif grubu* olarak ele almış ve şu açıklamayı yapmıştır: "Akkuzatif grubu akkuzatifli bir isim ile onun arkasından gelen bir isim unsurundan kurulur. İkinci unsur isimle yapılan bir birleşik fiilin isim kısmı olur ve dolayısıyla geçişli fiil ifadesi taşır: *her şeyi borçlu, seni istikbal, yapılanı tenkit, kitabı birine ithaf* gibi. Görülüyor ki akkuzatif grubu partisip grubu veya fiil grubunun kısalmış, yardımcı fiili düşmüş şeklidir. Onun için akkuzatif grubu da bir kısaltma grubu sayılabilir. Ve bu yüzden birinci unsurdan sonra araya yer tamlayıcısı ve zarf unsurları da girebilir: *seni istasyonda istikbal, kitabı her gün arada birine hediye, her şeyi olur olmaz tenkit* gibi[141]."

Karaörs, konuyu *yapma (akkuzatif) grubu* olarak ele almış: "Akkuzatifli bir isim unsuru ile bir isim unsurunun birleşmesiyle kurulur. İkinci isim unsuru isimle yapılan birleşik fiilin isim kısmı durumundadır. Sıfat-fiil grubu veya fiil grubunun kısalmış şekli durumundadır: *yapılanı tenkit (et-), her şeyi borçlu (olan), kitabı birine ithaf (etmek)...*[142].

bini bire saymak (82b-2552/368)

---

[139] Karahan, a. g. e., s. 41.
[140] Delice, a.g.e., s. 40.
[141] Ergin, a.g.e., s. 397.
[142] Karaörs, a.g.e, ss. 28-29.

biri iki eylemek	(86b-2653/375)
maʿ yīni fehm itmek	(175a-5335/556)
şāhini ördege salmak	(167a-5093/541)

2. 13. 3. YAKLAŞMA GRUBU

Karaörs, yaklaşma grubunu *yaklaşma (datif) grubu* olarak ele alır: "Yaklaşma halindeki bir isim unsuru ile yalın haldeki bir isim unsurunun oluşturduğu kelime grubudur. Datifli isim önce gelir. Her iki unsur da tek kelime olabileceği gibi kelime grubu da olabilirler. Kısalmış bir fiil grubu gibidir: *boğazına düşkün, dile kolay, başa dert, başa belâ, başına buyruk, aslına aykırı...*"[143].

Yaman, yaklaşma grubunu: "Yaklaşma ekli bir isim unsuruyla başka bir isim unsurundan oluşan gruba *yaklaşma grubu* adı verilir. Birinci unsur (y) -a / -e eklerini taşır. İkinci unsur genellikle bir vasıf ismidir. İsim-fiil, sıfat-fiil veya zarf-fiil grubundan kısaltılmış bir gruptur." şeklinde açıkladıktan sonra şu örnekleri vermiştir: *Mehlika Sultana âşık, sarıklara bağlı, kafasına hem eline hâkim, geçmişe dönük*[144].

Karahan, yaklaşma grubunu şu şekilde açıklar: "Yaklaşma ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru yaklaşma eki (-a / -e) taşır. İkinci unsur genellikle bir vasıf ismidir: *oyuna düşkün, cana yakın, geçmişe bağlı, sözüne sadık...*[145]."

Delice, *yönelme öbeği* başlığı adı altında incelediği konuyu şu şekilde açıklar: "Yönelme hâl ekli bir isim unsuru ile yalın hâldeki bir isim unsurunun oluşturduğu kelime öbeğidir. Yönelmeli isim önce yalın isim sonra gelir: *Mehlika Sultana âşık yedi genç, aklına uygun, başına* buyruk gibi[146]."

Hatiboğlu, yönelmeli tamlama adı altında ele aldığı konuyu şu şekilde açıklamıştır: "Yönelme durumundaki bazı adların, çok defa sıfat görevindeki bazı sözcükleri, anlam

---

[143] Karaörs, a.g.e, s. 28.
[144] Yaman, a.g.e., s. 165.
[145] Karahan, a.g.e., s. 41.
[146] Delice, a.g.e., s. 42.

bakımından tamamlayarak, tamlama kurdukları görülür: *içkiye alışık adam, dikişe yatkın bir el, uykuya doymamış gözler...*[147]

Ergin, konuyu *datif grubu* adı altında incelemiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Datif halindeki bir isim unsuru ile ondan sonra gelen bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Datifli unsur da, sonraki unsur da ya tek bir isim veya isim yerini tutan bir kelime grubu olur: *dile kolay, ateş pahasına bir öğle yemeği, aslına uygun, keyfine düşkün...*"[148].

Usta, yaklaşma grubunu *yönelmeli kısaltma grubu* başlığı adı altında ele almıştır: "Yönelmeli kısaltma grubunun kuruluşunda birinci öge yönelme durumu ekini (-a / -e) taşır. Böylelikle, genellikle sıfat olan isme bağlanır. Grubun kuruluşunu şu şekilde formülleştirebiliriz[149]:

isim (-yönelme durumu eki) →	isim
esas öge	yardımcı öge

yönelmeli kısaltma grubu

aġzı yarına zülāl	(5a-106/202)
añа lāyıḳ	(11a-325/216)
añа miṣāl	(45a-1515/296)
añа yoldaş	(60a-1915/324)
ʿāşıḳlara yāri	(12b-377/219)
bire on	(155b-4470/518)
bu resme gazel	(33b-1176/273)
Çīn'e bunlar yaḳın	(23b-896/253)
derdüme dermān	(16a-692/240)
dilegüme kolay	(66b-2091/336)
emrüne muṭīʿm	(46b-1552/299)
girde piç	(65a-2050/333)
hüsne hezār	(43b-1487/294)
ḳaşına hilāl	(5a-106/202)

[147] Hatiboğlu, a.g.e., s. 32.
[148] Ergin, a.g.e., s. 394.
[149] Usta, a.g.e., s. 115.

kıldı ʿışḳa şikār	(46b-1564/300)
pādişāha fidī	(65b-2063/334)
ṣaḥḥā vü cānuna nūş	(55b-1795/315)
saña āşikār	(15a-666/238)
saña lāyıḳ	(14b-451/224)
size lāyıḳ	(97b-2988/398)
Süheyl'e sarāy	(12a-352/218)
şuña beñzer	(35a-1227/276)
ululara ḳullıḳ	(16a-218/209)
uş oġluma yoldaş	(19a-780/245)
yaḳın oldı aḳşama	(28a-1027/262)
yir üstine baş	(19a-782/245)
yüke boyun	(14b-444/224)

2. 15. 4. BULUNMA GRUBU

Ergin, konuyu *lokatif grubu* başlığı altında ele almış ve şu açıklamayı yapmıştır: "Lokatifli bir isim unsuru ile ondan sonra gelen bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Her iki unsur da ya tek bir isim veya isim yerine geçen bir kelime grubu olur: *geçmişte bugün, dam üstünde saksağan, elde bir, yükte hafif...*[150]."

Delice, bulunma grubunu *kalma öbeği* başlığı adı altında incelemiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Kalma ekli bir isim unsurunun yalın hâldeki başka bir isim unsuru ile kurduğu kelime öbeğidir. İkinci unsuru genellikle vasıf ismi olabilen bu öbeğin her iki unsuru da kelime öbeği olabilir: *haftada bir gün, yükte hafif pahada ağır* gibi[151]."

Usta: "Kısaltma grupları içinde iyelikli kısaltma gruplarından sonra en işlek olarak kullanılan grup, kalmalı kısaltma grubudur. Birinci öge konumundaki isim bulunma(kalma) durumu ekini alır ve bu yolla ikinci isim ögesiyle bağlantı kurar. Kalmalı kısaltma grubunu bir formülle ifade edebiliriz[152]:"

isim (-bulunma(kalma) durumu eki) → isim
esas öge yardımcı öge
kalmalı kısaltma grubu

Karahan, konuyu *bulunma grubu* başlığı adı altında incelemiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Bulunma ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru, bulunma eki (-da / -de / -ta / -te) ekini taşır: *haftada bir, dörtte üç, solda sıfır, yükte hafif...*"[153].

Karaörs, *bulunma (lokatif grubu)* başlığı altında incelediği konuyu: "Bulunma halindeki bir isim unsuru ile yalın haldeki bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur.

[150] Ergin, a.g.e., s. 394.
[151] Delice, a.g.e., s. 42.
[152] Usta, a.g.e., s. 116.
[153] Karahan, a.g.e., s. 42.

Lokatifli unsur önce, yalın haldeki isim unsuru sonra gelir. Her iki isim tek kelime olabileceği gibi kelime grubu da olabilir. Fiil grubunun kısalmış şekli gibidir." açıklamış ve şu örnekleri vermiştir: *tarihte bugün, beşte bir, işinde uzman, elde bir, işinde gücünde insan, onda yedi...*[154].

Hatiboğlu, *kalmalı tamlama* olarak adlandırdığı bulunma grubu hakkında şunları söyler: "Kalma durumundaki bazı adların, başka adları anlam bakımından tamamlayarak tamlama kurdukları görülür. Tamlayanı kalma durumunda olan ve tamlananı ek almayan veya alan tamlamaya *kalmalı tamlama* denir: *kundakta bebek, gözde sanatçı, sözde öğrenci, çantada keklik, üçte bir elma, dörtte üç hisse...*"[155].

Yaman, konuyu bulunma grubu başlığı altında ele almış ve şöyle açıklamıştır: "Bulunma ekli bir isim unsuruyla başka bir isim unsurunun bir araya gelmesinden oluşan gruba bulunma grubu denilmektedir. Gruptaki birinci unsur -da / -de, -ta / -te eklerini alır. İsim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil gruplarından kısalmış olan bu gruplarda ikinci isim genellikle bir vasıf ismidir: *arada bir defa, sahasında uzman, haftada bir, yükte hafif...*"[156].

ʿadāvetde ḳatı	(7a-164/205)
anda mevcūd	(14b-488/226)
ara yirde farḳ	(9a-245/211)
avucda yil	(62b-1982/328)
bilinde ḳuşaḫ	(71b-2239/346)
bulıṭda ḥilāl	(45a-1511/296)
bülbül budaġında gül	(2b-28/196)
deñizde ṣadefler	(2b-40/197)
denizde balıḳ	(58a-1869/321)
deride ṭamar	(2b-34/197)
dilde şirk	(10b-306/215)
elinde ayaḫ	(71b-2239/346)
elinde ḫoş bir kitāb	(10a-301/214)
elümde ḳalem	(10a-298/214)

[154] Karaörs, a.g.e., s. 28.
[155] Hatiboğlu, a.g.e., s. 32.
[156] Yaman, a.g.e., s. 167.

gökde ay	(58a-1868/321)
göñülde çirk	(4b-98/201)
göñülde heves	(2b-34/197)
görk içinde melīḥ	(5a-105/201)
gövde arıḳ	(133a-4105/474)
gözde nūr	(2b-34/197)
ʿibādetde süst	(7a-164/205)
iki günde bir kez	(65a-2047/333)
işiginde ḳul	(5a-114/202)
ḳubbede yazılu	(14b-515/228)
ḳuruda balıḳ	(19a-770/245)
kulaġumda uş küpe	(66b-2100/336)
ol ḥadde ḫoş	(65b-2072/334)
ṣadef ḳarnı içinde dür	(11a-329/216)
tende cān	(2b-34/197)
ṭamar içinde ḳan	(2b-34/197)
Yemen'de ulu pādişāh	(13a-379/219)
yuvada ḳuş	(58a-1869/321)

2. 15. 5. UZAKLAŞMA GRUBU

Karaörs, konuyu *uzaklaşma(ablatif) grubu* başlığı adı altında incelemiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Uzaklaşma halindeki bir isim unsuru ile yalın haldeki bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Ablatifli isim önce gelir. Fiil grubunun kısalmış şeklidir: *sonradan görme, gönülden kırık, yalandan dost, daldan bitme, candan arkadaş...*"[157].

Karahan, uzaklaşma grubunu şöyle açıklamıştır: "Uzaklaşma ekli bir isim unsurunun başka bir isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Bu grupta birinci unsur uzaklaşma eki (-dan / -den / -tan / -ten) taşır. İkinci unsur genellikle bir vasıf ismidir: *içten pazarlıklı, kendisinden emin, benden gizli, gözden ırak, yandan çarklı...*"[158].

Ergin, uzaklaşma grubunu ablatif grubu başlığı altında incelemiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Ablatif bir unsurla ondan sonra gelen bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Her iki unsur da ya tek bir isim veya isim yerine geçen bir kelime grubu olur: *kafadan kontak, doğuştan sakat, yandan çarklı, anadan doğma, sonradan görme, sıradan adam...*"[159].

Yaman, uzaklaşma grubunu: "Uzaklaşma ekli bir isim unsurunun başka bir isim unsuruyla oluşturduğu gruba *uzaklaşma grubu* adı verilir. Grubun birinci unsuru olan isim (-dan / -den, -tan / -ten) eklerinden birisini alır ve ikinci unsur genellikle bir vasıf ismidir. Grup herhangi bir sıfat-fiil veya zarf-fiil grubundan kısalmıştır: *geçtikten sonra, enkazdan başka, Viyana hezimetinden sonra...* [160]." şeklinde açıklamıştır.

Delice, uzaklaşma grubunu *ayrılma öbeği* başlığı adı altında incelemiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Ayrılma eki almış bir isim unsurunun yalın hâldeki başka bir isim unsuru ile

---

[157] Karaörs, a.g.e., s. 28.
[158] Karahan, a.g.e., s. 43.
[159] Ergin, a.g.e., s. 394.
[160] Yaman, a.g.e., s. 169.

kurduğu kelime öbeğidir. İkinci unsur genellikle bir vasıf ismidir: *içten pazarlıklı, kendinden emin, gözden ırak* gibi[161].”

Usta: “Bu kelime grubunun kurulmasında çıkma(ayrılma) durumu eki dediğimiz (-dan / -den / -tan / -ten) çekim ekleri görev alır. Çıkmalı kısaltma grubunu oluşturan birinci isim ögesi çıkma durum ekini taşır ve böylelikle kendisinden sonra gelen diğer isim ögesine bağlanır. Bu grubun örneklerinde genellikle karşılaştırma ifadesi vardır. Çıkmalı kısaltma grubunun formülü şu şekildedir:”

isim (-çıkma(ayrılma)durumu eki) → isim
esas öge esas öge
çıkmalı kısaltma grubu

şeklinde açıklama yaptıktan sonra şu örnekleri verir: *andan kemter, yüzden birisi*(ni)*, yırtıcılardan emîn...*”[162].

Hatiboğlu, konuyu *çıkmalı tamlama* başlığı altında inceleyerek: “Çıkma durumundaki bazı adların, başka adları, başka anlamda tamamlayarak tamlama kurdukları görülür. Belirtili tamlama veya belirtisiz tamlamada olduğu gibi, tamlananı, 3. kişi iyelik eki alan veya takısız tamlama gibi, tamlananın ek almayan fakat tamlayanı çıkma durunda olan tamlamalara *çıkmalı tamlama* denir.” açıklamasını yapmıştır ve şu örnekleri vermiştir: *insanlardan bazıları, gelenlerden ikisi; kerpiçten kulübe, candan insan, kardan adam, gönülden dilek...*[163].

ağaçdan yimiş	(3b-61/198)
andan ulu	(27b-1011/261)
atadan yigrek	(33a-1172/272)
atamdan bana	(14b-443/223)
ay yüzinden nikāb	(55a-1774/314)
aydan arı	(51a-1680/308)
baḫrden incü	(13b-401/221)
benden ayru	(35a-1226/276)
bilinden ṣadef	(13b-400/221)
binden öküş	(67a-2111/337)

[161] Delice, a.g.e., s. 40.
[162] Usta, a.g.e., s. 118.
[163] Hatiboğlu, a.g.e., s. 31.

bir altundan aslan	(55b-1790/315)
biri birisinden eyü	(49b-1633/304)
bundan ayruḫsı	(64a-2021/331)
Çalap ‘dan yārī	(19b-785/246)
Çalap’dan ḳamu ḥācetüm	(64b-2033/332)
çopandan yir	(53a-1734/311)
elinden gelürin	(17b-737/243)
elliden çoġ	(14a-413/222)
ḫaber yārdan	(14b-647/236)
ḳamudan farīża	(14b-597/233)
ḳamudan ṣulu	(14b-609/234)
ḳamışdan şeker	(3b-61/199)
ḳamudan ulu	(14b-609/234)
öñden soña	(14b-630/235)
senden nesene	(63a-1997/329)
sözüñden şeker	(14b-646/236)
su içinden ḳamış	(3b-61/198)
Süheyl ile ḳızdan ḫaber	(63a-1999/329)
şardan yaña	(80a-2479/362)
yarumdan ıraḳ	(80b-2494/363)

2. 15. 6. VASITA GRUBU

Karahan, vasıta grubunu şu şekilde tanımlamıştır: "Vasıta ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubur. Bu grupta birinci unsur vasıta eki (-la / -le) taşır. İkinci unsur bir vasıf ismidir. Bu grup da sıfat-fiil veya zarf-fiil grubundan kısalmıştır: *seninle dost, bayrakla süslü, sırmayla işli...*"[164].

ġarīplıḳ odıyile yanmış	(147b-4518/501)
anıllıgile tiz şeşilür dügüm	(34a-1197/274)
biri birisiyle hoş	(56a-1811/317)
dünle toġmış	(53b-1737/311)
olsun senüñle ḳarin	(33b-1185/273)
sücile olmışdı ḫoş geçdiler	(34b-1211/275)
yüzün suyile ṣabr	(41a-1410/289)

[164] Karahan, a.g.e., s. 43.

SONUÇ

Kelime gruplarının sayısı her ne kadar z olsa da kullanım sahaları oldukça geniştir. Bu özellik, Türkçenin kuruluşundaki mükemmellik ve ifade gücündeki sınırsızlığı bir kez daha ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, Eski Anadolu Türkçesinin dil yapısını, bu dönemdeki kelime gruplarını tespit etmek, sınıflandırmak ve Türkiye Türkçesi ile karşılaştırmak yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlayan bir çalışmadır.

Süheyl ü Nevbahar adlı eserin kelime gruplarını tespit etmeye yönelik olarak hazırlanan bu çalışmada, Türkçede kelime grupları ile ilgili olarak yapılan sınıflamaların çeşitlilik gösterdiği ve belirli bir metot birliği ile hazırlanmadığı görülmüştür.

Kelime grubunun tanımlanmasında hemen hemen ortak bulgular elde edilmiştir. Buna göre, kelime grubu, soyut veya somut kavramların daha geniş ifadesinde birden fazla kelimenin kullanılması ile meydana getirilen dil birlikleri olarak kabul edilebilir. Sınıflamadaki çeşitliliğin varlığına rağmen, çalışmanın daha anlaşılır olabilmesi açısından bir sınıflamanın olması gereklidir. Bu sınıflamanın, eserin sınırlılıkları doğrultusunda, şu şekilde olması uygundur:

1. iyelik grubu,
2. isim tamlaması (belirtili, belirtisiz ve zincirleme isim tamlamaları),
3. sıfat tamlaması,
4. sıfat-fiil grubu,
5. zarf-fiil grubu,
6. isim-fiil grubu,
7. ünlem grubu,
8. edat grubu,
9. unvan grubu,
10. birleşik fiil grubu,
11. tekrar grubu,
12. bağlama grubu,
13. sayı grubu,
14. birleşik isim,

15. aitlik grubu,
16. isnat grubu,
17. yükleme grubu,
18. yaklaşma grubu,
19. bulunma grubu,
20. uzaklaşma grubu,
21. vasıta grubu.

İncelediğimiz eserde tespit ettiğimiz kelime grupları bize, Türkiye Türkçesinde kullanılan kelime gruplarının Türkiye Türkçesinin ilk dönemi olan Eski Anadolu Türkçesinde de sıkça kullanıldığını göstermektedir. Bu da Türkçenin varlığının çok eski tarihlere dayanmasına rağmen, bünyesinin ne kadar kuvvetli olduğuna işarettir.

KAYNAKLAR

AKKUŞ, M. (2004a). *Elvân-ı Şirâzî'nin Gülşen-i Râz Tercümesi*. Niğde Üniversitesi Yayınları, Niğde, ss. 37-77.

Akkuş, M. (1995b) *Kitab-ı Gunya*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, ss. 256-268.

Akkuş, M. (2001c). *Seyyîd Nigârî Divânı*. Niğde Üniversitesi Yayınları, Niğde, ss. 54-105.

ATABAY, N., ÖZEL, S. ve KUTLUK, İ. (2003). *Sözcük Türleri*. Papatya Yayıncılık, İstanbul, ss. 25-241.

BANGUOĞLU, T. (2004). *Türkçenin Grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, ss. 495-519.

BİLGEGİL, K. (1982). *Türkçe Dilbilgisi*. Dergâh Yay., İstanbul, s. 115.

ÇATIKKAŞ, M. A. (1993). *Uygulamalı Türk Dili Kılavuzu*. ABC Matbaacılık, Ankara, ss. 133-137.

DELİCE, H. İ. (2003). *Türkçe Sözdizimi*. Kitabevi, İstanbul, ss. 17-46.

DEMİR, T. (2004). *Türkçe Dilbilgisi*. Kurmay Basım Yayım Dağıtım, Ankara, ss. 277-284.

DİLÇİN, C. (1991). *Süheyl ü Nev-bahâr*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 195-581.

DİZDAROĞLU, H. (1976). *Tümcebilgisi*. Kalite Basımevi, Ankara, ss. 34-35.

EDİSKUN, H. (2004). *Türk Dil Bilgisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul, ss. 104-323.

ERGİN, M. (1999). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, ss.374-397.

GENCAN, T. N. (1919a). *Dilbilgisi*. Ankara, s. 158.

Gencan, T. N. (1988b). *"Sıfat Birlikleri."* Türk Dil Kurumu Araştırmaları Yıllığı, 88(152):181-187.

GÜLSEVİN, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

GÜNDOĞMUŞ, S. A. (2001). *Yahya Kemal'in Manzum Eserlerinde Kelime Grupları:Yapılışları ve Kullanışları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 13.

HACIEMİNOĞLU, N. (1971a). *Türk Dilinde Edatlar*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, ss. 1-3.

Hacıeminoğlu, N. (1992b). *Yapı Bakımından Türk Dilinde Fiiller*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

HATİBOĞLU, V. (1988a). *"Kelime Grupları ve Kuralları."* Türk Dil Kurumu Araştırmaları Yıllığı, 151(234):203-244.

Hatiboğlu, V. (1982b). *Türkçenin Söz Dizimi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.

HEPÇİLİNGİRLER, F. (2005). *Türkçe Dilbilgisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul, ss. 74-77.

KARAHAN, L. (1999). *Türkçede Söz Dizimi*. Akçağ, Ankara, ss. 11-44.

KARAÖRS, M. (1993). *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlileri*. Kayseri, ss. 1-35.

KOÇ, N. (1996). *Yeni Dilbilgisi*. İnkılâp Kitabevi, İstanbul, ss. 419-430.

KORKMAZ, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 100.

MEHMEDLİ, Y. (1996) *"Eski Türkçede Şahıs Adları ve Unvanları."* Türk Dil Kurumu Araştırmaları Yıllığı, 94(633):95-110.

MEHMEDOĞLU, A. (2001). *Türk Dilinde Bağımlı Birleşik Cümle Söz Dizimi*. Aşiyan Yayınları, Adapazarı, ss. 22-29.

MENGİ, M. (2000). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Akçağ, Ankara, ss. 81-82.

TİMURTAŞ, K. (1977). *Eski Türkiye Türkçesi*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.

USTA, H. (2000). *Kuruluşları Bakımından Eski Anadolu Türkçesinde Kelime Grupları*. Ankara, 29-119.

YAMAN, E. (2000). *Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesinin Söz Dizimi Bakımından Karşılaştırılması*. Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 35-174.

ÖZGEÇMİŞ

24 Haziran 1982'de Niğde' de doğmuşum. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğrenimimi Niğde'de tamamladım. 09. 09. 2003 tarihinde Niğde'de Türkçe Öğretmeni olarak göreve başladım. Halen, Niğde Asım ve Zeynep Ecemiş İlköğretim Okulunda görev yapmaktayım.